

קונטרס

מלחמה, אתחלתא דגאולה

ושואלים: ומה ראו לומר ברכת "גאולה" כברכה שביעית במספר? אמר רבא: מתוך שמסורת בידינו שעתידין ישראל ליגאל בשנה השביעית (השמיטה) לפיכך קבעוה בשביעית. ושואלים: והא [והרי] אמר מר [החכם]: בשנה הששית לשנות השמיטה של ימות המשיח ישמעו קולות, בשנה השביעית יהיו מלחמות, ובמוצאי שביעית משיח בן דוד בא, הרי שלא תהיה הגאולה בשביעית אלא לאחריה! ומשיבים: בכל זאת מלחמה זו נמי [גם כן] אתחלתא [התחלת] הגאולה היא ולכן שייך לומר שהגאולה בשביעית.

(מגילה יז. ע"ב)

מאורעות הזמן

המבט הפנימי
מבעל בלבי משכן אבנה

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור
בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיימים: כוכבית [*]
סולמית [#] -<
[מספר שיעור] -<
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

מלחמה אתחלתא דגאולה

ה	שורש מְלַחֶמֶת – מְשִׁיחַ
ו	מְלַחֶמֶת ה'
ז	קול מְלַחֶמֶה
ח	סֵפֶר מְלַחֶמֶת ה'
י	מְלַחֶמֶת עֶמְלֵק
יג	עֲמוּד הָעֵנָן נֶלְחַם לְיִשְׂרָאֵל
טז	חֲצִצְרוֹת בְּמְלַחֶמֶה
יט	מְלַחֶמֶת סִיחֵן וּמוֹאָב
כא	מְלַחֶמֶת עוּג – גוּג
כד	בְּלָעַם – מְלַחֶמֶה בְּפֹה
כז	שׁוֹתְפוֹת בְּמְלַחֶמֶה
ל	נִיצְחוֹן בְּמִלְחָמָה בְּדֶרֶךְ טִבַּע וּבְדֶרֶךְ נֶס
לג	רוּחַ לֵבָב וּגְבוּרָה בְּמְלַחֶמֶה – שְׁלוֹה נַפְשִׁית
לו	שְׁלוֹם בְּשַׁעַת מְלַחֶמֶה
לח	מְלַחֶמֶה – הַשְׁחָתָה
מ	אִשֶׁת יִפְתָּח־אֶרֶץ
מב	שׁוֹרֵשׁ מְלַחֶמֶה
מד	מְלַחֶמֶה עַל יְדֵי מְלָךְ
מו	אִישׁ מְלַחֶמֶה
מה	שְׁאוֹלוֹת וְתִשׁוּבוֹת

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ב)

קורח תשפ"ד 001

עמוד א'

שורש מלחמת - משיח

פעם ראשונה שמצינו בתורה מלחמה, הוא במלחמת המלכים, ארבעה עם חמשה כמ"ש (בראשית, יד) "ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגו', עשו מלחמה את ברע מלך סדום".

ובמלחמה זו נשבה לוט, וניצול ע"י אברהם, שממנו יצא משיח, והרי שהושרש במלחמה זו גילוי ניצוץ של המשיח. ובעומק שורש כל המלחמה היה על אורו של משיח שהיה גנוז שם בסדום.

וכתב הרבינו בחיי (שם) וז"ל, ארבעה מלכים עשו מלחמה עם החמשה, ונצחו הארבע, ואברהם אבינו ניצח את הארבעה והתגבר עליהם עכ"ל.

ועומק הדבר שהיו "ארבעה" מלכים דייקא, אמרו חז"ל (ב"ר מב, ד) ארבעה מלכים אלו כנגד ארבע מלכויות, שעתידין להשתעבד בישראל. וכתב הרבינו בחיי (שם) וז"ל והכוונה במדרש הזה, כי כשם שהתגבר אברהם על ארבעה מלכים אלו וניצח אותם ונפלו בידו, כן לעת"ל עתידים ארבע מלכויות שיפלו ביד זרעו, וזרעו ינצחום, עכ"ל.

ושורש ארבעת המלכים, כנגד ד' מלכויות כנ"ל, נודע שהוא כנגד ד' אותיות הוי"ה; בבל - כנגד יוד' של הוי"ה, מדי - כנגד הי' של הוי"ה, יון - כנגד וו' של הוי"ה, אדום כנגד הה' אחרונה של הוי"ה. וכנגדם ה' מלכים, שנוסף בהם מלך כנגד קוצו של יוד', שהוא בחינת משיח. וזהו שתחלה נשבה לוט, והיינו שגברו ארבעת המלכים על החמשה, שגברו על קוצו של יוד', ובא אברהם והוציא ניצוץ משיח שהוא כנגד קוצו של יוד', כנודע.

והבן מאוד שכל המלחמות שישנם בעולם, הם על אור משיח, והבן שעצם המלחמה על אור משיח, עי"ז מתגלה התנוצצות אורו של משיח בכל מלחמה.

ולכן אמרו (מגילה י"ז): מלחמה - אתחלתא דגאולה. וזה נאמר בכל מלחמה, אולם בעיקר במלחמה אחרונה, שנלחמים על ה' ועל משיחו. כמ"ש (תהלים ב, ב) "יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו".

ועיקר המלחמה הוא ע"י משיח בן יוסף (ע' סוכה נב. וזוה"ק ח"ג קצב): בבחינת משיח מלחמה - משוח מלחמה, והבן. אולם המלחמה על משיח בן דוד, והבן.

וכתב באמרי נעם (חקת) וז"ל, מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז (ברכות ז): ר"ת; מלב, והשם הזה יוצא מן השם יכ"ש, שהוא "יְחֻדְדָּהּ כְּבַבַּת שְׁמֶרֶם" (ר"ת; יכ"ש) [שאלה: מה למעשה אומרים לנו שמות אלו? תשובה: מלב - לעשות הכל מעומק הלב. יכ"ש, יחודך כבבת שמרם - כאשר עושים הכל מן הלב דבקים ביחודו, וזהו כח השמירה להינצל מכל רע.] והשם יכ"ש בא"ת ב"ש הוא מלב וכו'. וזה השם במילואו מ"ם למ"ד ב"ת, עולה תקס"ו, מספר משיח בן יוסף, כי הוא יהיה משוח מלחמה, להכות הרשעים ולהתגרות במ בכח זה השם מל"ב. אמנם צריך הוא לשמירה שלא יהרג, כמו שהתפלל עליו דוד ע"ה, "חיים שאל ממך", כמ"ש חז"ל בסוכה, וזהו "יְחֻדְדָּהּ כְּבַבַּת שְׁמֶרֶם", רומז על משיח בן דוד, העולה 'כבבת', שהוא השומר של משיח בן יוסף עכ"ל.

והבן שמשיח בן יוסף נלחם על משיח בן דוד, ומשיח בן דוד שומר על משיח בן יוסף, וזה ע"י קוצו של יוד', בחינת שער הגנון דקדושה.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'

חוקת תשפ"ד 002

מִלְחָמַת ה'

כתיב (שמות א, י - יא)

"הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ, וישימו עליו שרי מיסים למען ענתו בסבלתם וג'".

והרי שטעם המלחמה, גרם תוספת שיעבוד במצרים. וכן המלחמה גרמה תוספת עיכוב ביציאת מצרים בשלמות, כמ"ש (שם, יג, יז) "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבנו מצרימה". ועי"ז נתארך דרכם ביציאת מצרים (ועיין מכילתא שם). ובאמת נעשה מלחמה בין מצרים לישראל, ושם (יד, יד) כתוב "ה' ילחם לכם ואתם תחרשון", וכן היה בפועל, וכמ"ש (שם, טו, ג) "ה' איש מלחמה".

והרי שמי שנלחם במצרים אינם בני"י אלא הקב"ה, והבן שכיון ששורש המלחמה כמו שנתבאר לעיל, הוא מלחמה על 'משיחו', לכן זהו מלחמה על ה' ועל משיחו, שמשיח כל הויתו גילוי אלוקות בעולם.

וכן כתיב (דברים א, ל) "ה' אלקיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם". ואמרו (ע"ז ב:) מלחמות - אני עשיתי, שנאמר "ה' איש מלחמה". וכן כתיב (דברים ג, כב, כ, ד).

ועיקר כח זה נגלה בעמלק, כמ"ש (שמות יז, טז) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר". ואף שיש מצוה למחות זרעו של עמלק ע"י ישראל, מ"מ בעמלק נגלה ביותר שעיקר המלחמה הוא ע"י ית"ש, מלחמה לה' בעמלק.

והנ"ל אינו רק במלחמת עמלק אלא כן הוא בכל המלחמות, אלא שבמלחמת עמלק נגלה ביותר. ואי אפשר לנו להשלים המלחמה עמו להכרית כל זרעו וזכרו, אלא רק הוא ית"ש ישלים זאת. ובדקות עמלק ראש לכל האומות, "ראשית גוים עמלק" ולכן כל מלחמה בכל אומה, היא ענף ממלחמת עמלק.

ולכך כיון שבמלחמת עמלק נאמר, "מלחמה לה' בעמלק", כן הוא בפנימיות בכל מלחמה כי היא ענף של מלחמת עמלק כמו שנתבאר. (ועיין שפת אמת כי תשא תרמ"ב).

ובעומק כל מלחמה היא כנגד ה' וכמ"ש (שמואל א; כה, כח) "כי מלחמות ה' אדני נלחם". וה' הוא שנלחם, וכמ"ש (ישעיה מב, יג) "ה' כגבור יצא כאיש מלחמות" וג'.

ובעומק, כל הבריאה כולה נלחמת נגד השי"ת, כמ"ש (תהלים קמ, ג) "כל יום יגורו מלחמות". והיינו כי כל הבריאה סותרת לתפיסת 'אין עוד מלבדו' כי הם מלבדו, ולכן עצם הויתם סותרת ונלחמת בו ית"ש, באין עוד מלבדו. ולכן "מלחמות אני עשיתי", והיינו שהוא ית"ש נלחם לגלות שאין עוד מלבדו.

וזהו נקרא ספר מלחמות ה', כמ"ש (במדבר חקת כא, יד) "על כן יאמר בספר מלחמות ה'", וזהו ספר תורה, מלחמתה של תורה, כמ"ש (ספרי, האזינו שכא) עושי מלחמה, שהיו נושאים ונותנים במלחמתה של תורה, שנאמר "על כן יאמר בספר מלחמות ה'". ובפנימיות התורה נגלה שאין עוד מלבדו.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'

בלק תשפ"ד 003

קול מלחמה

כתיב (שמות לב, יז - יח)

וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת-קוֹל הָעָם בְּרֹעָה וַיֹּאמֶר אֶל-מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמִצְרָיִם:

וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חִלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שִׁמְעוּ: וְאָמְרוּ (שמות רבה (וילנא) פרשת כי תשא פרשה מא).

אמר לו יהושע קול מלחמה במחנה א"ל משה אין קול ענות גבורה והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, אין קול ענות חלושה, ויחלוש יהושע, מהו קול ענות אנכי שומע, קול חירופין וגידופין אני שומע.

ונתבאר לעיל, ששורש כל המלחמות הם נגד הש"י, וכאן מתגלה בברור, כמ"ש (זוה"ק, בלק רי:): על עדות שקר בגין דסהידו ישראל שקר ואמרו (שמות לב) אלה אלהיך ישראל בקל תקיף דכתיב (שם) קול מלחמה במחנה. וכמ"ש (שמות רבה דלעיל) קול חירופין וגידופין.

ואמרו (תלמוד ירושלמי תענית פ"ד ה"ה) ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שומע. א"ר יסא קול קילוס עכו"ם אנכי שומע.

אולם פשוטם של דברים, קול מלחמה, כי דרך המלחמה שיש בה קולות, וכמו שביאר ברוקח (סידור רוקח [כז] אשרי) וז"ל קול מלחמה, שהרי כתוב (במדבר י, ט) כי תבואו במלחמה והרעותם בחצוצרות עכ"ל. (ועין משך חכמה (שמות לב, יז) שביאר שיהושע סבר ששוב בא עמלק להילחם בישראל, ולכך השמיעו קולות של מלחמה.)

והנה כתיב (ירמיהו ג, כב) קוֹל מִלְחָמָה בְּאָרֶץ וְשֹׁבֵר גְּדוֹל: וכן נגלה כאן, "קול מלחמה אנכי שומע", ותולדתה, שבירת הלוחות - "שבר גדול". וכן על גאולה אחרונה אמרו (סנהדרין צו).

בששית - קולות, בשביעית - מלחמות. במוצאי שביעית - בן דוד בא.

ופירש רש"י וז"ל, בששית קולות - יצאו קולות שבן דוד בא. לישנא אחרינא, קולות מתקיעת שופר, שנאמר יתקע בשופר גדול (ישעיה כו, יג) עכ"ל.

וביאור הדברים, שבקולות הללו גנוז מחד קול של קילוס עכו"ם. ויש מלחמה בין הקולות, בין קול של קילוס עכו"ם לקול ה', וז"ש בשישית "קולות" - בלשון רבים, קול לעומת קול. כמו שהיה בהר סיני שתחלה נשמע קול ה', ואח"כ קול קילוס עכו"ם. וחוזר ומתעורר קולות אלו ונלחמים זה בזה, וזהו ראשית המלחמה, מלחמה בקולות, כדרך הלוחמים שמשמעין קולות, קול מהומה ובהלה (ושורשו במה שאדה"ר שמע לקול אשתו, כמ"ש (בראשית ג, יז) "כִּי-שָׁמַעַתְּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ", ואזי (שם פסוק י') וַיֹּאמֶר אֶת-קוֹלִי שָׁמַעְתִּי בְּגֵן וְאִירָא כִּי-עִירַם אֲנִי וְאֶחָבָא: קול לעומת קול, והבן.)

ומתוך קולות אלו הנלחמים זה בזה, יוצא קול חדש, והוא הקול שבן דוד בא. וקול זה אינו קול של ידיעה בעלמא אלא קול לשוב בתשובה. והיינו לשמוע בקולו של הקב"ה. וע"ש כן נקרא משיח, מלשון שיחה, כנודע. שמיסה ומשמיע קולו.

וקול זה נקרא אליהו, שכתוב ביה (מלאכי ג, כד) וְהָשִׁיב לְבָבֵיכֶם עַל-בְּנֵי וְלֵב בָּנִים עַל-אֲבוֹתָם.

והיינו שהוא משמיע קולו של משיח, ומהו קולו, "והשיב", לב אבות על בנים על אבותם, תשובה שלמה. וכמ"ש בסנהדרין, "עושים תשובה ונגאלים", וזה אליהו, שמבשר על הגאולה, והיינו מבשר לעשות תשובה ואזי נגאל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד א'

פינחס תשפ"ד 004

ספר מלחמת ה'

כתיב (במדבר כא, יד)

"על־כן יאמר בספר מלחמת ה' את־זהב בסופה ואת־הנהלים ארנון".

ופרש"י על אתר וז"ל, כשמספרים נסים שנעשו לאבותינו, יספרו את זהב וג"ו עכ"ל. ולפי פירושו מדוקדק היטב "יאמר", ולא כתוב "יכתב".^א

אולם באבן עזרא (שם) כתב, וז"ל ספר היה בפני עצמו, ושם כתוב מלחמות ה' בעבור יראיו, ויתכן שהיה מימות אברהם, כי ספרים רבים אבדו, ואינם נמצאים אצלנו, כדברי נתן ועדו ודברי הימים למלכי ישראל, ושירות שלמה ומשליו עכ"ל. ועין עוד בדבריו על הכתוב (שמות י, יד) "כתב זאת זכרון בספר".^ב

והרמב"ן (שם) כתב, וז"ל ודרך הפשט בספר מלחמות ה', שהיו בדורות ההם אנשים חכמים כותבים ספר המלחמות הגדולות, כי כן בכל הדורות, ובעלי הספרים היו נקראים מושלים, שנושאים בהם משלים ומילצות.^ג והנצחונות הנפלאים בעיניהם, מיחסים המלחמות ההם לה', כי לו המה באמת עכ"ל.^ד

ובמושב זקנים (שם) כתב, וז"ל פירש הרי"ח, זהו ספר ואלה הדברים, שיש בו מלחמות ונצחונות של ישראל, כגון (דברים, ב, יב) "ובשעיר ישבו החורים לַפְּנִים וּבְנֵי עֶשׂוֹ יִירָשׁוּם וג"ו", וכן (שם, שם, כג) "כַּפְּתָרִים הַיְצָאִים מִכַּפְּתָר הַשְּׂמִידָם וג"ו".

עוד כתב (שם), ד"א "בספר מלחמות ה'", דורשת הגמרא (קידושין ל: על סיפא דקרא "את־זהב בסופה") אלו שני ת"ח שנושאים ונותנים בדברי תורה ומתלחמים זה בזה על 'ספר' עכ"ל. וזהו תורת בבל, שהיא מקל חובלים, דלא כתורת א", שהיא מקל נועם.^ה ועין מו"ק (כה: וברש"י שם, ד"ה ספר מלחמות). ובבן יהודיע שם.

^א עין בהכתב והקבלה (דברים כד, א) וז"ל וכן יאמר בספר מלחמות ה' פי' כאשר יספרו אנשים ספורי מלחמת ה' והנסים שנראו בהם (ע"ש רש"י), כי אם הי' מלת בספר שם לאותו דבר שכותבין עליו לא יצדק מלת יאמר כ"א מליצת כתיבה וכ"ו ע"ש.

^ב וז"ל ואיננו אתנו כאשר אין לנו ספר הישר, ומדרש עדו, ודברי הימים למלכי ישראל, וספרי שלמה. ע"ש
^ג וכן ספר תורה נקרא 'משל', כמו"ש (שמואל א פרק כד פסוק יג) "כַּאֲשֶׁר יֹאמֵר מֶשֶׁל הַקְּדֻמֹּנִי וג"ו" ופרש"י (שם), וז"ל משל הקדמוני של עולם, התורה שהיא משלו של הקב"ה. עכ"ל.

^ד ועין באברבנאל (במדבר כא, י), ועין שו"ע או"ח סי' יז. ובנושאי כלים שם.

^ה גמרא (סנהדרין כד.) אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם – אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה. חובלים – אלו תלמידי חכמים שבבבל, שמחבלים זה לזה בהלכה.

^ו וז"ל רש"י (שם) ספר מלחמות – ספר תורה, לישנא אחרינא: שנלחם רבה ורב המנונא, ונתור ככי דההוא טייעא.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ב'

פינחס תשפ"ד 004

ובספר בית יצחק על אתר כתב (בשם מו"ה ר' אריה לייב מבילירטוק) וז"ל הספר הזה (שמות) נקרא ספר מלחמות ה', משום דכתיב בו (שמות יד, יד) "ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן", ובסוף בשלח (יז, טז) כתיב ג"כ "מִלְחָמָה לָהּ בְּעַמְלֶק וּגְו", ובמעשה העגל היה ג"כ ענין מלחמה בעבור כבוד השם, דכתיב (במדבר לב, כו) "וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בַּשַּׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לָהּ אֵלֵי וּגְו" (שם, כח) "וַיִּפֹּל מִן־הָעַם בַּיּוֹם הַהוּא כֶּשֶׁלֶשֶׁת אֲלָפֵי אִישׁ". לזאת נקרא הספר הזה ספר מלחמות ה', עכ"ל. עיי"ש. (ועין ספר שערי תשובה לר"י אבוחצירא, שכתב וז"ל דלפרשת האזינו קרא ספר מלחמות ה', משום שהיא תוכחות ומלחמות ה' עם ישראל, אם לא יקיימו דברי התורה עכ"ל)

ובאמת בכל ה' ספרים כתוב מלחמות ה', בכולם חוץ מספר ויקרא שהוא ספר הקורבנות שמביא שלום. שהיפך המלחמה שלום, והשלום תיקון המלחמה. וכלשון רש"י (קידושין ל: ד"ה את והב בסופה) וז"ל הכי דריש לה ספר מלחמות מלחמה שעל ידי ספר, אהבה יש בסופה. עכ"ל. אהבה ושלום.

ועין זוה"ק (ח"ב נו.) שאמרו, וכי ספר מלחמות ה' אן הוא, אלא הכי אתערו חברייא כל מאן דאגח קרבא באורייתא זכי לאסגאה שלמא בסוף מלוי. והרי שנעשה אהבה ושלום.

ובעומק כל המלחמות שורשם בספר, בתורה. ויתר על כן כתב המגלה עמוקות (חקת ד"ה על כן) וז"ל, שהארון הוא תורה שבע"פ, היה מכה אותם וכ"ו, ז"ש על כן יאמר בספר מלחמות ה', ר"ל שאלו המלחמות הכל באו מן 'ספר ה' עכ"ל. ועין אלשיך על אתר. ופרי צדיק, חנוכה אות כה"ח וחקת אות טו"ט.

ומלחמה אחרונה כוללת בקרבה את כל המלחמות שהיו בכל ימות עולם, ויכתבו כולם בספר מלחמות ה', ומלחמה אחרונה תחתום את הספר, והחתימה כוללת את הכלי!

ונצרך להלחם בה ע"י 'ספר', הינו תורה. ויתר על כן ע"י הארון, אור - ה, שער הנו"ן דקדושה, למעלה ממ"ט הנלחמים זה בזהיא.

¹ וז"ל, על כן יאמר כי בספר הוא ספר התורה, נעשית מלחמות ה'. כי הארון עשה מלחמה זו. ע"ש
² וז"ל, ועל דרך הדרש נדרש על תורה שבעל פה וזהו מלחמות ה' שעל ידי ספר. ע"ש
³ וז"ל, וכמו כן בתורה שבעל פה יש ימינא ושמאלא ארבעים ותשע פנים טהור וארבעים ותשע פנים טמא ומזה נעשה המחלוקת ומלחמה שעל ידי ספר. ע"ש
⁴ על דרך לשון הגמרא (ברכות דף יב.) "הכל הולך אחר החתום".
^א כדברי הפרי צדיק (חקת אות טו)

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד א'

מטות-מסעי תשפ"ד 005

מִלְחָמָה עִמָּלֶךְ

כתוב (במדבר כא, א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלְחָמָה עִמָּלֶךְ יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי:

וכתב רש"י (שם) יֹשֵׁב הַנֶּגֶב - זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, וכ"ו:

וַיֵּשֶׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי - אינה אלא שפחה אחת: ופירש השפתי חכמים (שם) וז"ל השבי ששבו פה אינו אלא השבי ששבו ישראל מהם עכ"ל.

וכתב רש"י (שם) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי - שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו', כדאיתא בר"ה (דף ג.א), ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות: והיינו מזומן בכל עת למלחמה, ומהותו מלחמה.

ונקרא כְּנַעֲנִי כמ"ש רש"י (שם) מחז"ל"י ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען עכ"ל. והיינו שצדק עצמו לכנען, והבן שאינו רק לשון כפשוטו, אלא צרוף לכנען.

וכתב הרמב"ם (מלכים פ"ה, ה"א) וז"ל ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם עכ"ל.

והבן שבמלחמה זו היה (מעין) כל ג' הללו. שבעה עמים - כי נדמו להם לכנען מחמת הלשון. מלחמת עמלק - כי היו עמלק. עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, והכא עמלק בא אליהם.

והנה עמלק בא להלחם בישראל ג' פעמים וי"א ב' פעמים. וז"ל הוזה"ק (ח"ב דף מד.) אמר ר' יהודה תרי זמני אגח קרבא עמלק בישראל חד הכא, וחד דכתיב (במדבר יד) וירד העמלקי והכנעני וגו' (שמות יז, ח) וַיִּבֹא עִמָּלֶךְ וַיִּלְחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם עִכ"ל. והכא (במדבר כא, א) לשיטות שהוא עמלק.

^א (ה.ה.) ועין במדבר רבה (חקת) וז"ל, דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים, התייר הגדול שתר להם את הדרך שנאמר (במדבר י) וארון ברית ה' נוסע לפניהם וילחם בישראל. וע"פ המתבאר לעיל (המבט הפנימי 004) המלחמה כאן הייתה מכוחו של אור - וכן כידוע 'אהרן' קרוב ל'ארון', וכאשר "שמע שמת אהרן", כדלהלן.

^ב ועין גיטין לח. וז"ל עובד כוכבים (שקונה) ישראל (פירש"י וז"ל כגון עבד זה דשייך במצות עכ"ל) מנלן, דכתיב: וישב ממנו שבי. עכ"ל. וע"ש פני יהושע (שם) וז"ל ואי משום דמשני הש"ס דיליף מוישב ממנו שבי התם נמי כבר פרש"י ז"ל בפירוש החומש דהאי שבי אינו אלא שפחה אחת וא"כ כל הסוגיא דהכא איירי מקנין העובד כוכבים בעבד כנעני ע"ש. וע"ע במהר"ם שיף שם, ודברי יהונתן (חקת).

^ג וז"ל הגמ': וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלְחָמָה עִמָּלֶךְ, מה שמועה שמע - שמע שמת אהרן, ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל.

^ד ועין ר' עובדיה מברטנורא (על רש"י שם) שהרי עמלק מעולם רצועת מרדות לישראל ואין לך אומה ולשון שמתחלת בעצמה לקפוץ ולהלחם בישראל אלא עמלק. ע"ש

^ה (מדרש אגדה חקת)

^ו עין אבן עזרא (במדבר כא, א) וז"ל וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלְחָמָה עִמָּלֶךְ - אמרו הקדמונים שהוא סיחון, ונקרא הכנעני כי כל אמורי - כנעני. ע"ש. ועין מדרש תנחומא (חקת) "וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל". עמלק היה, למה קראו כנעני, לפני שנאסרו ישראל להלחם עם בני עשו, שנאמר בהם "אַל־תִּתְּגַדְּרוּ בָּם" (דברים ב ה), כשבא עמלק ונתגרה בם פעם ושתיים, אמר להם הקדוש ברוך הוא אין זה אסור כבני עשו, אלא הרי הם ככנעניים.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ב'

מטות-מסעי תשפ"ד 005

ובזה נעשה חזקה של מלחמה של עמלק עם ישראל.

וכל זמן שהיו עננים, עיקר אחיזת עמלק, במי שפלטו הענן, 'וַיִּזְנַב בָּךְ' 'מכת זנב', שאלו שפלטם הענן הם בבחינת 'זנב', אולם כאשר מת אהרן וסרו העננים, סר הכח המגן מפני עמלק ובא להלחם עם 'כל' ישראל.

ובעומק יותר, כל זמן שהיו עננים מכח אהרן שמדתו שלום כמ"ש 'אוהב שלום ורודף שלום', אזי כל היותו סותר את עמלק, שכל היותו של עמלק מלחמה, כנ"ל. אולם כאשר מת אהרן, וסר כח השלום, נמצא ונגלה מיד כחו של עמלק שמהותו מלחמה. ולכך במלחמה זו בא על כולם, על 'השלם', היפך שלום.

אולם אף שמלחמה זו עם עמלק היתה מלחמה על כלל ישראל כולו, על 'השלם', כי נסתלק השלום, מ"מ כתיב 'וַיִּשָׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי', ואולם אינו שבי ממש, אלא שפחה אחת ששבו ישראל מהם, וחזרו ולקחו עמלק.¹

והיינו שעמלק לא הצליח; לא בכלל ישראל, ולא באלו שהם בבחינת 'זנב'. אלא אך ורק בשפחה שבויה, והבן מאוד². ועין רע"ב³ שם שהיא היתה קטנה בת 'שבי ר'ת שפחה בת 'ו. ועין פרי צדיק (דברים אות ב')⁴

¹ (במדבר כה, יח)

² לשון פסיקתא דרב כהנא (פיסקא ג) 'וַיִּזְנַב בָּךְ' (דברים כה, יח), היכה אותך מכת זנב.

³ עין ספרי (דברים פרשת כי תצא פיסקא רצו) 'וַיִּזְנַב בָּךְ' פְּלִיפְּתוּלָא שְׁלִים אַחֲרֵיךְ, מלמד שלא היה הורג בהם אלא בני אדם שנמשכו מדרכי מקום ונחשלו מתחת כנפי הענן.

⁴ 'וּז'ל תרגום ירושלמי (במדבר פרשת חקת פרק כא פסוק א) מִית אַהֲרֹן גְּבֵרָא חֲסִידָא דִּי בְּזוּכְרֵיהּ הָיוּן עֲנֵי דִיקְרָא מְגִינִין עַל יִשְׂרָאֵל. עכ"ל

^א (משנה אבות א, יב) הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידי של אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכ"ו:

^ב ועין שפת אמת (חקת שנה תרנ"ו) וז"ל כשהי' אהרן קיים לא היו צריכין למלחמה כי הוא עמוד השלום. וע"ע (שם תרנ"ד) שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד וסבר שניתן רשות להלחם בישראל. והכוונה שדור המדבר הי' פריסת סוכת שלום עלינו ולא הוצרכו למלחמה. וע"ע (שם תרמ"ז) בפסוק וישמע הכנעני דרשו חז"ל שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד וניתן רשות להלחם כו'. מה שיחסו מלחמות אלו בכחו של אהרן וכ"ו, "בצל ידי כסיתך" הוא בחי' אהרן הכהן וענני הכבוד והוא ליסוד ארץ היינו לקרב ולחבר בחי' ארץ לשמים, וזה הי' עבודת הכהן בקרבנות. (עין מבט הפנימי 004 ששורש הקרבנות הוא - שלום.)

^ג מדרש אגדה (חקת) וז"ל לא לקחו מהם אלא שפחה אחת, ומשלהם היתה, שככה נאמר שבי מן השבי היתה עכ"ל. וע"ע רמב"ן (שם)

^ד ועין רבי אליהו מזרחי (חקת כא, א) וז"ל הוצרכו רז"ל לפרש כן, משום דקיימא לן: אין ישראל מנוצחים מהאויב, אלא בעת קלקולם לפני המקום וכ"ו, לפיכך פירשו כאן, שלא מצאו בו קלקול, שהשבי ששבו פה אינו אלא השבי ששבו ישראל מהם עכ"ל. וע"ע ברמב"ן (שם).

^ה וז"ל (על רש"י חקת כא, א) עוד שמעתי אומרים שרואה דבר זה ממלת שבי שעולה בראשי תיבות שפחה בת ' כלומ' שפחה בת עשר שנים נוטריקון עכ"ל (וע"ע שם בדבריו שהוכיח שרק נשבה שפחה אחת ותו לא).

^ו וז"ל וקליפת עמלק בעצם הוא נגד תואר הלך שלא פעל עוד בשום גוון בפועל בהנפש רק התרשלות וק- רירות. אמנם אחרי זה כשמת אהרן הכהן שהוא נגד בחינת חכמה שבקדושה אז היה הכח לעמלק להתלבש את עצמו בגוון של סיחון והיינו להכניס הקליפה במוח בחכמות זרים והוא נגד תואר אורח שכבר יש לו איזה שייכות במחשבה שנתפס במוח האדם. ולזה במלחמה הראשונה עמו לא היה לו שום שליטה על נפשות ישראל בפועל. וכאן נאמר וישב ממנו שבי שפחה אחת שיש לה קצת שייכות לקדושת ישראל על ידי חיוב מצוות שלה. וע"ע

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ג'

מטות-מסעי תשפ"ד 005

והשורש לכך הוא שפחת אברהם 'הגר', שיצא ממצרים^א ונכנסה לישראל, אולם אח"כ שבה לגילולי אביה^ב. וי"א שחזרה לאברהם, והיא קטורה^ג. כן עתידה שפחה זו לחזור לישראל. כי השתא מתן תורה לא היה בשלמות כי ע"י עמלק "רפו ידיהם מן התורה", ולכך כאשר עלה משה למרום, ושם נאמר בו (תהלים סח, יט) "שבית שבי"ב (ע"י שפת אמת חקת תר"ס^ד), לא היה שביה שלמה וחזר עמלק ולקחו שביה זו, אולם לעת"ל כשיוכרת עמלק תחזור שפחה זו לקדושה^ה.

^א (בראשית טז, א) "שפחה מצרית ושמה הגר"

^ב יח ע"י רש"י (בראשית כא, יד) וע"ע (שם) ברבי אליהו מזרחי.

^ג יט פרקי דרבי אליעזר (פרק ל) וז"ל לאחר מיתתה של שרה חזר אברהם ולקח את גרושתו, שנאמר [בראשית כה, א] ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. עכ"ל

^ד כ (ה.ה) וע"י שמות רבה (יתרו) וז"ל אמר הקדוש ברוך הוא למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר לקחת מתנות באדם, ואין אדם האמור כאן אלא אברהם, עכ"ל. מבואר שעצם ה'שביה' של משה היה מכוחו של אברהם.

^ה כא וז"ל, וישב ממנו שבי דרשו חז"ל שפחה אחת. דכ' עלית למרום שבית שבי. פי' דבקבלת התורה הוציאו בני"י כל הנ"ק שהיו בתוך האומות וז"ש ה' מסיני בא וזרח משעיר למו כו' אותו החלק והצד אחיזה שיש לע' אומות בתורה. וע"ש

^כ כב וע"י בזוה"ק (ח"ג דף קצג.) וז"ל אוספו וחסו מה כתיב (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד, וכתוב וילחם בישראל וישב ממנו שבי (ועכ"ד) וכל זמנא דישאל תבין לאבוהון דבשמיא אינון נבזבזין (וכלא) יתהדר לגבייהו ואתחפיין ביה ולזמנא דאתי כלא יתהדר דכתיב (דברים ל) ושב ה' אלהיך את שבותך וגו'. עכ"ל

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'

דברים תשפ"ד 006

עמוד הענן נלחם לישראל

נאמר בקרא (במדבר פרק כא פסוק א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ-עַרְדַּל יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שְׂבִי: ופירש רש"י על אתר וז"ל וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי: שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו', כדאיתא בר"ה (דף ג.)^א. ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות, עכ"ל.

הענן שימש גם למלחמה

וז"ל הירושלמי (יומא פ"א, ה"א) מהו דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים כי מת התייר הגדול שהיה תר להם את הדרך, עכ"ל.

והיינו שמת אהרן שבזכותו היו העננים, ועתה שמת נסתלקו העננים. והעננים היו 'תייר גדול' - שתר להם הדרך.

וכמו שמפורש בפסוק (שמות יג, כא) 'וזה' הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וַלְיָלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהַאֲוִיר לָהֶם לַלַּיְלָה יוֹמָם וַלְיָלָה'.

ויתר על כן מצאנו בקריאת ים סוף, ששימש הענן אף למלחמה, כמ"ש (שם יד, יט - כ) וַיִּסַּע מִלֶּאֱפֶרַי הָאֱלֹהִים הַהַלֵּךְ לַפְּנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד עָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: וַיָּבֵא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֵר אֶת-הַלַּיְלָה וְלֹא-קָרַב זֶה אֶל-זֶה כָּל-הַלַּיְלָה:

בפשטות 'ולא-קרב זה אל-זה', דהיינו לא קרבו וגם לא נלחמו זה עם זה כל הלילה. אולם מבאר רש"י (שם) וז"ל, 'וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם': להבדיל בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ולקבל חצים ובליסטראות של מצרים, עכ"ל^ב. כלומר ששימש עמוד הענן גם במלחמה^ג.

וכן מצינו ברבינו בחיי (שם, שם, כה) וז"ל, וַיִּסַּר אֶת אַפְּנוֹ מִרְכַּבְתּוֹ: על דרך הפשט כיון שהשקיף בהם בעמוד אש השורף כל עץ שבכלי מלחמתם ועמוד ענן שהיה מלחלח הקרקע, היו המרכבות נשמטות וסר כחם לגמרי, עכ"ל.

ולכך כשנסתלק כח הלוחם - העננים, בא הכנעני להלחם. וכמו שמפורש בדברי חז"ל (ילק"ש, במדבר פ"י, רמז תשכ"ח) וז"ל, ר' שמעון בן יוחאי אומר כי בא ישראל דרך האתרים כיון שמת אהרן אמרו מת אהרן הכהן הגדול שבהם והלך התייר הגדול שלהן ועמוד ענן שהיה עושה להן מלחמה הרי שעה שנלך ונלחם בהם, עכ"ל.

^א וז"ל הגמרא, תנא: הוא סיחון, הוא ערד, הוא כנען, סיחון - שדומה לסייח במדבר, כנען - על שם מלכותו, ומה שמו - ערד שמו. ועין תוס' (שם) וז"ל במדרש אמרינן דהיינו עמלק ע"ש, אולם עין ברבינו בחיי (חקת כא, א) וז"ל וי"א שהוא סיחון מלך האמורי, ונקרא כנעני כי כל אמורי כנעני, עכ"ל.

^ב ועין בשפתי חכמים (שם, אות ל) שדן בדברי רש"י, האם עמוד הענן או מלאך ה', קיבל את החצים ובליסטראות, ע"ש.

^ג ועין במאור ושמש (במדבר פ' בהעלותך) וז"ל נמצא שהנו"ן היא סמיכה לכנסת ישראל בסדר הא"ב הרומז על חסד, וגם הנו"ן היא חרב נוקמת נקם ברית כשהוא בהיפוך אתוון בסדר תשר"ק - שהיא גבורה כנ"ל. ועל דרך זה יבואר הכתוב (שמות יד יט) וַיִּסַּע מִלֶּאֱפֶרַי הָאֱלֹהִים וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד עָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם, רצה לומר הענן רומז להשתי נונין, דהיינו הנו"ן שהיא סמיכה לכנסת ישראל נוסע מפניהם, ורצה לומר כסדר הא"ב שהוא חסד. והנו"ן השניה שהיא חרב נוקמת הלך לאחוריהם, ורצה לומר בסדר תשר"ק שהוא גבורה לעשות נקמה במצרים, ע"ש.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

דברים תשפ"ד 006

עמוד ב'

הקב"ה נלחם דרך הענן

וכן אמרו על הקב"ה, (ילק"ש שמות, טו, רמז רמו) וז"ל, כשהוא יוצא למלחמה אינו יוצא אלא יחידי שנאמר ה' איש מלחמה [ט"ו, ג] וכן הוא אומר וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל וכ"ו.

ובעומק זו מלחמה של ה' על ידי הענן, כמ"ש במשכיל לדוד (שמות יג, כא) וז"ל, דע"כ צריכת למימר שהקב"ה בכבודו היה מוליך עמוד הענן, כדכתיב, (שמות יג, כא) "וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך עכ"ל.

פנימיות המלחמה - שלום

וכידוע, ענן שורשו ביסוד המים, וטבע המים שאינם נלחמים, היפך טבע האש שהוא - מלחמה. ולכך באו עננים ע"י אהרן שמדתו שלום י. והיינו שהענן נלחם שיהא 'שלום'. ולא מלחמה כפשוטו.

והבן מאוד מאוד, שזהו פנימיות המלחמה, שלכך במלחמה פותחים תחלה בשלום. ראשית המלחמה שלום, כדברי הרמב"ם הידועים (מלכים פ"ו ה"א) וז"ל, אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה, עכ"ל. וכן אחרית המלחמה - שלום. וזה נגלה בפרט במלחמה האחרונה, שאחריתה משיח - שלום.

מלחמה מכח ארון ברית ה'

כתב בפנים יפות (במדבר כא, ב) וז"ל בתחילה הוליך אותם הענן דכתיב (שמות יג, כא) "וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך", אבל כשנסתלק ענן הכבוד הלכו דרך ארון

^ד ועין זוה"ק (ח"ב דף נא:) וז"ל ויסע עמוד הענן מפניהם מאן עמוד הענן דא, רבי יוסי אמר דא הוא עננא דאתחזי תדיר עם שכינתא, עכ"ל. ועין מהר"ל (נצח ישראל פרק נד) וז"ל, וענני כבוד היו על ידי אהרן, כבר אמרנו לך כי על ידי אהרן היה החבור של הקדוש ברוך הוא עם ישראל, כמו שתמצא בכל מקום כאשר היה נגלה השכינה בתחתונים - היה על ידי ענני כבוד, ע"ש. ועין במנחם ציון (בשלה) וז"ל כי מה שהיה נקרא הולך הוא משום שהש"ת בכבודו ובעצמו הוליכו לפניהם, ע"ש. וע"ע באריכות ביושר דברי אמת (בשלה, רש"י בד"ה לנחותם הדרך)

^ה כגון (עובדיה א, יח) "וה'ה' בית יעקב אש וקב"ה יוסף להכה וקב"ה עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לקב"ה עשו כי ה' דבר". ועוד הרבה בחז"ל.

^א עין בעקידת יצחק (במדבר שער פא), וז"ל ולזה נאמר עליו ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (במדבר כ) כי הנה העם כלו האנשים והנשים והטף הרגישו כי בחסרונו חסר להם ענין השלום מהיות על זה השיעור מהשמירה ולזה ספדו והלילו עליו כלם, ע"ש.

^א ועין מהר"ל (נצח ישראל פרק נד) וז"ל מפני כי כבר התבאר מענין אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומקרב את הבריות ביחד (אבות פ"א מ"ב), לכך היה אהרן מקשר את ישראל ומאחדם יחד. וכן בעבודה במשכן ובמזבח, שהוא אחד, אל השם יתברך שהוא אחד, ובוה היה עושה שלום וקשור בין ישראל ובין אביהם שבשמים. וזהו תכלית הקשור והאחדות שהיה על ידי אהרן וכ"ו, ע"ש.

^ה ועין אוצר עדן הגנוז (ח"ד סימן א)

^ט ועין בעקידת יצחק (במדבר שער פא) וז"ל, הנה כבר יודיעו בזה שהמלחמה אינה נרצית להם בעבור הדבר אשר הוא לוחם ולא בעבור דבר העושק ונלוז אשר בה כ"א בעבור בקשת הטוב והמנוחה אשר בסוף, ע"ש באריכות.

^י ועין במסכתות קטנות מסכת דרך ארץ (פרק שלום) וז"ל, ר' יוסי הגלילי אומר אף שמו של משיח נקרא שלום, שנאמר (ישעיהו ט, ה) אביעד שר שלום, עכ"ל.

^י עין בשפתי כהן (במדבר ז, כט) וז"ל שלום בגמטריה זהו משיח עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ג'

דברים תשפ"ד 006

ברית ה' שהלך לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה עכ"ל^א.
ואף בארון ברית ה' יש בו כח מלחמה^ב, כמו שנתבאר לעיל^א: 'אור - ו', מלחמה של שער
הנו"ן שהיא המלחמה בעמלקי" בכל דור ודור. ובפרט בדור האחרון, מלחמה מכח הארון.
^א רבי אליהו מזרחי (במדבר כא, א) וז"ל, כששמע הכנעני שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, ואינו נוסע ישראל
עכשו אלא אחרי הארון בלבד, שלא נשאר להם מכל אותם שהיו נוסעים עמהם אלא הארון, בא להלחם עמהם,
עכ"ל.
^ב כמפורש בפסוק (במדבר י, לה) 'וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶן וַיֹּאמֶר מִשָּׁה קוֹמְהוּ ה' וַיַּפְצֹל אֶיֱלֹהֶיךָ וַיִּגְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ'.
ונתן לשמוע את השיעור - 'חנוכה 080 שער הנו"ן תשפ"ב' שמוסבר בארוכה עומק שער הנו"ן שמאיר מכח
הארון. (מספר השיעור בקול הלשון #32438857)
^ג המבט הפנימי 004 - ספר מלחמות השם.
^ד נתן לשמוע את השיעור - 'פורים 032 בירור ארבע מצוות פורים תשע"ג' שמוסבר מלחמה בהמן (עמלק)
מגילוי שער הנו"ן. (מספר השיעור בקול הלשון #1132544)

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'
עמוד א'

ואתחנן תשפ"ד 007
ואתחנן תשפ"ד 007

תְּצַצְרוּת בַּמִּלְחָמָה

נאמר בפסוק (במדבר י, ט)

וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֲרָצְכֶם עַל־הַצָּר הַצָּרֵךְ אֶתְכֶם וְהִרְעַתְּם בְּחִצְצֹרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי ה'
אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

וכן כותב במלחמת מדין (שם, לא, ו)

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה לְצַבָּא אֲתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָל־יְהוָה הַקֹּדֶשׁ
וְחִצְצֹרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ:

וְהִרְעַתְּם בְּחִצְצֹרֹת: על כל דבר שמייצר, כדי להתעורר ולעורר רחמים

מובא ברמב"ם (הלכות תעניות פ"א ה"א) וז"ל, מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות
על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר (במדבר י, ט) עַל־הַצָּר הַצָּרֵךְ אֶתְכֶם וְהִרְעַתְּם בְּחִצְצֹרֹת,
כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו, עכ"ל.

ועוד כתב קרוב לכך בספר המצות (מצוה נט) וז"ל, וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות
בעתות הצורך והצרות כשנצעק לפני השם יתעלה והוא אמרו (שם) וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶ־
רְצֹכְכֶם עַל־הַצָּר הַצָּרֵךְ אֶתְכֶם וְגו', עכ"ל.

וכתב המגיד משנה (שם) שמקור הרמב"ם הוא מדברי הספרי (במדבר פסקא עו) -

וּז"ל, ר' עקיבא אומר אין לי אלא מלחמה, שדפון וירקון ואשה מקשה לילד וספינה המטרה
פת בים מנין ת"ל עַל־הַצָּר הַצָּרֵךְ אֶתְכֶם על כל צרה וצרה שלא תבוא על הצבור, עכ"ל.

והיינו בכל עת הצורך יחד עם מצות צעקה, יש מצות הרעה בחצוצרות. וזאת על מנת
להתעורר ולעורר רחמים* לפני השם יתעלה.²

הַצָּר הַצָּרֵךְ אֶתְכֶם: הוא היצה"ר, הוא מלאך המוות

ובשורש, זו מלחמה רוחנית כמ"ש (זוה"ק ח"ג, קצח ע"ב) לַסְטְרָא אַחְרָא מַה אַצְטְרִיךְ - תְּרוּעָה,
דכתיב (במדבר י) וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֲרָצְכֶם וְהִרְעַתְּם וְגו' לַתְּבַרָא חִילִיָּה וְתוֹקְפִיָּה. וזה בכל
מלחמה ובכל צרה.

¹ עין תפארת יונתן (במדבר לא, ו)

² עין ברש"ר הירש (שם) ולמען מתקן לשונו נצטט את כל דבריו וז"ל, לא נאמר כאן בפשטות: "וְהִרְעַתְּם וְגו'
וְנוֹשַׁעְתֶּם" וגו'; אלא נאמר: "וְנִזְכַּרְתֶּם וְגו' וְנוֹשַׁעְתֶּם" וגו'. מוכח מלשון "וְנִזְכַּרְתֶּם" שעד כה לא היתה זכירה. ה'
עזב אותם, הניח אותם לנסיבות הטבעיות, וחולשתם הטבעית כלפי האויב החזק מהם הביאה אליהם את הצרה.
ולפיכך המחשבה הראשונה של הקריאה הבוקעת אל ה' היא: שוב ופנה אלינו, שים עיניך עלינו, עמוד לימיננו!
והתשועה המיוחלת תהיה אחר כך רק תוצאה ישירה של תשובת ה' לעמו. והואיל וההלכה מורה שתקיעה קודמת
לכל תרועה, הרי גם תרועה זו של קריאה לעזרה פותחת בתקיעה. והנה כבר ראינו שהתקיעה הפותחת את
תרועת מסע המחנות קוראת לאומה לפנות למנהיגה ולתת דעתה למצוותו; וכן גם תקיעה זו איננה אלא קריאה
לה' שישוב וישא פניו אלינו; כל עצמה איננה אלא תפילת תחנונים: זכרנו! והתקיעה המסיימת את התרועה
מבטאת את הבקשה: היה עמנו גם אחרי שהושעתנו, אל תשוב ותעזבנו, התהלך עמנו! עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ב'
עמוד ב'

ואתחנן תשפ"ד 007
ואתחנן תשפ"ד 007

ובשורש זהו מלחמה כנגד מלאך המוות, כדברי הזוה"ק (ח"ב דף קצו ע"ב) וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצָּר הַצָּרֵךְ אֶתְכֶם וְגו' ודייקנא על הצר דא מלאך המות עכ"ל.

ואמר ר"ל (ב"ב טז.) הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות.

על־הצָר הַצָּרֵךְ: מלחמת גוג ומגוג

אולם בספרי אמרו (שם פ"סקא עו) "על־הצָר הַצָּרֵךְ", במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר. אתה אומר במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר, או אינו מדבר אלא בכל המלחמות שבתורה, ת"ל וְנוֹשְׁעֵתֶם מֵאִיְבֵיכֶם אִמְרַת צָא וּרְאֵה אִיזוֹ הִיא מִלְחַמָּה שִׁישְׂרָאֵל נוֹשְׁעִים מִמֶּנָּה וְאִין אַחֲרֵיהּ שְׁעוּבָד אִין אַתָּה מוֹצֵא אֵלָא מִלְחַמַת גּוּג וּמִגּוּג, וְכֵן הוּא אֹמֵר (זכריה יד, ג) וַיָּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגִזְיֵים הָהֵם מֵהוּ אֹמֵר וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ וּגְו'.

וכן כתב בעל הטורים (במדבר י, ח) וז"ל "תִּבְאוּ מִלְחָמָה" בגימטריא מלחמות גוג.

חֲצֻצֹת: כלי מלחמה וכלי שמחה

והנה חצוצרות, מחד הם כלי מלחמה כמו שמצאנו במלחמת מדין, אולם מאידך הם כלי שירה, כמפורש בפסוק (דברי הימים א, יג, ח) וְדָוִד וְכָל־יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים לְפָנֵי הָאֱלֹהִים בְּכָל־עֹז וּבְשִׁירִים וּבְכִנּוֹרוֹת וּבְנִבְלָיִם וּבְתַפִּים וּבְמִצְלִתִּים וּבְחֲצֻצֹת.^א

וכן במקדש היו מריעין בחצוצרות על הנסכים כשהלויים אומרים בשירה, ומקרא מלא דבר הכתוב (במדבר י, ט) וְנִלְוִים שְׂמֵחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם וְתִקְעֵתֶם בְּחֲצֻצֹת עַל עֲלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וּגְו'.

ועוד החצוצרות משמשים ככלי להקהל את העם, כמ"ש (במדבר י, ז) וּבְהַקְהִיל אֶת־הַקְּהָל תִּתְקַעוּ. מדת הדין צריכה שמחה כדי להשקיט האש הגדולה

^א וכן כתב הצרור המור (פרשת אמור) וז"ל, דייקא שהוא מלאך המות הוא יצר הרע הצורר תמיד לאדם ואינו נשבר אלא בקול שופר. וזהו והרעותם בחצוצרות ונזכרתם, עכ"ל.

וע"ע באלשיך (במדבר י, ט) שדייק כן בלשון הפסוק וז"ל, הנה רבותינו ז"ל (ספרי בהעלותך ט) פירשו, הצר הצורר אתכם על כל מיני צרות, כמפורש גם בהרמב"ם ז"ל הלכות תעניות (פ"א ה"א). וראוי לדעת למה ייחס הדבר אל הצר ולא אל הצרה, ויכללו כל מיני צרות וכו', וזה יאמר פה הצר, הוא המשחית הצורר אתכם, כד"א ותמוגנו ביד עונינו (ישעיה סד ו). כי תחלה תלחם עמו ותכניעהו. וע"ש.

וע"ע בפנים יפות (במדבר י, ט) שפירש וז"ל, והיינו דאמר הכא וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם פִּירוּשׁ שֶׁהַמִּלְחָמָה הוּא עִם כַּחוֹת הַקְּדוּשָׁה שְׂבִיד הַצּוּרֵךְ כְּדִי שִׁיִּצְאוּ מִן הָאוֹיֵב וַיִּחְזְרוּ לְמִקְוָמָם, וְהֵינּוּ דְקָאֵמַר וְנוֹשְׁעֵתֶם מֵאִיְבֵיכֶם וְלֹא אָמַר וְנוֹשְׁעֵתֶם סתם, אלא שהתשועה היא לישראל שכחות הקדושה שהיו ביד האויב הם נושעים וחוזרים למקום הקדושה, עכ"ל.

^ד ועין במשך חכמה במדבר (במדבר י, ט) שמביא את לשון הספרי ומבאר אותו, וז"ל נראה דדריש מדכתיב "בחצוצרות" בפתח, הוי כאילו בהחצוצרות הידועים [רש"י סוף פרק קמא דחגיגה]. ומכאן על החצוצרות שעשה משה, והם נגנזו במותו, כמו שהובא ברש"י (פרשת וילך ל, כח). וכן במלחמת גוג או יתגלו ויתקעו בהן ישראל, ופשוט.

^ה ובלשון רש"י (נחמיה יב, מא) וז"ל, בְּחֲצֻצֹת - היו תוקעין מתוך שמחתן עכ"ל

^ו ועין זוה"ק (ח"ג קנה ע"א) וציוני בהעלותך ד'ה עשה לך.

^ז ובאמת בכל הקהל יש בו שמחה.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז"ב)

עמוד ג'

ואתחנן תשפ"ד 007

כח האיסוף שבחצוצרות מעלה את אש המלחמה לאש של שמחה

וביאר הריקאנטי (פרשת פקודי) וז"ל, והמסעות בחצוצרות, כי זה מעורר דין עליון וזה מעורר דין השפל הוא הקשה לרוב עד מאוד שמעורר בקנאה, ולזה תוקעין בחצוצרות כי מדת הדין צריכה שמחה כדי להשקיט האש הגדולה עכ"ל.

והיינו חצוצרות מלשון חצי צורה^א. בקלקול זהו 'צרות הם זו לזו', מלחמה של חצי צורה בחצי ההפכי, צר - צר. ובתיקון נעשה אחדות לצורה אחת שלמה. וכאן גנוז השמחה שבחצוצרות.

וזהו כח החצוצרות במלחמה, שיש בהם כח לאסף ולאחד את העם^ב. וכח זה מבטל את אש המחלוקת ומעלה אותו לאש של שמחה. כדברי הירושלמי (פאה פ"א ה"א) הידועים וז"ל, אמר רבי אבא בר כהנא וכו' דורו של אחאב עובדי ע"ז היו וע"י שלא היה להן דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין.

וכפי שהובא לעיל כח האחדות שגנוז בחצוצרות בעיקר נגלה במלחמת גוג ומגוג^ג.

שאחריתה - כלשון הנביא (זכריה יד, ט) -

"וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד", אחרית ותכלית המלחמה - גילוי אחדותו יתברך, והיא היא כח הנצחון.

^א ע"ש המשך דבריו וז"ל, ועל פי התקיעות לנצח, ועל זה הסוד גנום משה, כי הם ממדתו, ואם נשארים היו מחריבים את העולם, ואדם מושל ברוחו אשריהו, עכ"ל.

^ב כתב העבודת ישראל (פרשת בהעלותך) וז"ל הנה קבלנו מאדומו"ר הגאון מוהר"ב זלה"ה צירוף חצוצרות חצי צורות (עין במגיד דבריו ליעקב אבות כד), דהיינו שהיו מרמזים על כנסת ישראל עם דודה שהם כחצי צורה כל אחד לבדו כביכול כבודו לפי רצונו הנורא יתברך כל אהבתו והתדבקותו בתאומתו כנסת ישראל, והיא גם כן משתוקקת ומתדבקת בנפש רוח ונשמה לבוראה יתברך עד שהכל נכלל באחדות, עכ"ל.

^ג עין באוהב ישראל (פרשת בהעלותך) שהסביר דברי המגיד שקאי על משה רבינו, ע"ש.

^ד ע"ע בחיים וחסד (בהעלותך אות קיז)

^ה לפ"ז מתישבת קושית המגיד משנה (הלכות תעניות פרק א הלכה א) על הרמב"ם וז"ל

וראיתי לרבינו בספר המצות שלו שמנה תרועה זו ותקיעה שבשעת הקרבנות במצוה אחת ותמה אני למה שהרי שני פסוקים הם בכתוב. ונראה שדעתו ז"ל שהמצוה היא אחת כללית לתקוע בחצוצרות במקדש בעת הקרבנות ובעת הצרות בין במקדש בין בגבולין ואין ראוי למנותן בשתי מצות ועוד צ"ע. ולפי הנ"ל מבואר שהם דבר והיפוכו, וכל הפכים שורשם אחד, כנודע.

^א וככה ניתן לבאר את התרגום יונתן על הפסוק (במדבר לא, ו) וז"ל וישדר יתהון משה אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פנקס פר אלעזר פהנא לחילא ואוריא ותמיא דקודשיא למשיילא בהון וחצוצרות יפקא בידיה למכנש ולמשרי ולמיטל משרייתא דישראל, עכ"ל. שלכאורה יש לשאול מה עניין 'לאסוף ולחנות ולהסיע מחנה של ישראל' למלחמת מדין. אלא לפי מה שנבאר אתי שפיר, שדייקא מכח ה'אסוף' הגנוז בחצוצרות מנצחים במלחמה.

^ב עין ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק פרשת מטות) וז"ל, ענין עסק החצוצרות שהוא לכנופיא ולאסוף וכו' וכן במלחמה העיקר שיהיו ישראל כאיש אחד בלב אחד ושיתוקנו גם הפושעי ישראל כשהיו באגודה אחת כמו החלבנה שנותן ריח טוב כשהוא יחד עם עשרה סממני הקטורת ואז על ידי זה מתגברים על האומות העולם. וע"ש באריכות דבריו.

^ג וכן דייק המלבי"ם מלשון הפסוק (במדבר י, ט) "וְנוֹשְׁעֵתֶם מֵאִיְבֵיכֶם" וז"ל שלשון תשועה במובנה המדויק הוא התשועה הגמורה שזה ההבדל בין תשועה והצלה, וכמ"ש התיצבו וראו את ישועת ה' וכו' כי אשר ראיתם את מצרים וכו', וזה יהיה במלחמת גוג ומגוג שאין שעבוד אחריה, ור"ל שגם במלחמה זו תריעו בחצוצרות ונושעתם, עכ"ל. וע"ע במשך חכמה (הובא לעיל).

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד א'

עקב תשפ"ד 008

מִלְחָמַת סִיחון וּמוֹאָב

כתיב בספר במדבר (פרק כא) על מלחמת ישראל בסיחון -

וְלֹא־נָתַן סִיחון אֶת־יִשְׂרָאֵל עֵבֶר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחון אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל
הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֵא יְהִצֵּה וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:

צורת המלחמה כנגד סיחון - בשורש המאוחד

ופירש רש"י (שם) ע"פ המדרש רבה (יט, כט), וז"ל

וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל - אילו היתה חשבון מלאה יתושין, אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם
היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו, וכל שכן אלו שהיה בחשבון. אמר הק'
דוש ברוך הוא מה אני מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר, נתן בלב כל אנשי
המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד, ושם נפלו. ומשם הלכו ישראל אל
הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם איש, אלא נשים וטף, עכ"ל.

נמצאנו למדים שצורת המלחמה כנגד סיחון, לא הייתה רק באנשים - פרטים. אלא מלחמה
בשורש, והשורש מאוחד.

וכן מצאנו בדברי הפסיקתא זוטרותא (לקח טוב) (שם, כד)

וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב. הכו כל חיל סיחון כאיש אחד שנאמר וַיִּכְהוּ, עכ"ל.

ויתר על כן מצאנו בדברי רבותינו, שעצם המלחמה עצמה הייתה בשורש - בשר של סיחון,
וז"ל הילקוט שמעוני (פ' חקת רמז תשסד) א"ל הקדוש ברוך הוא (דברים ב, כד) רָאָה נְתַתִּי בְיָדְךָ
אֶת־סִיחון, עד עכשיו לא עשו מלחמה ואמר ליה נתתי בידך, אלא נטל הקדוש ברוך הוא
לשרי סיחון ועוג וכפתן והשליכן לפני משה אמר ליה כל זמן שהיו אלו קיימין והיו עמהם
היו נוצחין, עכשיו הרי הן מסורין בידך עמוד ועבור שנאמר (שם) קִוְמוּ סִעוּ וְעִבְרוּ אֶת־נַחַל
אֲרִנן, עכ"ל.

עיר חשבון משל מואב הייתה

ועל עיר חשבון שישראל כבשו מיד סיחון נאמר -

במדבר כא, כו) כִּי חֶשְׁבֹון עִיר סִיחון מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשֹׁן וַיִּקַּח
אֶת־כָּל־אֲרָצוֹ מִיַּד עַד־אֲרִנן:

ופירש רש"י (שם) וז"ל,

וְהוּא נִלְחַם - למה הוצרך להכתב, לפי שנאמר (דברים ב, ט) אֶל־תִּצַּר אֶת־מוֹאָב, וחשבון
משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל, עכ"ל.

^א וע"ע ברבי אליהו מזרחי (שם)

^ב ומקורו מדברי הגמרא (חולין ס:) וז"ל כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו' מאי

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ב'

עקב תשפ"ד 008

המלחמה עם סיחון נחלק לשני חלקים - א. סיחון ב. ממון שהיה שייך למואב

והבן שבמלחמה עם סיחון היו ב' חלקים. א. מלחמה עם סיחון. ב. מלחמה על ממון שהיה שייך למואב.

והנה תיבת מואב מורכבת מ; מ - אב, והינו אב - השורש, אחדות. ולכן מכח ממון מואב (עיר השבון) שהיה ברשות סיחון, נתקבצו כולם למקום אחד, היינו נתחברו לשורש שהוא אחד, וכן המלחמה עצמה הייתה בשורש, בשר שלהם. וזהו מלחמה מכח מואב, מלחמה באב - בשורש.

אולם מכח סיחון המלחמה היא בבחינת 'אמא' (נשים) כמ"ש (ב"ב עח:): עיר סיחון - שמהלך אחר שיחה נאה, בבחינת אמירה רכה לנשים, וכמ"ש (קידושין מט:): 'קבין של שיחה ירדו לעולם ט' נטלו נשים ואחד כל העולם כולו.

ובלשון אחרת והיינו הך, המלחמה בסיחון הוא היפך מלחמה במואב. המלחמה במואב הוא מלחמה בשורש, ולהיפך מלחמה בסיחון, הוא במלחמה בענפים שנגררים. ומשום כך נחלקה המלחמה לשנים, תחלה הכו את כל הגברים הלוחמים, בחינת אב, ואח"כ הכה כל הנשים והטף, בחינת אמא, והבן.

תכסיסי מלחמה של ישראל כנגד מואב וסיחון

וכן בישראל הנלחמים, מחד עבודתם להדבק בשורש, בהקב"ה, וזהו כנגד מואב. ומאידך כנגד סיחון עבודתם להגרר אחרי ית"ש, בבחינת 'משכני אחריך נרוצה'.

וכן כנגד מואב העבודה היא בטחון - דבקות בשורש. וכנגד סיחון - מלשון שיחה - העבודה היא תפילה".

נפקא מינה? דאמר להו הקדוש ברוך הוא לישראל, אל תצר את מואב, אמר הקדוש ברוך הוא: ליתי סיחון - ליפוק ממואב, וליתו ישראל - וליפקו מסיחון; והיינו דאמר רב פפא: עמון ומואב טיהרו בסיחון, עכ"ל.^א ועין ברבינו בחיי (במדבר כא, כד) וז"ל "לסיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון", ודרשו בו: למה נקרא שמו סיחון שהכל מסיחין בגבורתו.

^ב בחינת מהלך אחר שיחה נאה, נשים וטף. (עין ב"ב עח:)

^ה וכן מרומז במפלתם לפני בני"י, כמו שדייק התפארת שלמה (פרשת בלק) וז"ל "וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב וגו' יל"ד למה לא נאמר לסיחון מלך האמורי או מלך חשבון למה קיצר ואמר לאמורי. גם מה ראה הוא יותר מזולתו ולמה תלה הכתוב בו וכו' וז"ש וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי, שעשו הכנות וכוונות התפלה וטהרת הלב. לאמורי. פי' לאמור דברי תפלה ובקשה להשי"ת.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'

ראה תשפ"ד 009

מִלְחָמַת עוֹג – גוֹג

כתיב בספר במדבר (כא, לג)

וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דָרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָם הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמִלְחָמָה אֲדָרְעִי:

וכן בספר דברים (ג, א - ב)

וַנִּפְּן וַנַּעַל דָּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמִלְחָמָה אֲדָרְעִי:

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיַדְךָ נִתְּתִי אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וְאֶת-אֶרְצוֹ וְעַשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן:

אֶל-תִּירָא אֹתוֹ: כמה טעמים ממה משה רבינו נתיירא

מצאנו כמה טעמים בדברי רבותינו ממה נתיירא משה רבינו;

רש"י פירש (במדבר כא, לד) ע"פ דברי הגמרא (נדה סא.) וז"ל אֶל-תִּירָא אֹתוֹ – שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר (בראשית יד, יג) וַיָּבֵא הַפְּלִיט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו כדורלעומר וחביריו בעשתרות קרנים, שנאמר (דברים ג, יא) כִּי רָק-עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׂאֵר מִיֵּתֵר הָרְפָאִים, עכ"ל.^א

ובמדרש (במדבר יט לב) מצאנו טעם אחר, וז"ל ולמה נתיירא אמר שמא מעלו ישראל במלחמת סיחון או נתלכלכו בעבירה אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא כולן השלימו בצדק, עכ"ל.

ועוד יש לפרש כפשוטו, שנתיירא משה רבינו מחמת רוב גבורתו של עוג. וכן משתמע מדברי הילקוט שמעוני (תהלים רמו תתפג) וז"ל, אמר רבי יוחנן אורך רגליו היו שמונה עשרה אמה, עוג היה תולש הר וזורקו על ישראל, א"ל אל תירא משה, עכ"ל. וכן בהמשך דברי המדרש רבה (שהובא לעיל) וז"ל אל

^א עין בגמרא (נדה סא.) וז"ל ויאמר ה' אל משה אל תירא. מכדי, סיחון ועוג אחי הוו, דאמר מר: סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו. מאי שנא מעוג – דקמסתפי, ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי? א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי: מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו, אמר: שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו, שנאמר ויבא הפליט ויגד לאברם העברי, ואמר רבי יוחנן: זה עוג 'שפלט' מדור המבול. אומנם עין במדרש רבה (במדבר יט, לב) וז"ל כי רק עוג מלך הבשן 'נשאר' מיתר הרפאים והוא נשאר מן הגבורים שהרגו אמרפל וחביריו, עכ"ל. (ורש"י אויל כפשטיה דקרא (דברים ג, יא) כִּי רָק-עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׂאֵר מִיֵּתֵר הָרְפָאִים. וצ"ל שס"ל לרש"י שלשון "נשאר" ו"פלט" זה היינו הך.)

¹ במדרש תהלים (מזמור קלו) מבואר שכך היה שמו וז"ל אמר ר' שמעון בן לקיש משום בר קפרא פליט היה שמו, שנאמר ויבא הפליט (בראשית יד יג), עכ"ל.

² כתב הרמב"ן (שם) וז"ל, לשון רש"י מדברי רבותינו (במדבר יט לב). נתעוררו גם בזה, מדעתם שלא יירא משה רבינו מזרוע בשר, כי עמו ה' אלהינו וכל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו, והוא המזהיר את ישראל אל תיראו ואל תערצו מפניהם (דברים לא ו), והוא המאשים אותם ביראתם כענין שנאמר במרגלים (שם א כט ל) ואומר אליכם לא תערצו ולא תיראו ממה ה' אלהיכם הוא ילחם לכם, אבל נתירא משה מפני הזכות שידע לו, עכ"ל. וכן דייק המרומי שדה (נדה סא.) מלשון הפסוק, וז"ל; ממה שאמר הקדוש ברוך הוא אל תירא אותו, והכי מיבעי לומר אל תירא ממנו, אלא ודאי לא ירא משה מעוג וגבורתו, אלא שהיה ירא מזכותו של איזה צדיק שהיה אתו והיינו אברהם אבינו, עכ"ל. (וע"ע ברבינו בחיי (במדבר כא, לד) ובסיום דבריו כתב וז"ל נמצאת למד שלא היתה יראתו של משה רבינו ע"ה על כחו וגבורתו ועל גובה קומתו רק מזכותו, שהרי רצונו של הקדוש ברוך הוא אינו דבק באדם לפי הגבורה והכח כי אם לפי הזכות, שכן אמר הכתוב: (תהלים קמו, י - יא) "לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה, רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", עכ"ל. ודברי פי חכם חן)

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ב'

ראה תשפ"ד 009

תירא אותו שלא עמד גבור בעולם קשה הימנו, עכ"ל.^א

זכותו של אברהם - שבישר שנשבה לוט

והנה 'זכותו של אברהם' מבואר בגמרא (נדה סא.), היה שבא לומר לאברהם שנשבה לוט בן אחיו, ועי"ז ניצול לוט לבסוף ע"י אברהם. אומנם כוונת עוג הייתה לרעה, שבדעתו היה שיצא אברהם להילחם וייהרג.

וכן מובא להדיה בדברי המדרש (אגדה) וז"ל ולמה נקרא שמו עוג על שם עוגות מצות, שאותו עת שנשבה לוט, פסח היה, ובא עוג והגיד לאברהם, שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט לאברהם העברי, והוא לא עשה אלא לרעה, כך אמר בלבו, אברהם עשה עם לוט אחיות והוא אהבו, וכשישמע שנשבה לוט מיד יצא להלחם עמהם ויהרג ואני אקח את שרה אשתו, עכ"ל. והרי אע"פ שכוונתו הייתה לרעה עדיין חשש משה לזכותו.^ב וכן האריך ימים מחמת זכות זו, כמ"ש במדרש רבה (שם) וז"ל כשבא משה לעשות מלחמה נתיירא הימנו אמר אני בן ק"ך שנה וזה יותר מחמש מאות אלולי שהיה לו זכות לא חיה כל השנים האלו, עכ"ל.^ג

זכותו של אברהם - דבק בו הארת המצות (עוגות)

ובעומק יותר, כח זכותו הוא, שבא לאברהם אבינו בפסח דייקא. ומשום כן נקרא שמו עוג - לשון

^א ומצאנו עוד טעמים בחז"ל, כגון באלשיך (שם) שכתב וז"ל, אמרו רבותינו ז"ל (והר ח"ג דף קפד) כי עוג שימש את אברהם, ונימול על ידו. ועל כן היה ירא משה, פן יעמוד לו זכות אות ברית. על כן אמר לו הוא יתברך אל תירא אותו. והוא, כי המה ראו אומרו אתו, זה פעמים. על כן דרשו על אות ברית, שאותיות אתו, כאותיות אות. והוא אות של ברית קדש, עכ"ל. (ועין בפרקי דרבי אליעזר (פרק טו) וז"ל וְזָקֵן בֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה עֹבְדוֹ אֱלִיעֶזֶר וְכוּ' וְהוּא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׂן, עכ"ל. ואכמ"ל.)

^ב ברמב"ן (במדבר כא, לד) וז"ל עוג אסף כל חילו אדריעי, והיא עיר בקצה גבולו והיו ישראל יכולים לנטות מעליו כאשר נטו מעל עשו, והשם אמר לו אל תירא אותו ולך אצלו והתגר בו מלחמה כי בידך נתתי אותו, עכ"ל. וקצת משמע מפירושו, שתכלית מלחמה זו 'אל תירא אותו', באה לקניין היראה הטובה, וביטול היראה הנפולה.

^ג המלבי"ם (דברים ג, ב) פירש וז"ל בעוג לא בא תחלה שום דבור שילחמו אתו והוא בא לקראתם למלחמה פתאום, לכן א"ל ה' אל תירא אותו, עכ"ל.

^ד ועוד עתיד משיח לצאת ממנו. (כמ"ש לעיל המבט הפנימי 001)

^ה עין בשפתי חכמים (במדבר כא, לד אות פ) וז"ל ויש לומר מכל מקום כיון שזכות הצלה באה על ידו שניצל לוט היה משה ירא שמא תעמוד לו אותו זכות, אף על פי שנתכוין לרעה. כדאמרין בזכות הקרבנות שהקריב בלק, זכה ויצאה ממנו רות, אף על פי שנתכוין לרעה, הואיל והקריבם לכבוד הקדוש ברוך הוא, עכ"ל.

^ו אולם עין בצל"ח (נדה סא.) וז"ל דמשה היה מתירא אמר שמא תעמוד לו זכות אברהם, דהוא סבר דעוג עשה זה לשם שמים ומתירא ממנו, והשיב לו הקדוש ברוך הוא אל תירא דהא בידך וכו', כלומר אתה סבור שעוג עשה זה לשם שמים, זה אינו, אלא כך אמר בלבו שאברהם יהרג במלחמה וישא הוא שרה, ולכך אני נותן אותו בידך מדה כנגד מדה, דהוא רצה להרוג את אברהם ויהרגנו בנו של אברהם. ממילא מתשובתו שהשיב לו הקדוש ברוך הוא לצדיק אתה יודע שעוד לרעה נתכוין, עכ"ל.

^ז וברבינו בחיי (במדבר כא, לד) הובא דעה שהיו שני 'עוג', וז"ל ויש שפירש שעוג זה אינו אותו של אברהם עצמו אבל היה ממשפחתו ומזרעו, ומשה נתיירא ממנו שלא תעמוד לו זכות אבי אביו שהיה בזמן אברהם וכו' אבל אנו אין לנו אלא מה שקבלו חז"ל בעוג זה שהוא ממש אותו עוג של אברהם, עכ"ל.

^ח עין בתרגום יונתן (במדבר כא, לד) שאריכות הימים של עוג לא הייתה בגלל 'זכותו' אלא בגלל שהיה מחרף ומגדף את אברהם ושרה שאין להם ילדים, ולכן השאיר אותו הקדוש ברוך הוא הרבה דורות בעולם, כדי שיצטער כשיראה את זרעו של אברהם ושרה ע"ה. וז"ל התרגום, וְהָיָה בֵּינוֹ דְחָמָא מִשָּׁה יַת עוֹג זַע וְאַרְתִּית מִן קְדָמוֹי עֲנִי וְאָמַר דִּין הוּא עוֹג רְשִׁיעָא דְהָוָה מְחִסֵּד יַת אַבְרָהָם וְשָׂרָה אֲבָהֶתָן לְמִימַר אַתְּנָן מִדְּמִין לְאֵלָנִין שְׁתוּלִין עַל פְּרָקְטוֹנִין דְּמִין בְּרַם פִּירִין לִית הִינְנָן עֲבָדִין בְּגִין פִּן אַמְתִּין לִיה קוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַחְוִיא לְדָרְיָא וְיַחְמִי מִן בְּנֵיהוֹן אוֹכְלוֹסִין סְגִיאִין לְאַתְמָסְרָא בִּידֵיהוֹן, עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ג'

ראה תשפ"ד 009

עוגות מצות! כלומר שדבק בו הארת עוגות מצות, וזהו שורש כח זכותו.

ובדקות יותר, כתיב (בראשית יד, יג) "ויבא הפליט". ואמרו (מדרש רבה שם) נתן הקב"ה שכר "רגליו" וחייה כל אותן שנים, והינו שכר "רגליו", תרתי משמע, חד, שהלך ברגל לאברהם - ברגליו של גופו, ועוד ניתן לפרש 'רגליו' - בזמן הרגל, פסח. ומכח כך זכותו.

וזהו עומק מ"ש במדרש תנחומא (פרשת חקת) וז"ל, ויפנו ויעל (במדבר כא, לג), יש אומרים מלחמת סיחון באלול, ועשו את הרגל בתשרי, ואחר הרגל מלחמת עוג, [כמד"א] ופנית בבקר (דברים טז ז), וכתיב ויפנו ויעלו, גזירה שוה, מה להלן אחר הרגל, אף כאן ויפנו ויעלו אחר הרגל, עכ"ל. והיינו שעוג בא ברגל; לאברהם, וסמוך לו להילחם עם ישראל, ומשם כח חיותו.

הגיבור בתולדות ימות עולם - גוג ומגוג

ובמלחמות ימות עולם, הגיבור ביותר הוא עוג. אולם באחרית הימים ימצא גיבור רב ממנו, והוא מלחמת גוג ומגוג¹. (והבן שגוג - עוג קרובים זה לזה)

וכתב המלבי"ם (יחזקאל מה, יח) וז"ל, בחג המצות תהיה התחלת הגאולה ובסוכות יהיה הסוף, כי אז תהיה מלחמת גוג ומגוג עכ"ל². (שנה זו - תשפ"ד)

וכן מובא בטור (או"ח הלכות פסח סימן תצ) וז"ל אמר רב האי שמעתי מפי חכמים כי תחיית המתים עתידה להיות בניסן ונצחת גוג ומגוג בתשרי ומש"ה בניסן מפטירין העצמות היבשות ובתשרי ביום בא גוג, עכ"ל.

והבן שהשורש לכך הוא בעוג (שהרי עוג - גוג, שורשים קרובים) שבא בהתחלה לאברהם בפסח, ואח"כ להילחם עם ישראל בא בתשרי.

¹ כדברי התוספות בנדה (א.ס.) וז"ל, שעוג מצאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג, עכ"ל. והערוך לנר (שם) כתב להסביר טעם הדבר, וז"ל צריך טעם למה ע"פ מקרה בעלמא זו נקרא שמו, ולענ"ד י"ל שע"ז נתפרסם רשעתו, דהכי איתא (במדרש רבה פ' דברים) ויבא הפליט אר"ל משום בר קפרא פליט הי' שמו ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברהם עסוק במצות בעגות הפסח ולא בא לשם שמים אלא לשם גוי' של שרה, אמר בלבו הרני מבשר אותו והגדוד הורגו ונוטל אני את שרה אשתו עכ"ל. הרי שהמדרש הוצרך להשמיענו שלא בא לשם שמים לזכות את אברהם במצות פדיון שבויים, וידענו זה ע"י שמצא אברהם עוסק במצוה לעשות עוגות לפסח והרי זה נקרא עוסק במצוה דושמרתם את המצות ואפילו מאן דדרי חיטי לפסחא אמרינן בחולין (ו א) דנקרא עוסק במצוה א"כ אם כוונתו לש"ש לא הי' צריך להגיד לאברהם עד אחר כלות מצותו דעוסק במצוה פטור מן המצוה, אבל בלבו הי' טמון נכלתו שיהרג אברהם, ונתיירא אם ישהה לא ישיג עוד הגדוד ולא יהרג. ולכן בשם עוג גלה הקדוש ברוך הוא רשעתו אשר הי' טמון בלבו ואשר לא נודע רק ליודע מחשבות, עכ"ל.

² ועין בתרגום המיוחס ליונתן, על הפסוק (בראשית יד, יג) ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי וגו' וז"ל 'אִתָּא עוג דְּאִישְׁתִּיב מִן גּוֹבְרִיא דְּמִיתוּ בְּטוֹבְעָנָא וְרַכְבַּ עִילוּי תִּיבּוּתָא וְהוּא גִּנְנָא עַל רִישֵׁיהּ וכו'. שמשמע מדבריו שגם כוחו של עוג נעוץ בגוג (לשון גג) ולכן דייקא ככה נפלט וניצל מי מי המבול.

³ וכתב עוד המלבי"ם (יחזקאל לה, ב) וז"ל והם (גוג) יתעוררו באחרית הימים אחר שיתיישבו ישראל בארץ ישראל וישבו בשלוה, לבא עליהם, וזה יהי ע"י התעוררות מעם ה', עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד א'

שופטים תשפ"ד 010

בלעם - מלחמה בפה

כתיב בפרשת בלק (במדבר כד, יא)

(יא) הנה העם היצא ממצרים ויבס את-עין הארץ עתה לכה קבה-לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו: וביארו חכמינו במדרש (במדבר רבה פ' בלק) את עומק כוונתו של בלעם, וז"ל "הנה העם היצא ממצרים ויבס את-עין הארץ. עתה לכה קבה-לי אתו", להודיע ששונא יותר מבלק, שבלק לא אמר קבה אלא ארה וזה קבה בפירוש, הוא אמר ואגרשנו מן הארץ, והוא (בלעם) אומר וגרשתיו - מן העוה"ז ומן העוה"ב, עכ"ל.

מלחמה רוחנית - כח הפה

ונתבונן להבין מה הוא שורש המלחמה בין בלעם וישראל.

הובא ברש"י (במדבר כב, ד) ומקורו מן המדרש, וז"ל ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו. אמרו להם אין כחו אלא בפיו. אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו, עכ"ל.

והרי מבואר להדיא בחז"ל שכוח בלעם - בפיו, ומשום כך שכרו בלק להילחם עם ישראל שבראשם עומד משה. שכוח משה בפיו - 'דבר לדור'.

נמצאנו למדים, שמלחמה זו, אינה מלחמה כדין כל המלחמות, אלא בכח הפה - בשורש הרוחני.

^א פרשת בלק, (כב, ו) ועתה לכה-נא ארה-לי את-העם הנה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה-בו ואגרשנו מן-הארץ כי ידעתי את אשר-תברך מבדך ואשר תאר יואר:

^ב במדבר רבה (פרשת בלק). והמשך דברי המדרש, עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור, מה שור כחו בפיו אף אלו כחן בפיהן מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה אף אלו כל אומה שנוגעים אין בהם סימן ברכה מה שור מנגח בקרניו אף אלו מנגחין בתפלתן, עיי"ש.

^ג ועין בגור אריה (פרשת חקת), וז"ל במדרש (תנחומא בשלח, ט), למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת אין כחו אלא בפיו, כך כח יעקב אינו אלא בפיהם, שנאמר (בראשית כו, כב) "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". וביאור ענין זה, כי התולעת לקטנותו אינו פועל בגופו, שהוא גשמי, כי אין כחו בו. ומפני שאין גופו גדול - כחו בפיו, ושם יוצא הקול והרוח הבלתי גשמי. כך ישראל אין כוחם כח גופני, שהרי לא נתן להם השם יתברך כח זה, רק כוחם בלתי גשמי, הוא הקול והרוח שהוא בלתי גשמי, וזה כח ישראל. ולפיכך אמר הכתוב "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו", ביאור זה כי יעקב סגולתו הקול, והוא הרוח והוא הבלתי גשמי, וזהו כחו, כי זה כח יעקב, שהם דבקים בו יתברך שאינו גוף, עכ"ל.

וכח הפה במלחמה, הן כח פה דתורה, כמ"ש במלחמת יהושע (יהושע ה, יג - יד) ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה-איש עמד לנגדו וחרפו שלופה בידו וכי ויאמר לא כי אני שר-צבאה' עתה באתי וגו' ונתבאר בגמ' (מגילה ג.) שבא שר צבא ה' על שביטלו תורה. (וע"ש תוספות ד"ה עתה באתי - פ"י ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם [את] השירה הזאת (דברים לא)) [וע"ש במבט הפנימי 004]. והן כח הפה בתפלה, לצעוק בשעת מלחמה [וע"ש במבט הפנימי 003].

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד ב'

שופטים תשפ"ד 010

שני חלקים ב'פה'

והנה הפה מתחלק לשני פעולות; א. דיבור ב. אכילה

ובמשה רבינו נמצא שני עניינים הללו; הראשון, 'דבר אחד לדור'. והשני, שבזכותו ירד המן הנאכל בפה.^ד

ולעומת משה רבינו שיש בו ב' דברים הללו, כחו בפיו, וכן מכחו יורד המן, עומד בלעם. כדברי התפארת יהונתן (במדבר, כד, ה) וז"ל, פתורה - הוא שולחני, דכמו שמושה הוריד המן ע"י קדושה, כך בלעם בטומאתו הוריד לחם מן השמים ע"י שבעה כוכבי לכת, וזהו (ישעיהו פרק סה) העֲרִכִים לְגַד שְׁלֹחַן, וזהו נמי והמן כורע גד הוא, עכ"ל.^ה

ובלשון פנימית יותר, כנגד המן ש'נבלע' באיברים, עומד בלעם מלשון בליעה דקלוקל - 'בלע עם'.^ו

בלעם האכיל את ישראל בלחם טמא

ולא רק שהוריד לחם טמא מן השמים, אלא גם כן הכשיל את ישראל במאכל טמא. וכמו שמבאר החתם סופר (בראשית מה, כג) וז"ל וטומאת בלעם שרבע אתונו, והכשיל בבנות נכרים וטומאתו בפת גוי. "וַיִּלְךָ שְׁפִי" (במדבר כג, ג), ר"ת שמן - פת - יין, שגזרו משום בנותיהן, וכו' ע"כ שלח יעקב לתקן זה, עשר אתונות כנגד אתנן של בלעם (שמעשה אישות נקרא 'אכילה'ט), נושאות בר לחם ומזון, ר"ת בלם חסר עין עיי"ש. והעין היא עין רעה של בלעם שהיה סתום העין. ואמרו (וזה"ק ח"ג, ר"ו ע"ב) אֶל־תִּלְחַם אֶת־לַחֶם רַע עֵינַי (משלי כג, ו) דא בלעם, דבריק להו לישראל.^ז

ובעומק יותר, מבואר במקורות רבים^ח, וביניהם לשון נעים זמירות ישראל (תהלים נו, ב) "חֲנַנִי אֱלֹהִים

^ד ע"פ הגמ' סנהדרין (ת) כתיב כי אתה תבוא, וכתיב כי אתה תביא, אמר רבי יוחנן: אמר לו משה ליהושע: אתה והזקנים שבדור עמהם. אמר לו הקדוש ברוך הוא: טול מקל, והך על קדקדם, - דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור.

^ה במדבר רבה (פרשת במדבר פרשה א סימן ב) וז"ל המן בזכות משה, תדע לך שהוא בזכות משה כיון שנסתלק משה (יהושע ה) וישבת המן ממחרת, עכ"ל.

^ו מדרש תנחומא (פרשת בלק) וז"ל וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה (שם שם /במדבר כ"ב/ ה). שם עירו, ויש אומרים שולחני היה שהיו מלכי אומות העולם נמלכים בו, כשולחני שהכל מריצים לו, עכ"ל.

^ז ועין וזה"ק (ח"ג דף קצב). וז"ל פתורה שמא דאתרא הוה כמה דאת אמר (דברים כג) מפתור ארם נהרים לקללך, אמאי אקרי הכי בגין דכתיב (ישעיה סה) העורכים לגד שלחן, ופתורא הוה מסדר תמן כל יומא דהכי הוא תקונא דסטרין בישין מסדרין קמייהו פתורא במיכלא ובמשתייא ועבדין חרשין ומקטרין לקמי פתורא ומתכנשין תמן כל רוחין מסאבין ואודעין לון מה דאינון בעאן וכל חרשין וקוסמין דעלמא על ההוא פתורא הוה, ובגין כך אקרי שמא דאתרא ההוא פתורא, דהכי קורין בארם נהרים לשלחן פתורא, עכ"ל. וע"ע בשפת אמת (פרשת בלק שנה תרסא) וז"ל ועיקר ברכתן של בני" בעוה"ב והוא בחי' שבת דאיתא כנס"י יהי' בן זוגך שהם כלים לקבל שורש הברכות. וזה בחי' מרע"ה שהוריד התורה ולחם מן השמים שכן המן הי' בבחי' זו. אבל בבלעם כתיב פתורה אשר על הנהר הוא לחם הגשמי כמו עורכין לגד שולחן שהוא הבא דרך המזלות. וכתיב על הנהר כמו עומד על היאור הרשעים מתקיימים על אלהיהם. כמ"ש במד' שם. וכתיב מדרכיו ישבע סוג לב. ומעליו איש טוב זה בחי' לחם מן השמים למעלה מן המזל כמ"ש אין מזל לישראל, עכ"ל.

^ח ע"פ הגמ' סנהדרין (קה). וז"ל בלעם - בלא עם, דבר אחר: בלעם - שבלה עם, עיי"ש.

^ט כלשון יוסף הצדיק לאשת פוטיפר (בראשית לט, ז) כִּי אִם־תִּלְחַם אֶשְׂרֵ־הוּא אוֹכֵל וכו'. וע"ש ברש"י.

^י ועין וזה"ק ח"ג קצה' ע"א, בתורה וכו' עד תא חזי.

^{יא} ועין בשפתי צדיק בלק, אות ד', וכנודע לחם מלשון מלחמה, עידן קרבא. וע"ע ברש"י תהלים לה, א. וע"ע בתורת משה, לחת"ס לערב יוה"כ ד"ה זו יעלה.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ג'

שופטים תשפ"ד 010

כִּי־שָׁאֲפְנֵי אָנוּשׁ כָּל־הַיּוֹם לַחֵם יִלְחָצְנִי^ב, שתיבת לחם ומלחמה מאותו שורש^ג. ולפ"ז מתבאר שבלעם בא ללחום עם ישראל גופא מכח לחם דקלקול^ד. ולכן הכשיל (נלחם) את בני"י במעשה דאישות (אכילה - לחם) עם בנות נכרים, כנ"ל.

מלחמת אחרית הימים מכח עצת בלעם

נאמר בנבואת בלעם על אחרית הימים (במדבר כד, יד) "וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכַה אֵי־עֲצָךְ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים":

וביאר בספר עטרת ישועה (ויחי אות יח) וז"ל, ונודע דברית הלשון הוא פגם הברית, ע"כ מצינו בעצה של בלעם לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, כי "באחרית הימים" עולה לשון מכריע, היינו לקלקל ברית הלשון, ועי"ז גם ברית המעור, וזאת היתה עצת בלעם עכ"ל.

ותן את לבך להבין מהנעשה כעת במלחמה של אחרית הימים בעיניים אלו; לשה"ר (פה' דקלקול) - שנעשה ריבוי של דיבור שלא היה מאז ומעולם! פגם המעור (אכילה' דקלקול) - כפי שלא היה מתולדות עולם! ריבוי מאכלים (לחם דקלקול) - כפי שלא היה מימי קדם! וכל זה, מכח עצת בלעם הרשע!

והבן עוד שמשה רבינו נקבר דייקא (דברים לד, ו) מול פֶּתַח פְּעֹר, כמבוא ברש"י (על אתר) לכפר על מעשה פעור. (משה לעומת בלעם, כנ"ל)

אולם השתא שנתגלה עצת בלעם ביתר שאת ויתר עוז, עבודת השעה להינצל מעצת אותו הרשע הוא לא להסתפק בגילוי תורתו של משה בלבד^ד אלא גם כן להתחבר לעומק תורתו של משיח, שהיא היא שער הנון^ה.

^ב פרש"י על אתר לחם - לשון מלחמה.

^ג ועין מגלה עמוקות (בלק ד"ה והנה מזמור), שכתב שבלעם הוא בבחינת נבל כי ישבע לחם עיי"ש.

^ד וכלשון חז"ל (נדרים לת.) וז"ל חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חסר אחת, שנאמר: ותחסרהו מעט מאלהים, עכ"ל.

^ה ועין בהרחבה בבלבבי משכן אבנה ח"ט "תורת משה ותורת משיח". וכמו שהתבאר לעיל (מבט הפנימי 004).

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד א'

כי תצא תשפ"ד 011

שותפות במלחמה

מצאנו בפרשת מטות, דין ודברים בין משה רבינו ולבני גד וראובן קודם כנסתם לארץ ישראל, בעניין 'שותפות במלחמה'. וכך נאמר בפסוק (במדבר לב ו - ז) "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי־גַד וְלְבְנֵי רְאוּבֵן הָאֲחִיכֶם יְבֹאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה: וְלָמָּה תִּנְיָאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַבְרֹת אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם ה':"

האחיכם יבאו למלחמה - עליכם גם להילחם

וביאר האברבנאל (שם) וז"ל השיבם מרע"ה האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה ר"ל האם הוא דבר ראוי והגון שאחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ותירשו אתם הארץ הנכבשת שהם כלם ירשו אותה, והמה ילכו לעשות מלחמה ולכבוש ארץ לירושתם.

ואם חשבתם שהיתה ארץ כנען רעה ואוכלת יושביה ולכן תרצו לברוח ממנה. או שפחדתם מהכנעניים וחוזק עריהם ולכך תיראו ממלחמותיהם. וְלָמָּה תִּנְיָאוּן ר"ל תשברו את לב בני ישראל שבשמעם דבריכם יאמרו גם הם שאינם חפצי לעבור אל הארץ שנתנה ה' להם, והוא מתנה משובחת ביד הנותן אותה, ואין לירא מן העמים כי ה' ילחם לכם, עכ"ל.

וקרוב לכך פירש הרש"ר הירש (במדבר י, ט) וז"ל, מי ש"בא למלחמה", מקבל על עצמו את סכנות הקרב אחרי שנסתבך במלחמה. המלחמה באה בלא התגרות מצידו, ועל כרחו הוא נכנס לסכנה. משום כך שואל משה: "האחיכם יבאו למלחמה" - ובניגוד לכך: "ואתם תשבו פה!" כמוכם גם אחיכם היו רוצים לבוא אל המנוחה ואל הנחלה. אך המלחמה היא הכרח, היא הגיעה אלינו, ואחיכם נאלצים להיכנס לתיגר - ואתם תשתמשו מן החובה?!, עכ"ל.

כלומר משה רבינו בא בטענה לבני גד וראובן, האם יתכן שאחיכם יצאו למלחמה, ולעומתם אתם תשבו במנוחה ושלווה!?

האחיכם יבאו למלחמה - שותפות ביגיעה ועול

אולם מצינו מהלך שונה להסביר את טענת משה רבינו לבני גד וראובן. כמו שמבוא באלשיך (שם) וז"ל כלומר, באמורכם כי באה נחלתכם אליכם הדין עמכם, רק מה שאמרתם אל תעבירנו הוא בלתי ראוי, כי האחיכם וכו'. ואף שאמרתם הארץ אשר הכה ה', שרמזתם כי ה' הוא הלוחם לכם. ולא תתייחסו לכפויי טובה, כי לא הם נלחמו בעדכם כי אם ה'. זה אינו כלום, כי ההתיצבות בפני האויבים והלוחמים לא דבר רק הוא, אף שהנצוח בודאי לה' הוא כבודע. כי לא לחנם שאל חזקיה מהקב"ה, ואמר, איני כאסא ששאל ואמר שהוא יצא למלחמה אך לא ילחם, אמנם אשב תוך ביתי ואתה תעשה מלחמה* (פתיחתא דאיכא רבתי ל). כי הביאה למלחמה גם היא תתייחס לטורח וצער ואימה וטלטול. וזהו אומרו

* איכה רבה פתיחתות (אות ל) וז"ל, עמד חזקיהו ואמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני עושה שנא' (מלכים ב' יט, לה) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור, עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד ב'

כי תצא תשפ"ד 011

האחיכם יבאו למלחמה לומר הן אמת כי לה' המלחמה אך לא יבצר מהיות מרוע מוסר. כי האחיכם יבאו למלחמה ויתייצבו שם נגד האויבים, ואתם תשבו פה ולא תראו המלחמה כלל, עכ"ל.¹

ולפי פירושו עיקר טענת משה רבינו הייתה על בני גד וראובן, שהם לא משתתפים עם הציבור בעול וצער, ולא מסיבה שהם נצרכים להצלחת המלחמה, והבן.

והעולה מכל הנ"ל, כל הדין ודברים אם 'להשתתף במלחמה' או לא, הוא אך ורק כאשר ברור 'כשמש בצוהריים' ללוחמים (בגוף) שהלוחם באמת הוא רק 'ה' איש מלחמה' והוא (הנלחם) עומד לפני ה' כמ"ש (יהושע ד, יג) כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצֶּבֶא עִבְרוּ לְפָנָי ה' לְמַלְחָמָה, ופירש (שם) המלבי"ם וז"ל לְפָנָי ה' לְמַלְחָמָה. כי גם זה היה מן התנאי (שהתנה בפ' מטות) שיעברו לפני ה', ר"ל לשמו, ולא כבוטחים על גבורתם, עכ"ל. והמלחמה נעשית כפי שהלוחם מצווה. אולם במלחמה שנעשית ע"י מי שאינו בר לבב להבין ולהשכיל את האמת, ועוד שהוא עושה מלחמה בהיפך גמור לרצון הלוחם האמיתי; בתערובת אנשים ונשים, ואיסורי כרת ועוד. אין מצוה כלל להשתתף בה, אלא איסור גמור.

ויתר על כן, כל השותף במלחמה נעשה שותף - לאיסור, ולכפירה - של כוחי ועוצם ידי.¹

² ועין באור החיים (במדבר לב, ו) וז"ל, מה שנתכוונו לטעון כנגד העתיד שאין טורח בדבר, כי ה' הוא עושה נפלאות גדולות לבדו, אמר להם (משה) הַאֲחִיכֶם יָבֹאוּ לְמַלְחָמָה פִּירוּשׁ אֱמֶת כִּי ה' הוּא הַנִּלְחָם לָהֶם, אֲבָל עַל כָּל פְּנִיִּם צָרִיכִין לְהוֹדֵמֵן בְּמַלְחָמָה, וְהוּא מֵה שְׂדֵיִיק יִבֹּאוּ לְמַלְחָמָה וְלֹא אִמְרֵי הָאֲחִיכֶם יִלְחֲמוּ לִמְרָא שְׁעַל הַבִּיאָה בְּלִבְד הוּא תִמָּה, וְיֵשׁ בּוֹה סְתִירָה עַל טַעֲנַת מַלְחָמָה שְׁעֵבְרָה וְגַם טַעֲנַת מַלְחָמָה הַבֵּאָה בְּאַרְץ שְׁעַל כָּל פְּנִיִּם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם יִגְעָה בְּדַבֵּר, וְלִמָּה יִבְקָשׁוּ הֵם יִגְעָה כִּפֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְגַמֵּר אֹמֵר וְאֵתֶם תִּשְׁבּוּ פֹה, נִתְחַכֵּם לִמְרָא שְׁהַגֵּם שֶׁהִבְטַחְתָּ ה' הִיא מוֹשְׁגַת שְׁאֵמִירַת הַגְּבוּהָ כְּמִסִּרַת הַדְּיוּט וְאִין כֹּאן יִגְעָה, הֵלֵא תִשְׁכִּיל בִּיאַת יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה בְּעֶרְךָ יִשְׁבִּיתְכֶם פֹּה וְתִרְאוּ כִי יֵשׁ הַרְגֵשׁ לִיגְעֵת בִּיאַת הַמַּלְחָמָה, וְאֵם כֵּן לִמָּה תִרְצוּ לִיטוֹל דְּבַר שְׁהִיא יִגְעָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּיֹּן שְׁאִין אֲתֶם יִגְעִים עִמָּהֶם בְּבִיאַתְכֶם לְמַלְחַמַת הָאַרְץ, עכ"ל.

³ ועיין בהרחבה המבט הפנימי 002

⁴ והלא מילתא פשיטא היא!

⁵ ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים כג, טו) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִתְּהַלֵּךְ וְלִתְּת אִיְלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִתְּנִיף קְדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה כֶּף עֲרוֹת דָּבָר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיךָ: וכן הזהיר את ישראל הרעיא מימנא על כך במפורש, כמובא במדרש (במדבר רבה ט, ז) וז"ל אמר להם משה לישראל, בשעה שאתם יוצאים למלחמה הזהירו שלא יהיה בכם עון ניאוף שאם יש עון זמה ביניכם הקדוש ברוך הוא הנלחם לכם הוא ישוב מאחריכם, ואתם נמסרים ביד שונאיכם הה"ד (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ וְגו', וְלֹא יִרְאֶה כֶּף עֲרוֹת דָּבָר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיךָ, מהו כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ, אמר להם משה לישראל הוּ יודעין שאין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו בישראל שהוא נקרא אֱלֹהֶיךָ אלא בזמן וְהָיָה מִתְּנִיף קְדוֹשׁ וְאוֹתָהּ שְׁעָה הוּא מְשַׁרָּה שְׁכִינַתוֹ בֵּינֵיכֶם וְהוּא מְצִיל אֶתְכֶם מִיַּד אוֹיְבֵיכֶם וְמוֹסֵר שׁוֹנְאֵיכֶם הַה"ד מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִתְּנִיף לְפָנֶיךָ וְגו'. וע"ע באבות דרבי נתן (פרק לה)

¹ וכפי שהורחב לעיל (המבט הפנימי 002) שבשורש כל המלחמות רק הקב"ה נלחם, והוא יתברך נלחם לגלות יחודו יתברך - אין עוד מלבדו.

¹ ולמאן השלמת העניין, מן הראוי להביא את השו"ת דלקמן;

שאלה: האם צריך שהיה הכרת הטוב גם לאלו שנמצאים במלחמה בפועל (בגוף), לכאן איך שייך הכרת הטוב לאלו שמפילים אותנו למקומות הנמוכים האלו של יצרא דע"ז ויצרא דעריות כשמדרגת המלחמה הזו לא קשורה אלינו כלל?

תשובה: שאלה נכונה מאד. ונסביר בקצרה ממש - בהסתכלות החיצונית האדם מסתכל הסתכלות של קצוות, כן - לא, חייב - פטור, מותר - אסור, אבל בהסתכלות הפנימית זהו תערובת, כלומר, אנחנו תופסים שכל דבר מורכב מחלקים, ואמנם בגדרי דין דבר שמעורב בו טוב ורע, יש אופן שעל אף שיש בו נקודות של טהרה, אבל לדינא הוא טמא, כיון שאולינו בתר רוב חלקיו לכן הוא מוגדר כטמא, אבל כשאנחנו מתייחסים לתפיסה הפנימית של הלב, - ברור שאנחנו מתעסקים כאן עם דבר שהוא בתפיסה של ערב-רב (ה.ה. והבן טוב טוב, כשמש כך הוא מהותם, שורש כוחם - 'לשתף' לערבב' אחב"י עמהם, היל"ת), ובתפיסת ערב-רב - הרוב הוא רע והמיעוט הוא טוב, אבל עדיין יש הכרת הטוב על המיעוט.

וכדוגמא בעלמא, אדם הלך עם שלושת בניו לנהר, ושלושתם טבעו, ובא מישהו והציל את שלשתם, ולאחר מכן הרג שתיים מהם ואחד הוא השאיר, האם יש הכרת הטוב לאותו אדם? - בהגדרה החיצונית, אין לו שום הכרת הטוב אליו שהרי הוא

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

נמוד ג'

כי תצא תשפ"ד 011

[להרחבת הנושא מומלץ לעיין בשיעור 'בלבבפדיה עבודת השם - בחור'. בו מוסבר בהרחבה, שבכל מלחמה - שיסודה מסר"נ מתגלה הג' עבירות החמורות שדינם ב'יהרג ואל יעבור'. ועל כל אחד בעידנא דמלחמה לבדוק את עצמו בעמקי נפשו איפוא וכיצד אותם עבירות מתגלות, ושם עליו ללחום את מלחמת ה' צבקות!]

הרג לו שתי ילדים, אבל ההגדרה הפנימית אומרת, אמנם יש פה תביעה עצומה על זה שהוא הרג לו שתי ילדים, אבל יש לו גם הכרת הטוב על הילד השלישי שהוא הציל לו.

זה המבט הנצרך בדרא בתראה, ואם לא נסתכל במבט הזה, הרי שלא נצליח להתעסק בדרא בתראה עם כלום, כי כל ההתעסקות בו היא עם ערב-רב, והרי שאנחנו מאבדים כל מבט נכון איך לקלוט את תפיסת המציאות, התפיסה שצריכה שתהא היא שכל דבר כאן הוא מורכב, אין כאן דבר שכולו רע ואין כאן דבר שכולו טוב, - ואמנם בגדרי "ד" אמות של הלכה", בהלכה ההגדרה היא שאולינן בתר רוב' אם בדין כפשוטו של "אחרי רבים להטות" או של דיני ביטול רוב או בשאר דיני רוב שישנם, ובהגדרה רחבה יותר, כל חפץ שמורכב מטוב ורע, אם הרוב שבו הוא רע, הרי שהוא אסור לדינא. אבל כשבאים להתייחס במבט הפנימי של הנפש, אנחנו מגדירים שיש כאן חלקים טובים וחלקים רעים, ועל אף שהרוב המוחלט הוא רע - ערב רב - אבל יש בו גם נקודות טובות.

ודוגמא נוספת - הרי החובת הלבבות אומר שכל היסוד של כיבוד אב ואם הוא הכרת הטוב, ולפי"ז אדם שגדל בבית שאביו היכה אותו, השפיל אותו ועשה בו את כל המעשים שלא ייעשו, האם אדם כזה צריך שיהיה לו הכרת הטוב לאביו או לא? - התשובה היא, זה באמת מצב מורכב, מצד אחד בוודאי שיש לו טענות על מה שאביו עשה לו שלא כדין, אבל מצד שני בוודאי יש לו הכרת הטוב. - וזה מבט שצריך לקלוט - ואפשר לתת דוגמאות מכל דבר בבריאה כי הרי בהכל מונח תפיסה של ערב-רב.

וכמובן, אין הכוונה שכשיש הכרת הטוב לאדם מהערב-רב, זה סיבה שהוא "דבק בו", כי בזה הרי הוא נדבק לערב-רב, אלא הכרת הטוב כמו שהוגדר רבות במקומות אחרים, עניינה היא להכיר את הדבר כמות שהוא, ומכח כך הוא מכיר את חלקי הטוב שבו, זה הגדר של הכרת הטוב, - אלא שבאופן שלאחר ההכרה בטוב, זהו טוב שראוי להידבק בו, הוא נדבק בו בבחינת "האומר לדבק טוב", אבל אם זהו ערב-רב, הוא לא נדבק בו, ולכל היותר מדין ההכרת הטוב הוא נותן לו שפע בבחינת "שדי בתר כתפוהי" בבחינת אחוריים, ובאופן הזה הוא מחזיר לו טובה, אבל לא באופן של "אומר לדבק טוב" כי כאן זה לא טוב אלא 'ערב-רב' שהוא רע.

והרי שעל השאלה האם על החלקים של הטוב שנמצא בתוכו צריך הכרת הטוב, התשובה הברורה צריכה להיות - כן. ועל השאלה האם למעשה להתחבר איתם, כשהשאלה היא ביחס לכלל מציאות ההנהגה כרבים, התשובה הברורה היא - לא. וכשהשאלה היא ביחס לכל יחיד ויחיד, האם לעזור לכל יחיד ויחיד שעזר לו אפילו אם הוא עשה לו רע יותר ממה שהוא עשה לו טוב, התשובה היא כן.

צריך להבין שהדברים הללו כל כך עדינים וכל כך מורכבים שזה גורם לידי כך - או שבני אדם הולכים לקצה אחד ופורשים כלל מענין של הכרת הטוב, ובהכל הם 'נגד', או שרחמנא ליצלן אנשים הולכים לצד השני ומתחברים, אבל המבט האמיתי הוא שצריך הבנה מורכבת שזה בחינת 'מעשה מרכבה' שהאדם תופס כל דבר בכל מרכיביו שזה הבנה מאד מאד עדינה.

וכמו שאומרת הגמ' הידועה בבבא בתרא 'אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר', כך גם בכל הדברים האלה, מצד אחד צריך להבין את האמת, אלא שהבעיה שלרוב הבני אדם אין את ה'אוזן מלין תבחן' לקלוט את המורכבות, וגם לאחר שהם יראו את הדברים הללו שנתבארו, הם עדיין יסיקו מהם מסקנא לצד אחד - או שהם יפלו לצד הזה או שהם יפלו לצד השני - העדינות של הדברים היא מופלגת מאד והיא באמת לא שייכת לרוב בני האדם שאין להם את העדינות לקלוט את המורכבות, לא בשכל וכמובן לא בתפיסת הלב, וכמובן גם לא איך להוציא את זה לפועל בהנהגה באופן מעשי, אבל זוהי האמת כמות שהיא.

(מתוך שיעור בלבבפדיה עבודת ה' - בחור)

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד א'

כי תבוא תשפ"ד 012

ניצחון במלחמה בדרך טבע ובדרך נס

נאמר בפסוק (תחילת פרשת כי תצא)

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְנִתְּנָו ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיַדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִיּוֹ:
ויש לעמוד על כמה דיוקים העולים מתוך דברי הפסוק;

- פתח בלשון יחיד 'כִּי־תֵצֵא', שמשמע שמדובר במלחמה שהיחיד נלחם בה.
- כתוב 'וְנִתְּנָו' לשון יחיד, אחר שנכתב אֹיְבֶיךָ - לשון רבים.
- אומרו וְשָׁבִיתָ שְׁבִיּוֹ ולא נאמר בלשון רבים וְשָׁבִיתָ אותם.

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ - הוא היצה"ר

וביארו רבותינו (האלשיך שם) שעל אף שפשוטו של מקרא מדובר על מלחמה כפשוטו, בא הפסוק ומרמז לנו 'שלא דברה תורה אלא כנגד היצה"ר' - שעמו המלחמה השורשית והפנימית, אצל כל יחיד ויחיד לפום דרגה דליה.

ונבאר בהרחבה, עניין המלחמה החיצונית (טבעית) והמלחמה הפנימית (בדרך נס - וְנִתְּנָו ה' אֱלֹהֶיךָ).

הנה נודע מאוד, שיש מלחמה עם אויב חיצוני, כגון עמלק, ז' עמים וכן כל הצר אתכם. ויש מלחמה פנימית עם האויב הפנימי - הוא היצה"ר. וכלשון הידוע של החובות הלבבות (שער יחוד המעשה, פ"ה) וז"ל ובן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכוחות נפשך והמעורב במזג רוחך, והמשתתף עמך בהנהגת חושך הגופניים והרוחניים, המושל בסודות נפשך וצפון חוברך, בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות, שתהיינה ברצונך, האורב לעתות פשיעתך, ואתה ישן לו והוא ער לך, ואתה מתעלם ממנו והוא אינו מתעלם ממך, לבש לך בגדי הידידות ועדה עדי האהבה לך, ונכנס בכלל נאמניך ואנשי עצתך וסגולת אוהביך, רץ אל רצונך בנראה מרמיזותיו וקריצותיו, והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים וכו' ואמרו על חסיד, שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, ושלו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם: שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה. אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר וחייליו, עכ"ל ועיי"ש בהרחבה.

^א עין בדברי הגמ' סנהדרין (פס): שהמשילה את ניסיות אברהם אבינו למלחמות. וכתב שם המהרש"א וז"ל ענין המלחמה בנמשל הוא קטרוגו של שטן, והוא השטן הוא היצה"ר, והגבור הוא אברהם שכבש את יצרו ונצחו כמה שאמר איזה גבור הכובש כו' עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד ב'

כי תבוא תשפ"ד 012

ניצחון המלחמה החיצונית תלויה במלחמה הפנימית

ויש לדעת יתר על כן שגם ניצחון במלחמה ה'חיצונית' תלויה ועומדת בניצחון המלחמה 'הפנימית'. וכן מצינו שטעו בכך המעפילים, בחושבם שניצחון במלחמה חיצונית תלויה בכוחם הטבעי לבד.

וכך נאמר בפוסק (דברים א, מא - מב) ותענו ותאמרו אלי קטאנו לה אנחנו נעלה ונלחמונו ככל אשר צונו ה' אלהינו ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה: ויאמר ה' אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם:

וביאר המלבי"ם (שם) וז"ל היו עדיין בטעותם שמלחמה זו תהיה מלחמה טבעית ושחטאו (כך סברו, שזה חטאם) במה שהאמינו למרגלים פיעו העם ולא שמעו לדברי כלב שאמר עליה נעלה וירשנו אתה ר"ל שכה ישראל מספיק לנצח את הכנעני גם מצד הטבע ועז"א אנחנו נעלה ונלחמונו כי ננצח אותם בדרך מלחמה בכחנו: ויאמר ה' אלי, אז אמר ה' והודיעם שבדרך מלחמה א"א שינצחו, רק אם ה' בקרבם ינצחו בדרך נס וכמ"ש (לקמן פרק ט') שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך וגו' עם גדול ורב וגו' וידעת היום כי ה' אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם וגו' אבל עתה שאינני בקרבם לא תעלו אל ההר ואף לא תלחמו עכ"ל.

ועתה גם יובן מה שדויק מהפסוק דלעיל, שנאמר 'ונתנו' לשון יחיד, אחר שנכתב איביך - לשון רבים. שכאשר מנצחים את האויב, משתלשל הניצחון גם לכל איביך החיצוניים.

הירא ורך הלב - מתירא מעבירות שבידו

ועוד מצאנו שמעיקרי התנאים להיות ראוי לצאת ללחום ב'מלחמה החיצונית' (טבעית) הוא כדרשת חז"ל (ילקוט שמעוני שופטים רמז תתקכג) על הפסוק (דברים כ, ה) מי־האיש הירא ורך הלב ילך וישב לביתו. רבי יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלב שהוא מתירא מעבירות שבידו. וסיבת הדבר, שהרי כל הכח ללחום בחוץ הוא רק מכח המלחמה הפנימית, והניצחון בה נובע מכח הנצחון הפנימי. וכעת שעבירות בידו ולא ניצח במלחמה הפנימית, כיצד יהיה לו את הכח ללחום במלחמה החיצונית ולנצח?!

ונתנו ה' אלהיך בידך - הקדוש ברוך הוא שעוזר לו

השתא שהתבאר מהיכן שורש כח הניצחון למלחמה החיצונית (טבעית), הלא היא המלחמה הפנימית, נתבון ונבין מהיכן שורש הניצחון של המלחמה הפנימית. ועל כך אמרו חז"ל (סוכה נב:) אמר רבי שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר (תהלים לו, לב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו - אינו יכול לו, שנאמר (שם, לג) ה' לא יעזובנו בידו ולא ירשענו בהשפטו, עכ"ל. ובלשון הפסוק (דלעיל) ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שבינו. שבינו דייקא בשלון יחיד, דהוא הוא היצה"ר,

² ועין בכלי יקר (דברים כא, י) וז"ל פיתצא למלחמה על־איביך וגו'. אויביך ביו"ד לשון רבים ואחר כך אמר ונתנו, והוא ליה לומר - ונתנם. על אויביך, כנגד אויביך הוה ליה לומר. ובילקוט (רמז תתקכד) מסיק בשם הספרי וזה לשונו על אויביך כנגד אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך אם עשית כל האמור בענין סוף שה' אלהיך נותנו בידך. ונראה שקשה לבעל מדרש זה ונתנו ונתנם הוה ליה לומר, אלא ודאי שמדבר באויב אחד פרטי שהיה בכלל אויביך הרבים שהזכיר כבר, ומי הוא זה ואיזה הוא, אין זה כי אם צר ואויב פנימי והוא שטן הוא יצר הרע המקטרג ביותר בשעת הסכנה במלחמה, עיי"ש.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ג'

כי תבוא תשפ"ד 012

שממנו כוחם של האויבים החיצונים ללחום עם ישראל היל"ת!

שורש כל הניצחונות במלחמה שלא תהיה - דרך נס

נמצאנו למדים, שבמלחמה זו - הפנימית - אינו מנצח בדרך טבע אלא בדרך נס - הקב"ה עוזר לו. ומכח כך אף במלחמה החיצונית הבאה מכח המלחמה הפנימית, הניצחון בה משורשת בדרך נס, והבן.

ובלשון אחרת והיינו הך, פנימיות כל המלחמות בשורשם הוא - הבורא יתברך שנלחם לגלות יחודו יתברך^א. ולכן כל שאר המלחמות שהם רק הענפים, מוכרח שכח הניצחון בהם יגיע מנקודת השורש - 'אין עוד מלבד'.

^א ועין מבט הפנימי 002 בהרחבה.

^ד ומן הראוי להביא, דברי דוד מלכא משיחא בתהלים (כ, ח) "אֵלֶּה בָּרַכְבּ וְאֵלֶּה בְּסוּסֶיךָ וְאֵלֶּה בְּשֵׁמֶיךָ אֱלֹהֵינוּ נִזְכָּר". וכתב הרד"ק (שם) וז"ל אֵלֶּה בָּרַכְבּ וְאֵלֶּה בְּסוּסֶיךָ, האויבים באים עלינו ברכב ובסוסים, והיו בוטחים בהם (דרך טבע), כמו שנאמר (ישעיה לא, א): ויבטחו על רכב כי רב. בְּשֵׁמֶיךָ אֱלֹהֵינוּ נִזְכָּר, כשנוכיר שמו ונקראהו אנחנו ננצח, ואנחנו ברגל ננצח הרכב והסוסים (דרך נס), עכ"ל. ונאמר בפסוק שאחריו (ט) הִמָּה פָּרְעוֹ וְנִפְלוּ וְאֵנְחָנוּ קָמְנוּ וְנִתְעוֹדְדוּ!

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד א'

נצבים-וילך תשפ"ד 013

רוך לבב וגבורה במלחמה - שלוה נפשית

כאשר עם ישראל קרבים למלחמה ועומדים סמוך לספר, ניגש הכהן משוח מלחמה, ומדבר דברים קשים אל העם;

וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל-אֲבִיכֶם אֶל-יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל-תִּירְאוּ וְאֶל-תַּחְפוּזוֹ וְאֶל-תַּעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם: כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם-אֲבִיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: (דברים כ, ג - ד)^א

אין כלל ממה לירא - פי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם

ודרשו חכמינו בתלמוד (סוטה מב.) דבר דבר על אופניו, שהכהן אומר ארבע דברים כנגד ארבע דברים שהאויבים עושים וז"ל אל-יָרֵךְ לְבַבְכֶם - מפני צהלת סוסים וציחצוח חרבות, אל-תִּירְאוּ - מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין (רש"י - חיילות), אל-תַּחְפוּזוֹ - מקול קרנות, אל-תַּעֲרָצוֹ - מפני קול צווחות. פי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם - הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום. פלשתים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו? לסוף נפל בחרב ונפלו עמו, בני עמון באו בנצחוננו של שובך, מה היה סופו? לסוף נפל בחרב ונפלו עמו, ואתם אי אתם כן, פי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם וגו' - זה מחנה הארון, עכ"ל. כלומר הכהן מזהיר את עם ישראל לא לפחד ולא לירא מכל מיני טכסיסי מלחמה שהאויב עושה, אלא להשים ביטחונם בה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם.^ב

למלחמה על-אביכם - מתוך גבורה שקולה וראויה

אולם האברבנאל (שם) ביאר שהכהן בא להזהיר על 'הקצות', כלומר להילחם בגבורה הראויה ובאופן הראוי בלי פחד, יראה, ולא מתוך פזיזות, וז"ל הזהירם "אל-יָרֵךְ לְבַבְכֶם", וענינו אצלי שהחוטא במלחמה, יהיה חטאו אם בקצה ההסתכנות ואם בקצה הפחד ומורך הלבב, לפי

^א [היות שאנו סמוך ונראה ליום הדין הבא עלינו, נעתיק את פירוש 'האוהב ישראל' על הפסוק וז"ל ונגש הכהן גו' אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם, היינו בראש השנה. על-אֲבִיכֶם הוא מלחמת היצר הרע להכניעו ולעשות תשובה על כל החטאים והעונות. ולזה הזהירה לנו תורתנו הקדושה אל-יָרֵךְ לְבַבְכֶם, היינו שלא תעציבו ולא תדאיבו שני היצרים שבלבבכם היצר טוב והיצר הרע במה שלא תעשו תשובה רק מיראה ויבוא מזה מורך ותוגה לשני יצריכם וכנ"ל (בדבריו), רק תראו לעשות תשובה מאהבת ה' יתברך ואז יהיה היצר טוב שמח בשלימות. פי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם. תיבת פי יורש בכאן בלשון אלא, היינו לעשות תשובה רק מאהבה לה'. אשר הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם בכל עת ועושה לכם נסים ונפלאות עד אין מספר להלחם עם אויביכם, עכ"ל עיי"ש.]

^ב ובירושלמי (סוטה פ"ח ה"ג) דרשו את הפסוקים בתהלים (יה, יג - טו) מִנְּגִינָה נִגְדָו עָבְרוּ עָבְרוּ נְגִיד וְגַחְלִי-אֵשׁ: וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם ה' וַעֲלִיזוּן יִתֵּן קֶלֶוּ נְגִיד וְגַחְלִי-אֵשׁ: וַיִּשְׁלַח חֲצִיזוֹ וַיִּפְיֹצוּ וַיִּבְרְקוּ רָב וַיְהִימָם: שכנגד מה שהאויבים עושים יש להקב"ה לעומתם. וז"ל, כנגד טומאיות שלהן, עָבְרוּ כנגד הכייתו שלהן, נְגִיד כנגד בליצטרי' שלהן. וְגַחְלִי כנגד טרמנטן שלהן, אֵשׁ כנגד הנפש שלהן. וַיִּרְעַם מִשָּׁמַיִם כנגד הלפידים שלהן. וַעֲלִיזוּן יִתֵּן קֶלֶוּ כנגד קול הקרנות שלהן. וַיִּשְׁלַח חֲצִיזוֹ כנגד החיצים שלהן. וַיִּפְיֹצוּ מלמד שהיו מפזרין אותן. אמר רבי בא בר כהנא מלמד שהיו עשוין תיבות ותיבות והיו החיצים מפזרין אותן. והברקים מכניסין אותן. בְּרָקִים כנגד החרבות שלהן. וַיְהִימָם הממם ועירבבם והפיל סגנם שלהם. רבי אומר אין לשון הזה וַיְהִימָם אלא לשון מגיפה כמה דאת אמר (דברים, ז כג) וַיְהִימָם מְהוּמָה גְדֹלָה עַד הַשָּׁמַיִם:

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד ב'

נצבים-וילך תשפ"ד 013

שפעמים רבות יכשלו האנשים במלחמות להסתכנותם ולעברם החק הראוי מהגבורה יותר מדאי, ופעמי' לרוב הפחד ורכות הלבב. ולזה הנהירם ואמר על ב' הקצות שהם רעים בעצמם כי הראוי הוא הגבורה שהוא האמצעי. אמר על קצה הפחד אַל־יִרְךָ לְבַבְכֶם אַל־תִּירָאוּ לפי שרכות הלב באדם הוא שלא יוכל בטבעו לראות מכת חרב ושפיכת דם ויתעלף בראותו זה. והיראה היא הפחד מהמות. הנה על שני אלה אמר (א) אַל־יִרְךָ לְבַבְכֶם (ב) אַל־תִּירָאוּ וגומר. וכנגד קצה ההסתכנות אמר אַל־תִּחַפְּזוּ וְאַל־תִּעַרְצוּ. רוצה לומר, אל תמהרו בעניני המלחמה יותר מהראוי. כי המהירות הרב במלחמות פעמים רבות תביא סכנה עצומה. וגם כן וְאַל־תִּעַרְצוּ כלומר לא תעשו עצמכם חזקים עריצים ותקיפים במלחמות יותר מהראוי. כי הקצוות בכל הדברים מזיקי'. וקצה ההסתכנות הוא רע כקצה הפחד ומורך ללב, עכ"ל עיי"ש.

וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל - להיכנע לא-ל היחיד

^א ועין בתולדות יצחק (שם) וז"ל ונראה לומר אל ירך להכות לאחריהם, אלא הכו בהם בלא רכות הלבב ובלא רחמנות, אל תיראו משיכו בכם, ולפי שאומר במקומו שהלוחם אין ראוי לו שיריב בתחלה בחפזון אלא במתון, ואחר יגדל ואחר כך עוד בחזקה מאד, לזה אמר אל תחפזו, ולפי שאומר שם גם כן שאין ראוי ללוחם שיהיה תכליתו להרוג אלא שיעשה מלחמה מפני מעלת הגבורה, ולנו עדת ישראל צריך שנלחם מפני מצות [להלן פסוק טז] לא תחיה כל נשמה או לבטל ע"ז מהם, לזה אמר וְאַל־תִּעַרְצוּ ויהיה מלשון רשע עריץ, ואמר לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, לומר שמי שימות במלחמה תהיה נפשו נושעת מדינה של גהינם וכן דרך אומות העולם לומר במלחמותיהם, עכ"ל.

וע"ע בשם משמואל (שם) וז"ל נראה כי מלבד שצורך מצוה זו מובן בפשיטות, שחזיק הלב למלחמה הוא צורך גדול, עוד יש בזה ענין פנימי. ויתבאר עפ"י מאמר כ"ק הרבי ר' בונם וצללה"ה מפרשיסחא בפסוק (משלי יט, כא) רְבוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלִב־אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְקוּם, שבפשיטות אינה מובנת הרבותא שעצת ה' היא תקום נגד מחשבות בו"ד, אלא הפירוש הוא שמחשבות בו"ד נגד רצון השי"ת הן עצמן סיבה ומוליקין אל המטרה שעצת השי"ת היא תקום. דהנה פעולות האומות בארבעה דברים אלה שעושים הם להבהיל ולבלבל את דעת שכנגדם, וסילוק הדעת הוא סילוק הכה הן בגשמיות הן ברוחניות כאמרם ז"ל במדרש (במדבר פ"ט ג) דעה חסרת מה קנית, וזהו שעושים ארבעה דברים הללו כדי שיחפזו אלו שכנגדם, ולשון חפזון הוא מהירות היפוך ישוב הדעת. ולעומת זה דיבר הכהן אליהם ארבע אזהרות אלו שהביאו אימוץ הלב בקרבם שלא יתבהלו ולא תתבלבל דעתם, וכ"ו. אבל עוד היתה בזה כוונה יותר פנימית, דהנה ידועים דברי וזה"ק שממה שהאדם בורח מחיצוניות בא לעומתו בקדושה, ועל כן כשהאומות היו מתאמצים לסלק מהם בחי' הדעת, וישראל אזרו חיל בסיוע דברי הכהן וסילקו מעליהם כל מחשבות המבלבלות והמבהילות וכו' לעומתן לבחי' הדעת השלימה, וכ"ו. והנה ידוע שדעת היא המבדלת בין דבר לדבר וכמ"ש (משלי ג, כ) בְּדַעְתּוֹ תְהוֹמֹת נִבְקְעוּ ואמרו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) אם אין דעת הבדלה מנין, וע"כ בהופיע דעת עליון שוב אין מקום לקטרוג שרי האומות. אך ידוע שמדות העליונות מתעוררין ועושים פעולתן למעלה על ידי עשיית ישראל דוגמתן למטה, וע"כ כשישראל וזכין לבחי' הדעת למטה ע"י מה שמתחזקים שלא להתבהל ושלא להתבלבל מחמת ארבעה הדברים הנ"ל שעושים אומה"ע כנ"ל עיי"ז מתעוררת מדת הדעת העליונה ונתגלה ההבדל שבין ישראל לאומות, וממילא נסתלק קטרוג שרי האומות למעלה, והאומות נופלות במלחמה למטה:

והנה הגורם והסיבה לכל זה הם ארבעה הדברים שעושים האומות, להפחיד ולהבהיל ולבלבל את ישראל, ולולא זה לא היו ישראל וזכין כל כך לבוא לבחי' ישוב הדעת לעורר את מדת דעת העליונה, והי' עכ"פ מקום לק"ט טרוגים, וכמאה"כ לפי הפירוש הנ"ל רְבוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלִב־אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְקוּם, היינו שאותן מחשבות עצמן שבלב איש הן הגורמין ומסבבין שעצת ה' היא תקום, עכ"ל עיי"ש.

[הזמן גרמא להביא את המשך דבריו (שם) וז"ל ונראה שדוגמתו הוא ענין אלול לפני ר"ה, שבר"ה שרי האומות באין ומקטרגים כבמדרש, ונזקקים להתעוררות מדת דעת העליונה ע"י ישוב הדעת של ישראל למטה, וזהו ענין התקיעות כמ"ש (תהלים פ"ט ט"ז) אשרי העם יודעי תרועה תוקעי לא נאמר אלא יודעי, היינו התישבות הדעת, בזה מעוררין את מדת דעת העליונה ומסתלק הקטרוג. וזהו ענין חודש אלול ותקיעותיו להכין לבבם בהתישבות הדעת לסלק כל טירוד ובלבול הדעת ולהרגיל א"ע לכוון בתפילה, וכעין שכתוב והי' כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם, וברש"י סמוך לספר טרם נגשו לשדה המלחמה, וכדוגמתו ר"ה הוא המלחמה עם שרי האומות, שבאין ומקטרגין ואלול הוא סמוך לספר]

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז"ב)

נצבים-וילך תשפ"ד 013

עמוד ג'

וכיצד ניתן להגיע למדרגת 'שלוות הנפש' בשעת מלחמה, דהרי אין לך שעה שבו ה'פחד' שורה יותר מאשר 'עידנא דקרבא' שהאדם נאבק על חייו.

ומשום כך פתח הכהן את דבריו ב"שָׁמַע יִשְׂרָאֵל", כמו שביאר הרש"ר הירש (שם פסוק ג') וז"ל, כל יהודי אומר "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל" בכל יום תמיד, ערב ובוקר, ובמלים אלה הוא מעורר את נפשו להיכנע לא-ל היחיד על כל המסקנות הנובעות מכך; ואותה מחשבה ואותה כניעה תבטל בשעת הקרב את החשיבות של כל גדולה וגבורה אחרת. היא תחדיר באדם את התודעה שהוא עושה את רצונו של ה' ויכול להיות בטוח בעזרתו, וכך מתמלא לב האדם כח ואומץ, שלווה וגבורה.

ארבע האזהרות האמורות כאן - אֲלֵי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם וגו' - נתבארו כך במסכת סוטה (שם), הן מזהירות את הלוחמים שלא יושפעו על ידי רעש המלחמה ושאון האויבים הבאים להפחיד ולהמם, אלא יכונו את לבם לה' וכך ישמרו על קור רוח ושלווה נפשית מול סערת הקרב, עכ"ל.ה.

אַתֶּם קְרִיבִים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל־אִיְבֵיכֶם - ידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה

ובלשונו הזהב של הרמב"ם בהלכות מלכים (ז, טו) וז"ל מִי־הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב (דברים כ, ח) כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מְקוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעַת צָרָה (ירמיהו יד, ח) וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אֲלֵי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֲלֵי־תִירָאוֹ וְאֲלֵי־תַחְפוּזוֹ וְאֲלֵי־תַעְרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם, ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויין בצוארו, ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו, הרי זה כמי ששפך דמי הכל, שנאמר (דברים שם) וְלֹא יִמָּס אֶת־לִבְבּוֹ אֲחִיו פְּלִבְבוֹ, והרי מפורש בקבלה (ב"ב כא:): ארור עושה מלאכת ה' רמיה וארור מונע חרבו מדם, וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר (שמואל א, כה, כח - כט) כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה ה' לְאֲדֹנָי בֵּית נְאֻמָּן פִּי־מִלְחָמוֹת ה' אֲדֹנָי נִלְחַם וְרָעָה לְאֲתֻמָּצָא בְּךָ וגו' וְהִיתָה נַפְשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצְרוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, עכ"ל.

^ד ועין תולדות יעקב יוסף (פרשת שופטים) וז"ל ודבר אל העם שמע ישראל, כי יחוד קריאת שמע הוא סוד ד' אותיות הוי' כנודע, וזכות זה גם שאתם קריבים היום למלחמה אל ירך לבבכם אל תניאראו ואל תחפזו ואל תערצו, זכר ד' סוגים, וכפירוש רש"י יעו"ש, והוא ד' בחינות שיש בשם בן ד' אותיות, וכאשר נבאר. וז"ש כי ה' ההולך עמכם להלחם לכם וגו', כי שם הוי' ההולך עמו תמיד לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד כשהוא צדיק, הוא ילחם לכם להושיע אתכם, עיי"ש.

^ה ועין ברמב"ן (דברים שם) שביאר את הזהרת הכהן על 'גבורה טבעית' וז"ל יזהירם שלא ירך לבבם ולא ייראו מן האויבים, ויאמר שלא יבטחו בזה בגבורתם לחשוב בלבם גבורים אנחנו ואנשי חיל למלחמה, רק ששייבו לבם אל השם ויבטחו בישועתו ויחשבו כי לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה כי רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. (ועיין בהרחבה המבט הפנימי 012)

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד א'

האזינו תשפ"ה 014

שלום בשעת מלחמה

במבט הפנימי לעיל (006) הוסבר בהרחבה שפנימיות ותכלית המלחמות מימות עולם הוא –ה'שלום'. בפרט במלחמה האחרונה שבו יבוא משיח צדקינו בסופה, ויפרוס 'סוכת שלום עלינו'. ומשום כך 'פותחים בשלום'.

במבט הפנימי שלפנינו נבאר שגם במהלך המלחמה עצמה נדרש לכלול בתוכה את מידת השלום.^א

וקראת אליה לשלום – אין פותח אלא בשלום

כתוב בספר דברים (כ, י - יב)

פִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תִּעֲנֶנָּךְ וּפְתַחְתָּ לָּךְ וְהָיָה כִּלְהֹעֵם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַסַּ וְעַבְדוּךָ: וְאִם־לֹא תִשְׁלַח עִמָּךְ וְעָשִׂיתָ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרָתָ עָלֶיךָ:

בפשטות נראה שהפסוק מדבר על השלום שקודם למלחמה – וקראת אליה לשלום, והקריאה לשלום באה על מנת למנוע מלחמה.^ב וכן לכאורה נראה מדבריו של ר' יוסי הגלילי שאמר (מסכת דרך ארץ פרק שלום הלכה יד) וז"ל גדול הוא השלום, שבשעת מלחמה אין פותח אלא בשלום שנאמר פִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם, עכ"ל.

שלום – בנתיבות המלחה

אולם מצאנו בחז"ל, שאף בשעת המלחמה עצמה נצרך השלום, כמובא בספרי (דברים פרשת שופטים פיסקא קצט) וז"ל וקראת אליה לשלום, גדול שלום שאפילו מתים צריכים שלום, גדול שלום שאפילו במלחמתם של ישראל צריכים שלום, עכ"ל. וניתן לדייק מדברי הספרי, שלא נאמר גדול השלום ש'קודם המלחמה', אלא דייקא בחרו חכמינו לומר; גדול השלום 'במלחמתם', דהיינו שבמהלך המלחמה עצמה – גדול הוא מעלת השלום ודו"ק.

וכן מצאנו עוד בדברי המדרש (תנחומא פרשת צו סימן ה) וז"ל פִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיךָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם (דברים כ, י), לִכְךָ דְרָכֶיךָ דְרָכֵי־נְעָם וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם (משלי ג יז), עכ"ל. כלומר שמילת 'כל' בא לרבות, שגם בנתיבות המלחמה צריך שהיו בהם – שלום.

שלום – ולכן אין להרעיבה, להצמיאה, ולהמיתה מיתת תחלואים

והיות שנדרש בשעת המלחמה מידת השלום, מתרבים דינים שונים באופני הלחימה. כמ"ש במדרש תנאים (דברים פרק כ) וז"ל לְהִלָּחֵם עָלֶיךָ וְלֹא לְהִרְעִיבָהּ וְלֹא לְהִצְמִיאָהּ וְלֹא לְהִמִּיתָהּ מִיתַת תַּחֲלוּאִים, עכ"ל.

ועת שלום – בכל העתים

^א עין גור אריה (דברים כ, י).

^ב כדברי הרמב"ם הידועים (מלכים פ"ו ה"א) וז"ל, אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה, עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז"ב)

עמוד ב'

האזינו תשפ"ה 014

זוג אחד מהכח' עיתים ששלמה המלך מונה בקהלת (קהלת ג, ח) הוא - עת מלחמה ועת שלום. והרחיבו חז"ל (קהלת רבה פרשה ג) להסביר וז"ל עת מלחמה בשעת מלחמה ועת שלום בשלום, עכ"ל. והרי שלא אמרו עת שלום בשעת שלום, כדוגמת בן זוגו - עת מלחמה 'בשעת' מלחמה, אלא אמרו ועת שלום - בשלום. והטעם לכך הוא, היות שלום נצרך בכל העיתים, לרבות בעת מלחמה. וכן כתב להדיה הצרור המור (פרשת נשא) וז"ל אמר עת מלחמה ועת שלום. ר"ל שיעשה שלום לנו עם כל העתים, עכ"ל.

ועת שלום - השכינה הקדושה, והיא תנצח את ה'עת מלחמה'

ובעומק יותר, ביאר הרמח"ל (מאמר הגאולה ד"ה וענה) את פנימיות ה'עת מלחמה ועת שלום', וז"ל במקום שנמצא השלום הנה בצד הקדושה, נמצאת כנגדה המלחמה בצד הטומאה, ועל זה הסוד נאמר עת מלחמה ועת שלום, כי לילית היא 'עת מלחמה' והשכינה הקדושה היא 'עת שלום' עכ"ל.

ותן דעתך, שמחד ב'עת מלחמה', העת שייך לטומאה. ומשום כך אנו מנסים להחליש את הטומאה והאיסורים הנובעים ממנו. על ידי שמתירים את האיסורים, כגון אשת תואר שהותרה, וכן הותר להם במלחמה^א לאכול קדלי (כתלי) דחזירא (חולין, יז.)^ב.

אולם מאידך העבודה היא לגלות את הקדושה הטמונה בתוך המלחמה עצמה. ולכן נצרך שלום במהלך המלחמה עצמה. והסבר העניין הוא, שהרי בשלום נמצאת השכינה הקדושה (כדברי הרמח"ל לעיל), וכאשר מגלים את מידת השלום במלחמה מתעוררת השכינה הקדושה במלחמה, והיא היא גופא מכניעה ומנצחת את מלחמה.

עת שלום בעת מלחמה - סוד כללות ההפכים

וכנודע שורש הכל ותכלית הכל היא כללות ההפכים, שהוא סוד עץ החיים. כמ"ש הרמח"ל (אדיר במרום, מאמר רישא וסיפא ד"ה ובתוך הגן) וז"ל, שהוא (עץ חיים) כללות כל ההפך עכ"ל. וזהו סוד השלום בשעת מלחמה, לכלול ההפכים. ועי"ז המלחמה נכללת בשלום, היפך עץ הדעת, שיש בו טוב ורע נפרדים, מלחמה נפרדת מן השלום. וזו סוד הקדושה!

^א ועין ויקרא רבה (פרשת צו) וז"ל ר' מני דשאב ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי גדול שלום שכל הברכות וטובות ונחמות שהקב"ה מביאן על ישראל חותמין בשלום בק"ש פורס סוכת שלום בתפלה עושה שלום בברכת כהנים (במדבר ו) וישם לך שלום, עכ"ל.

^ב אולם עין ברמב"ם הלכות מלכים (פ"ח, ה"א), וע"ע ברמב"ן (דברים ו, ט). ולביאור מחלוקתם עין בחת"ס (חולין שם) ואכמ"ל.

^ג עין שם משמואל (פרשת מצורע) וז"ל הא דהתורה התירה ע"י כיבוש אפילו כתלי דחזירי יש לומר דאפי' בכתלי דחזירי יש נמי חלקי היתר שנתערבו, אבל חלקי האיסור רבין עליהם ואסירי, אך ע"י כיבוש שחלקי הסט"א שבהם נעשים כבושים תחת יד ישראל, שוב מתגברין חלקי הטהרה שהיו בהן שהיו עד הנה כבושין תחת חלקי הסט"א שהיו מתגברין עליהם מחמת רובן, ויקץ כישן ומצא מין את מינו וניער, ומעתה חלקי הטהרה גוברין על חלקי הטומאה ומותרין, עכ"ל.

^ד ועין צרור המור (פרשת אחרי מות) וז"ל יש עתים לטובה ועתים לרעה. עתים לשלום ועתים למלחמה. עתים לאהבה עתים לשנאה. לפי שהיא להט החרב המתהפכת, עכ"ל.

^ה עין שפע טל שער א' פ"ב ד"ה ומה שאמרנו וכו'

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'

יום כיפור תשפ"ה 015

מִלְחָמָה – הַשְּׁחָתָה

מִלְחָמָה – מלשון 'מלח'

כתוב (דברים כ, יט) כִּי־תִצְוֶה אֶל־עֵיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיךָ לְאֶת־שָׁחִית אֶת־עַצְמָהּ לְגִדְחָה עָלֶיךָ גְּרוֹן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאָתּוּ לֹא תִכְרַת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה לְבָא מִפְּנֵיךָ בְּמִצְוֶה:

והנה כל מלחמה יש בתוכה כח 'השחיתה', וע"ש כן בעומק נקראת מלחמה מלשון – 'מלח'.

וכן פירש הרמב"ן את הפסוק (שמות ל, לה) מִמִּלַּח טְהוֹר קָדָשׁ, וז"ל; אונקלוס תרגם מערב, ירצה לעשות ממולח נמוח, שיעשה הסמים כולם שחוקים מאד ומעורבים יפה יפה עד שיהיו נמחים ולא יוכר סם מהם, מלשון כִּי־שָׂמִים כְּעֵשֶׂן נִמְלָחוּ (ישעיה נא ו), וכן וּבְלֹנֵי מִלְחָה (ירמיה לח יא), אֶרֶץ פְּרִי לְמִלְחָה (תהלים קז לד), כולם ענין השחיתה וכליה.*

ע"ש כן המילה 'מלחמה' מורכבת משורשי אותיות 'מלח', שהוא לשון השחיתה וכליה.

לְאֶת־שָׁחִית אֶת־עַצְמָהּ – שלא תהיה אֶרֶץ פְּרִי לְמִלְחָה

ויתר על כן כתב הרד"ק (ספר השורשים אות מ' ערך מלח) וז"ל, כִּי־שָׂמִים כְּעֵשֶׂן נִמְלָחוּ, ענין השחיתה וכליה, וכן וּבְלֹנֵי מִלְחָה, בלויז וישנים. ומזה עוד (עומק נוסף במלה – מלחמה) אֶרֶץ מִלְחָה וְלֹא תִשָּׁב (ירמיה יז ו) וּמִשְׁכַּנּוֹתֶיךָ מִלְחָה (איוב לט, ו) אֶרֶץ פְּרִי לְמִלְחָה (תהלים קז, לד), פירוש, ארץ גזרה ושמה שלא תצמיח, כלומר שנגזרה מן היסוד עכ"ל.

ולדברי הרד"ק מבואר הייטב ציווי התורה לְאֶת־שָׁחִית אֶת־עַצְמָהּ. שהתורה מצווה את הלוחמים להגביל את כוח ההשחיתה המצוי במלחמה. ולכך נאמר לְאֶת־שָׁחִית אֶת־עַצְמָהּ, שלא יהא מקום המלחמה בבחינת אֶרֶץ פְּרִי לְמִלְחָה (שנגזרה מן היסוד), ודו"ק.¹

והכח המעכב את התפשטות המלחמה שלא יהיה השחיתה גמורה – בחינת 'שנגזרה מן היסוד' (כלשונו של הרד"ק), הוא שנהפך סדר צירוף האותיות מ'מלח' מלשון מלחמה (השחיתה), ל'חמל' – חמלה. ועוד נהפך סדר צירוף האותיות ל'מחל' – מחילה, בחינת שלום שבתוך

^א וע"ע בפירש המצודת ציון (ישעיה נא, ו) נִמְלָחוּ – ענין השחיתה וכליון כמו וּבְלֹנֵי מִלְחָה (ירמיה לח), ועוד בפירושו בירמיהו (לה, יא) מִלְחָה

^ב וכן מצאנו שראשית הפסוק כבר רומז בתוכו על 'מידת השלום' המגביל את כח ההשחיתה (עין עוד על זה לקמן). כן מובא במדרש תנאים (דברים כ, יט) וז"ל, כִּי־תִצְוֶה אֶל־עֵיר יָמִים רַבִּים לְמָה נֹאמַר, לִפִּי שְׁהוּא אֹמֵר כִּי תִקְרַב אֶל עֵיר לְהִלָּחֵם עָלֶיךָ, שֹׁמֵעַ אֲנִי כִּי־נִשְׁמָע לָהּ יוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוֹם יִתְחַל וְיִלָּחֵם בָּהּ, ת"ל כִּי־תִצְוֶה אֶל־עֵיר יָמִים רַבִּים, מְגִיד שְׁהוּא תוֹבֵעַ שְׁלוֹמָה שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים עַד שֶׁלֹּא יִלָּחֵם בָּהּ וְהָיָא

^ג ועין ברמב"ן (דברים כ, יט) טעם אחר מדוע אסרה התורה להשחית את עצמה, מטעם מידת הבטחון. וז"ל שהזהירה תורה לא תשחית את עצמה לכרות אותם דרך השחיתה שלא לצורך המצור, כמנהג המחנות. והטעם, כי הנלחמים משחיתים בעיר וסביב הארץ אולי יוכלו לה, כענין

^ד ועין בעקידת יצחק (במדבר שער פא) וז"ל, ובמדרש (דברים רבות פ' ה') על ותגור אומר ויקם לך (איוב כ"ב) אמר שזה אחד מהדברים שגזר עליהם משה והסכים על ידו הקדוש ברוך הוא אמר לו שילחם עם סיחון ועוג והוא לא עשה כן אלא וישלח מלאכים ממדבר קדמות דברי שלום לאמר אמר הקדוש ברוך הוא לך אמרתי להלחם עמו ואתה פתחת בשלום חייך שאני מקיים גזירתך כל מלחמה שיהו הולכים לא יהו פותחים אלא בשלום שנ' כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום (דברים כ). והכוונה שזה מה שיתחייב מהדעת השלום האנושי ויסכים עמו הדעת האלהי מהטעמי שכתבנו אשר שניהם נתבארו בפרשה ההיא כי אם נמצא שצוה לְאֶת־שָׁחִית אֶת־עַצְמָהּ לְגִדְחָה עָלֶיךָ גְּרוֹן (שם) כל שכן

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד ב'

יום כיפור תשפ"ד 015

המלחמה^ה.

שַׁחַת ה' אֶת־סֹדֶם אוֹלָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת־אַבְרָהָם

וכח מלחמה (השחתה) גמורה, בבחינת 'שנגזרה מן היסוד' נגלתה בסדום. כמ"ש שַׁחַת ה' אֶת־סֹדֶם (בראשית יג, י), ובפירוט יתר בהמשך הפסוקים (שם יט, כד - כה) וְהָיָה הַמָּטֵר עַל־סֹדֶם וְעַל־עַמֻּרָה גִפְרִית וְאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן־הַשָּׁמַיִם: וַיִּהְיֶה אֶת־הָעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל־הַכְּפָר וְאֵת כָּל־יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמַּח הָאֲדָמָה: וְנֹאמַר בְּהִפִּיכֵת סֹדֶם וְצִמַּח הָאֲדָמָה דִּיִּיקָא הִיפֵךְ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֲצָהּ. וְהַטַּעַם שֶׁבְּסֹדֶם נִגְלָה כּוֹחַ הַשְּׁחָתָה הַגְּמוּרָה, הִיּוֹת שֵׁשׁ נִמְצָא מִלַּח סְדוּמִית. 'מלח' - מלחמה של השחתה.

אולם אף בסדום לא נגלה השחתה גמורה ממש, אלא מתוך הארת השלום בחמלה ובמחילה. והטעם הוא משום שאברהם פתח בתחילה לשלום בעבור יושבי סדום, כמ"ש (שם, יח, כג - כד) וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם־רָשָׁע: אוֹלַי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְגו' וּמִשׁוּם כֵּךְ נֹאמַר (שם יט, כט) וַיְהִי בְּשַׁחַת אֱלֹקִים אֶת־עָרֵי הַכְּפָר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־אַבְרָהָם. שִׁמְכָה כֵךְ שִׁפְתָה לְשֹׁלֹם, הַאִיר אֹרֶךְ הַשְּׁלֹם אֵף לְאַחַר מִכֵּן, בְּזִמְנֵי שַׁחַת ה' אֶת־סֹדֶם, וְנִיִּצַּל לוֹט מִשָּׁם.

וְשָׂרְפֵת בָּאֵשׁ אֶת־הָעִיר הַנְּדַחַת, וְהִיְתָה תֵּל עוֹלָם

אולם בעיר הנדחת מצוה להחריבה מן היסוד כמ"ש (דברים, יג, יז) וְשָׂרְפֵת בָּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַה' אֱלֹקֶיךָ וְהִיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד. והיות שכח 'ההשחתה' כל כך רב, נצרך אור רחמים מיוחד במלחמה זו. כלשון הפסוק (שם שם, יח) וַנִּתְּנֶן־לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ.

^ה כמו שנתבאר בארוכה לעיל (המבט הפנימי 014). וכן עצם יציאתו למלחמה, ואי השתמטות ממנה היא ממידת השלום (ועין אור יחזקאל (חלק 'מידות', מאמר המלכת את חבריך, ד"ה ציור לדבר)).

^א ועין ברש"י (בראשית יח, כג) וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם - מצינו הגשה למלחמה (ש"י יג) וַיִּגַּשׁ יוֹאֵב וְגו', הגשה לפיוס (להלן מד יח) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, והגשה לתפלה (מלכים א' יח לו) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו הַנְּבִיא, ולכל אלה נכנס אברהם, לדבר קשות, ולפיוס ולתפלה, עכ"ל. - ובדקות אברהם אבינו בא לכלול את מידת השלום בתוך המלחמה עצמה. (כמו שהוסבר בהרחבה לעיל, המבט הפנימי 014)

^א עין באור החיים (דברים יג, יח) וַיִּתְּנֶן־לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ. כוונת מאמר זה כאן לפי שצוה על עיר הנדחת שיהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם, מעשה הוה יוליד טבע האכזריות בלב האדם, כמו שספרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר, והבחינה עצמה תהיה נשרשת ברוצחי עיר הנדחת, לזה אמר להם הבטחה שיתן להם ה' רחמים הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות מקור הרחמים ישפיע בהם כח הרחמים מחדש לבטל כח האכזריות שנוול בהם מכה המעשה, עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז"ב)

עמוד א'

סוכות תשפ"ה 016

אֵשֶׁת יִפְתָּ תֹאֵר - מְלַחְמָה בְּזוּהָמָא

במבט הפנימי לעיל (014) הוסבר שאחד מהאופנים שנלחמים ב'טומאה', ומחלישים אותו, זהו על ידי שהתורה 'מתירה' את 'האסור'. אחד מן אותם 'היתרים' הוא 'אשת יפת תואר'. נתבונן הפעם להבין את שורש ה'רע' המונח ב'אשת יפת תואר', ומדוע פרשת 'אשת יפת תואר' מתעוררת דווקא ב'כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה'.

תוקף היתר אֵשֶׁת יִפְתָּ תֹאֵר - אפילו אשת איש

פרשת 'אשת יפת תואר' נאמרה בריש פרשת כי תצא (דברים כא, י - יא), וזה לשון הפסוק:

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבוּיִם: וְרֵאִיתָ בְּשָׁבִיָּה אֵשֶׁת יִפְתָּ תֹאֵר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה:

ודרשו בגמרא (קידושין כא:): מהמילה אֵשֶׁת* - ואפילו אשת איש.

והרחיבו לבאר במדרש (תנחומא בוכר) פרשת שמיני סימן יב), שהיתר 'אשת איש' לא רק נכלל בתוך היתר 'אשת יפת תואר', אלא גופא את איסור 'אשת איש' בא פרשת 'אשת יפת תואר' להתיר. וז"ל המדרש, שלא יטען יצרן לומר כי דברים טובים אסור הקדוש ברוך הוא לישראל, אמר הקדוש ברוך הוא כל מה שאסרתי לך התרתי לך כנגדו, אסרתי לך אשת איש, התרתי לך אשת יפת תואר, עכ"ל.

והבן יתר על כן, שאין התורה באה להתיר 'אשת איש' בדומה ל'אשת איש', כדוגמת 'בשר חזיר' - כלשון המדרש (שם) וז"ל אסרתי לך בשר חזיר, התרתי לך לשון דג ששמו שיבוטא שדומה לחזיר, עכ"ל. אלא ב'אשת איש' ממש.

אחרי שהשכלנו להבין את מה באה התורה להתיר ב'אשת יפת תואר' - איסור אשת איש - נשתדל לברר מה הוא עומק כח ה'רע' המונח ב'אשת איש'. אולם לשם כך נקדים כמה הקדמות.

שורש המלחמות ברע - הוא היצה"ר

הנה שורש כל המלחמות הם מלחמת; טוב ברע ורע בטוב. ומי הוא שורש הרע, אם לא היצה"ר בכבודו ובעצמו אשר אפילו בוראו קראו 'רע' (ספרי דברים פרשת עקב פייסקא מה). ונצטוינו לעולם ללחום כנגד אותו 'רע', כפי שפירש רש"י את דברי הגמרא (ברכות ה.). אמר רבי שמעון בן לקיש:

^א ועין בחוקוני (דברים כא, יא) וז"ל, אשת יפת תואר פרש"י אפי' אשת איש (ומקור דבריו מהגמרא), וא"ת מנא לן למדרש הא, אלא י"ל לא מצינו 'אֵשֶׁת' שאינו דבוק וה"ל למכתב אשה יפת תואר, והשתא דכתב אֵשֶׁת ש"מ למדרש אשת איש הוא דאתא.

^ב אולם עין במדרש (תנחומא ורשא) פרשת שמיני סימן ח) וז"ל אסרתי לך אשת איש התרתי לך גרושת איש, אסרתי לך נכרית התרתי לך אשת יפת תואר, עכ"ל.

^ג וכבר הקשו הראשונים, ובראשם תוס' (קידושין כא: ד"ה אשת) דהרי אין אישות לעכו"ם, וא"כ איך שייך בו 'אשת איש' דשרי לן רחמנא. וי"ל ש'אשת יפת תואר' היא 'אשת אשה' דומיה דחווה לאה"ר (ע' לקמן). דלבא נמשך אחר בעלה, משום הכי נקראת 'אשת איש' (ועין בחוקוני דברים כא, יא). והבן עוד שכל מעשה הנחש התחיל מכח שראה אותם עוסקים במעשה 'אישות' (רש"י בראשית ג, א), ועוד, האישה לבסוף נענשה ב'וְאֵל־אִישׁךָ תִּשְׁקָתְךָ וְהוּא יִמְשָׁל־בְּךָ" (בראשית ג, טז). ודו"ק.

^ד וז"ל (שם) אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני בראתי לכם יצר הרע שאין רע הימנו, עכ"ל. ושורש הרע במלכי אדום, כנודע.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד ב'

סוכות תשפ"ד 016

לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. וז"ל, שיעשה מלחמה עם יצר הרע, עכ"ל. וביאר הגר"א (אמרי נועם שם) וז"ל נצרך מלחמה הוא שיהיה רודף את בשונא עד שיכניעהו לגמרי, ואם לא יעשה כן ויעמוד מלרדוף, יתחזק השונא ויתחיל לרדוף הראשון, עכ"ל. כלומר המלחמה בו היא מלחמה מתמדת עד שיכניעהו לגמרי.¹

ובדקות, שורש המלחמה הוא דייקא ברע ולא בטוב. כמ"ש בספר המלמד (שער לא, ד"ה ואם כן) וז"ל, יוצר אור ובורא חֲשֵׁךְ עֲשֶׂה שְׁלֹום וְבוֹרֵא רָע (ישעיה, מה, ז), וקראו שלום מפני שהוא שלם ואוהב ורודף שלום, ר"ל היצר הטוב, אך היצר הרע בעל מלחמה לעולם, וכן כתיב עת מלחמה (מכח היצה"ר) ועת שלום (מכח היצ"ט), עכ"ל.²

האשה היא היצה"ר, שהוטל בה זוהמא

והמלחה השורשית ביצה"ר מתגלה באשה, כדברי הרבינו בחיי (ויקרא ב, יא) והאשה היא יצה"ר, כי כן מצינו באדם הראשון כשחטא אמר (בראשית ג, יב) "הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי", רצה לומר יצר הרע שיצרת בי, עכ"ל עיי"ש. וכמ"ש חז"ל במדרש (פסיקתא זוטרתא בראשית ב, כא) על הפסוק (שם) וַיִּסְגֹּר בְּשַׁר תַּחְתָּנָהּ. אמר ר' חנינא בריה דרב אבא עד כאן לא כתוב סמ"ך, מלמד שנברא שטן (שטן - סטן) עמה.

וסיבת הדבר שנמצא באשה כח היצה"ר, הוא מהנחש הקדמוני שבא על חוה [שהייתה 'אשת איש'] והטיל בה זוהמא'. ואותו זוהמא דבקה באשה - והיא שורש כח יצר הרע שבה, והבין.³

ועתה מובן שלכן כאשר משתלשל הדבר ויוצאים למלחמה גשמית, נתחדש פרשת 'אשת תואר', כי שם מונח שורש המלחמה - בזוהמא.

ולכך אמרו חז"ל זוה"ק (יתרו, פג:) דְתַנִּינָן, אֲמַאי אֲסַמִּיךְ פְּרִשְׁתָּא דָא, לְבָן סוֹרֵר וּמוֹרָה. אֶלָּא בְּוֹדָאי, מֵאֵן דְנָסִיב הַאי אֲתָתָא, בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרָה יְרִית מִינָהּ. מֵאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְקִשָּׁה לְמַעַבְר זוּהֶמָא מִינָהּ, וְכָל שְׂכַן הֵהיא דְאֲתַנְסִיבַת בְּקַדְמִיתָא, דְדִינָא בְדִינָא אֲתַדְבֵק, וְאֲסַתְאֲבַת בָּהּ, וְקִשְׂיָא זוּהֶמָא לְמַעַבְר מִינָהּ, עכ"ל. והיינו שכח זו, זהומא זו, מתעורר במלחמה ומכח כך יוצא בן סורר ומורה.⁴

ואותו תוקף הרע - זוהמא, באה התורה והתירה, על מנת להחליש את כח הטומאה. אמנם דבר ברור דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ולא דמיא אלא למי שאחזו בולמוס שמאכילין אותו עד שיאורו עיניו,⁵ ולכן לכתחילה נצרך בשעת מלחמה להתרחק מזוהמה זו, מן הכיעור וכל הדומה לו, כי הוא מתעורר בשעה זו.⁶

¹ ועין ברמ"ז (שמות [דף] רכא ע"ב) וז"ל, טוב ורע, ואז יש מלחמה בעולם, כי שני ההפכים מתקוטטים זה בזה, הסולת עם הפסולת, עכ"ל.

² ועין עוד במבט הפנימי (012) שהורחב בנושא - המלחמה עם היצה"ר.

³ שבת קמו.

⁴ ועין בית הלוי (בראשית ג, כב) וז"ל, והנה אמרו חז"ל (ע"ז כב) כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, דהכוונה דהוהמא נכנסה אל תוך האדם והאדם מעצמו יש לכח החומר שלו הנטייה והתשוקה לרע ושוב א"צ לאחרים שמחוץ לגופו שידיחוהו, עכ"ל. כ"כ הנפש החיים (ש"א, פ"ו בהערה)

⁵ ויתר על כן בעכו"ם שלא עמדו רגליהם בהר סיני. נמצא שלא פסקה מהם זוהמת הנחש כלל.

⁶ אולם אשה לאו בת מלחמה היא, כמ"ש בספר החינוך (מצוה תרג - זכירת עמלק) וז"ל בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים, עכ"ל. ע"ע במנחת החינוך (שם) שהקשה על דבריו, וע' ברדב"ז (הלכות מלכים פ"ו ה"ד) שכתב וז"ל ואפשר דבמלחמת מצוה הנשים היו מספקות מים ומזון לבעליהן, עכ"ל. כלומר זה הוא צורת המלחמה של 'אשה', אבל אינם נלחמים בפועל עם הרע.

⁷ ועין במהרש"א (שבת קמו.) וז"ל מספר ישן השמיענו שאותה זוהמא שהטיל נחש בחוה היה סבה להוליד הרשעים כו', עכ"ל.

⁸ מקור הלשון הוא מיומא (פ"ח מ"ו)

⁹ ובשיעור בלבביפדיה עבודת השם 'בחור', הוסבר טעם נוסף מדוע 'עריות' מצויות בשעת מלחמה. משום שמתעורר זמן שהוא 'מסירות נפש' - להרוג או הניפק, ולכן מתעוררים גם הג' עבירות שחייבים למסור נפש עליהם. עיי"ש.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד א'

בראשית-נח תשפ"ה 017

שורש מלחמה - בלחם הנאכל ובאות ברית קודש

העם היצא ממצרים - אנשי המלחמה

מצאנו שדור יוצאי מצרים הוגדרו כ'אנשי המלחמה'. כנאמר בפסוק (יהושע ה, ד) וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-מָלְא יְהוֹשֻׁעַ כָּל-הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כֹּל אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה מֵתוּ בַמִּדְבָר בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: ועוד כתוב (שם, ו) כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלַכְוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָר עַד-תֵּתֶם כָּל-הַגְּוִי אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֵּצֵאִים מִמִּצְרַיִם:

אנשי המלחמה: בהיותם במצריים, ביציאתם ממצרים, ובגאולתם השלמה ממצרים

וטעם הדבר, להיות גלות מצרים מורכבת מב' חלקים. א. עצם ההימצאות במצרים - גר יהיה וְרַעַף בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם (בראשית טו, יג) ב. שיעבוד למצרים - וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֶתְכֶם (שם).

ושיעבוד זה היה באופן של מלחמה, כמ"ש (שמות א, ח - י) וַיִּקֶם מֶלֶךְ-חֲדָשׁ עַל-מִצְרַיִם וְגו' וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעִצּוֹם מִמֶּנּוּ: הֲבֵנָה גַתְחַכְמָה לּוֹ פִּן-יִרְפָּה וְהִיא כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ:

הרי ששורש השעבוד היה מפני החשש של 'ונלחם בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ', ולכן טכססו המצריים עצות שכבר עתה נלחם בו - בבנ"י - על מנת שלא התרבו ויתממש החשש. וזהו מלחמה בתוך מצרים עצמה עמהם.

וכן יציאתם ממצרים היה באופן של מלחמה, כמ"ש (שם, יג, יח) וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּבִיָּאֵר הֲרַבִּינוּ בְּחַיֵּי (שם), וז"ל על דרך הפשט, יצאו ישראל ממצרים חלוצים כאנשי צבא היוצאים למלחמה, עכ"ל. ולכך נקראו ביהושע (הבוא לעיל) כָּל-הַגְּוִי אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֵּצֵאִים מִמִּצְרַיִם.

ועוד, בשלמות יציאתם ממצרים, שהיה במעמד קריעת ים סוף, לשון הפסוק (שמות יד, יג) כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרֹאֲתָם עוֹד עַד-עוֹלָם. ובאותו מעמד נאמר (שם יד) ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאֲתָם תִּחַרְשׁוּן. הרי ששורש גאולתם משעבוד מצרים היה גם כן באופן של מלחמה.

והמשיך כח זה של אנשי המלחמה גם בהיותם במדבר, במלחמות הרבות שהיו במדבר, כגון מלחמת עמלק, עמון ומואב, וסיוחון.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד ב'

בראשית-נח תשפ"ה 017

מלחמה מלשון לחם

הנה מלחמה הוא מלשון לחם^א הנאכל.^ב

ובפרטות בנוגע לאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה. היה ב' שורשים ללחם הנמצא במדבר; א. לחם הפנים, שהיה במשכן ב. המן, לחם מן השמים.

והנה לחם הפנים כשמו כן הוא - מדרגת 'פנים'; כאדם המסביר פנים לרעהו^ג, והוא היפך מלחמה. אולם מצד הלחם מן השמים - המן, ששורשו מכח מדרגת משה^ד. ועל משה אמרו (סנהדרין ו: וז"ל משה היה אומר יקוב הדין את ההר, אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחבירו, עכ"ל. כלומר משה מדרגתו 'דין', לעומת אהרן - שלום.^ה

ועוד מצאנו שלמן היה גדר של 'פוסק', המברר את הדין. כמ"ש (יומא עה.) אמר להם משה לבוקר משפט. למחר (בירידת) המן, בירר למי שייך העבד, ובירר בין איש לאשתו מי סרח על מי עיי"ש.

וכיון שאכלו לחם (מן) זה בהיותם במדבר, נשרש בהם כח המלחמה של איש לרעהו^ו. וכאשר נופל כח זה, הוא מתגלה כמלחמה בפועל, והבן.

מלחמה באות ברית קודש

ושורש נוסף למלחמה באדם הוא כח המילה, שמילת האדם היא ניצוץ של מלחמה כנגד כח הרע שבו, ועצם פעולת הכריתה היא מלחמה פורתא, בחינת קטלא פלגא מעין קטלא כולא. וכאשר ח"ו נפגם אות ברית קודש, נופל כח המלחמה לקלקול, ונעשה מלחמה בפועל. אולם אם נלחם בפנימיות הברית מעלה כח המלחמה לקדושה^ז.

^א עין רש"י תהלים (לה, א) לחם - לשון מלחמה. וע"ע רש"י תהלים (נו, ב) לחם - לשון מלחמה. ובמצודת ציון שופטים (ה, ה) לחם - מל' מלחמה. (וע"ע במבט הפנימי 010, שהוסבר שבלעם בא ללחום כנגד המן)

^ב ומשום כך הרחיבו רבותינו שבכל לחם מונח 'עידן קרבא' בחינת 'מלחמה', עין בוה"ק בלק קפה ע"ב.

^ג ביאור מהו פנים, עין הכתב והקבלה, (שמות כה, ל) וז"ל ענין פנימיות הפך החיצון, להיותם מונחות בקדש פנימה, עכ"ל. וע"ע בפירושו על הפסוק (שמות כ, ג) "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹקִים אֲחֵרִים עַל-פָּנָי". וזהו פנים, שמגלה פנימיותו לרעהו.

^ד במדבר רבה פרשה א סימן ב (פרשת במדבר) וז"ל, המן בזכות משה, תדע לך שהוא בזכות משה כיון שנסתלק משה (יהושע ה) וישבת המן ממחרת, עכ"ל.

^ה ועוד מצאנו ששורשו הרוחני של המן הוא לְכוּ לְחַמּוּ בְלִחְמֵי (משלי ט, ה) כמ"ש ר' צדוק (פרי צדיק לערב יום הכפורים) וז"ל המן היה מזון רוחני בבחינת לכו לחמו בלחמי רק כשירד לעולם הזה נעשה מזון גשמי, עכ"ל.

^ו ועין במהרש"א (יומא דף עה.) ויהיה פ' 'וְהוּא פְּזַרְעַ גְּדֵל לָחֶן' (שמות טו, לא) שהיה מלבן ומברר מה שבחורין בו' דהיינו דבר הספק לדין מי זכאי ומי חייב.

^ז וכן מצאנו שמכות אכילת המן זכו לקבל את התורה, וכמבואר בקדושת לוי (ויקרא לפסח) וז"ל, חכמינו ז"ל אמרו (תנחומא בשלה, כ) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, והטעם כמבואר בוהר הקדוש (ח"ב קפג, ב) שעל ידי המן שהיה ממקום גבוה זכו להשגת התורה, עכ"ל, והיינו בחינת מלחמתה של תורה, אולם מלחמה שיש עמה שלום, שהרי ע"י המן נעשה דין, ועי"ז נעשה שלום בין איש לרעהו.

^ח ולנעוץ סופם בתחילתם, נביא את דברי הספורנו (שמות א, י) וז"ל, וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שִׁנְאֵינוּ. כי בהיותם נבדלים ממנו במילה ובלשון ובדעות העברים, באופן שלא יכלו המצרים לאכול את העברים לחם (בראשית מג, לב) הם לנו לאויבים בלי ספק, ויגלו שנאתם או בעת צרות המלחמה, עכ"ל. ועין עוד בא-ברבנאל (פרשת שמות) וז"ל שגזרו עליהם אנשים ילינו בשדה והנשים בעיר, כדי למעטן מפריה ורביה, עכ"ל. כלומר המצרים באו להלחם בבנ"י מכות את ברית קודש.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד א'

לך לך תשפ"ה 018

מַלְחָמָה עַל יַדֵי מֶלֶךְ

כתיב (שמואל א ה, ד-ה) וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל-שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקֵן וְבָיִיתָ לֹא הֵלְכָנוּ בְּדָרְכֶיךָ עִתָּה שִׁימָה-לָנוּ מֶלֶךְ לְשֹׁפְטֵנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם: וְעוֹד הוֹסִיפּוּ בְנֵי לֹמֶר (שמואל א ה, כ) וְהֵינּוּ גַם-אַנְחָנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם וְשֹׁפְטֵנוּ מִלִּפְנֵינוּ וַיֵּצֵא לִפְנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת-מֶלְחֶמְתָּנוּ:

ולהבין את בקשת בני משמואל הנביא "שימה-לנו מלך לשפוטנו ככל-הגוים וכו' ויצא לפנינו ונלחם את-מלחמתנו". וכן מדוע "וירע הדבר בעיני שמואל" (שמואל א ה, ו) ויתר על כן דברי הקב"ה לשמואל (שמואל א ה, ז) לֹא אֶתְּךָ מֵאִסּוּ כִּי-אַתָּה מֵאִסּוּ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם.^א

מֶלֶךְ - וְנִלְחַם אֶת-מֶלְחֶמְתָּנוּ

וביאר המלבי"ם^ב (שם, פסוק כ) וז"ל ויצא לפנינו ונלחם את-מלחמתנו, שילחם נגד הצר. ודייקו לאמר את מלחמתנו, שלא יהיה כעריץ אשר ייחס המלחמות אליו וילחם מלחמות לבעבור השררה והכבוד, והארצות שיכבוש יקראו על שמו, רק ילחם מלחמות שלנו לצרכינו, ואשר יכבוש יהיה שלנו, שזה גדו המלך הנתון תחת דת ומשפט שכל מגמתו הוא הצלחת העם ולתקן עניניהם בין במדינה בין נגד הצר הצורר, עכ"ל.

וכך אמרו (סנהדרין כ:): תניא, רבי אליעזר אומר: זקנים שבדור - כהוגן שאלו, שנאמר תנה לנו מלך לשפוטנו, אבל עמי הארץ שבהן קלקלו, שנאמר וְהֵינּוּ גַם-אַנְחָנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם וְשֹׁפְטֵנוּ מִלִּפְנֵינוּ וַיֵּצֵא לִפְנֵינוּ (וְנִלְחַם אֶת-מֶלְחֶמְתָּנוּ).

ופרש"י (שם, ד"ה עמי הארץ) וז"ל דאילו זקנים שאלוהו לשופטם ולרדות הסרבנים שבהם, אבל עמי הארץ תלו עליו מלחמותיהם שאמרו ויצא בראשינו ונלחם את-מלחמתנו, עכ"ל. וכן הוא ביד רמה (שם) וז"ל, בזקנים שבאותו הדור כהוגן שאלו שבקשו מלך לשפוטם ולרדות את הסרבנין שבהן במקל, ועמי הארץ שבהן קלקלו שבקשו להם מלך להלחם מלחמותיהם ולא בטחו במקום, עכ"ל.^ג

והעולה מדבריהם ש'קלקלו' בזה שביקשו מלך שילחם מלחמותיהם, שזהו חסרון בטחון בקב"ה. שהרי הבורא יתברך הוא הלוחם מלחמתם, כלשון הפסוק (שמות יד, יד) ה' יִלְחָם לָכֶם, וכן (שמות טו, ג) ה' אִישׁ מִלְחָמָה.^ד

^א הרבה קולמוסים נשתברו להבין את עומק בקשת בני, ומדוע שמואל כ"כ הרבה להוכיח אותם בדברים הקשים כגידיים, כגון; (שמואל א י, ט) וְאַתֶּם הַיּוֹם מֵאִסְתֶּם אֶת-אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכַּל-רְעוּתֵיכֶם וְצָרְתֵיכֶם וְתֹאמְרוּ לוֹ כִּי-מֶלֶךְ תִּשִׁים עֲלֵינוּ. והלא כן צוינו בתורה ובדברים יו, טו) שֹׁם תִּשִׁים עֲלֵיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ תִּשִׁים עֲלֵיךָ מֶלֶךְ. במבט הפנימי הנוכחי באנו לבאר נוקדה אחת ומרכזית - מלחמה על ידי מלך. וא"ה עוד יופיעו להלן היבטים נוספים בנושא 'מלך'.

^ב (במאמר המוסגר לטובת המעיין. למלבי"ם יש מהלך דיליה להסביר לאורך כל הפסוקים את המשא ומתן שהיה בין בני משמואל. ובספוק כ' המצוטט השתא) המלבי"ם מסביר את דברי בני ששאלו כהוגן, ולא כמו ששמואל חשב לעיל בפסוק ח'. ואכן בפסוק הבא (כא) שמואל קבל את דבריהם - וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת כְּלֵדֵי בְרִי הָעָם וַיִּדְבַּר בְּאָזְנוֹ ה'. אנו לא באנו אלא להסביר את דברי בני בבקשתם "וְנִלְחַם אֶת-מֶלְחֶמְתָּנוּ", וכמו יבואר לקמן עומק כוונתם.

^ג וכן מבואר בבית הבחירה למאירי (סנהדרין שם) וז"ל, זקנים שבאותו הדור ששאלו מלך לשמואל כהוגן שאלו שלא אמרו אלא שימה לנו מלך לשפוטנו כלומר לרדות את הסרבנים, ועמי הארץ שבהם קלקלו ואכלוה פגה שאמרו והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו וארור הגבר אשר יטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו, עכ"ל.

^ד ועיין במבט הפנימי (011/002) להרחבת הנושא.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד ב'

לך לך תשפ"ה 018

בקשת מלך - להעבידם עבודה זרה

וזהו עומק דברי הספרי (שופטים פ"ט ק"ג ו"ל, רבי נהוריי אומר לא בקשו להם מלך אלא להעבידם עבודה זרה שנאמר (שמואל א' ח, כ) וְהִינֵנו גַם־אֶנְחֵנו כְּכָל־הַגּוֹיִם וּגְוִי, עכ"ל.

והיינו שורש ע"ז, סילוק הקב"ה והעמדת כח חילופי ח"ו במקומו. ובהעמדת מלך להלחם במקום מלכו של עולם, יש ניצוץ של ע"ז, והבן.

וכלשון הרד"ק (שם שם, ה) וז"ל, שאמרו כְּכָל־הַגּוֹיִם והם לא היו צריכים כְּכָל־הַגּוֹיִם אם היו שומרים דרך ה', כי הוא לוחם את מלחמותם. והם אמרו וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מִלְחַמֹּתֵינוּ לְפִיכֶךְ אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמּוּאֵל (שמואל א' ח, ז) לֹא אֶתְךָ מֵאִסּוּ פִּי־אֲתִי מֵאִסּוּ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם וכו"ו.

כְּכָל־הַגּוֹיִם - שמלכיהם עושים מלחמות

ובאמת דרך אזה"ע שמלכים עושים מלחמות. כמו שמצאנו שפעם הראשונה שמופיע 'מלחמה' בתורה, הוא מלחמה שהייתה בין מלכים. כמ"ש (בראשית יד, א - ב) וַיְהִי בִימֵי אֲמֶרְפֶּל מֶלֶךְ־שֶׁנֶּעַר אֲרִיזֵךְ מֶלֶךְ אֶלְסָר כְּדָרְלֶעָמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעֵל מֶלֶךְ גֹּיִם: עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת־בְּרַע מֶלֶךְ סֹדֶם וְאֶת־בְּרַשַׁע מֶלֶךְ עֲמֹרָה שְׂנָאָב מֶלֶךְ אֲדָמָה וְשִׁמְאָבֶר מֶלֶךְ צַבִּיִּים צַבִּוִּיִּים וּמֶלֶךְ בְּלַע הַיֵּאֲצָעֶר:

אולם להבדיל בין אור לחושך בין ישראל לעמים, נאמר (דברים כ, ד) פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵלֶךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֶם לָכֶם עַם־אֲיִבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם. ועל זה בא שמואל הנביא בטרוניה על בני"י.

דעת הרמב"ם

אולם דעת הרמב"ם שכן ראוי שיהא מלך בישראל. שקרא להלכות מלכים (ספר שופטים) הלכות מלכים ומלחמותיהם. וכתב שם (פ"ד ה"י) שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר (שמואל א' ח, כ) וּשְׁפָטְנוּ מִלְכָנוּ וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מִלְחַמֹּתֵינוּ.

^ה וכ"כ בפסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים דף כט עמוד א ד"ה כי תבוא אל הארץ.

^א ועיין באברבנאל (שמואל שם) ד"ה הדעת הראשון שהקשה כמה קושיות על הדעה המובא בספרי, ונצטט מעט מתוך אריכות דבריו וז"ל, והדעת הנה היא רחוק מאד, כי אם היה כן לא היה הקדוש ברוך הוא ממלא שאלתם ולא היה מספיק בידיהם וכו' ועוד שכאשר אמר יתברך לשמואל ועתה שמע בקולם אך כי העד תעיד בהם והגדת להם משפט המלך, למה לא זכר דבר מהע"ז אשר יעבדו, עכ"ל. וסיים בהסבר דברי הספרי וז"ל רוצה לומר שהיו עוזבים ההנהגה האלקית והנהגת שמואל ומבקשים הנהגת המלך, וזה היה ענין הדמוי שדמהו לע"ז, עכ"ל.

^א ע"ע בפירושו על הפסוק (הושע י, ג) פִּי עָמָה יֹאמְרוּ אֵין מֶלֶךְ לָנוּ כִּי לֹא יִרְאֵנוּ אֶת־ה' וְהִפְלֵךְ מִה־יַּעֲשֶׂה־לָנוּ: וז"ל, עתה בגלותם מארצם יכירו ויאמרו כי אין מלך לנו פ'י כאלו אין מלך לנו, כי אין בו כח להצילנו מיד אויבינו כמו שחשבנו כששאלנו לנו מלך ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו, והא-ל ית' היה מלכנו ולא היינו צריכים מלך והוא היה מצילנו מיד אויבינו כאשר היינו עושים רצונו, וכיון שלא יראנו את ה' ועזבנו תורתו מה יעשה לנו המלך אשר שאלנו, הרי הוא אין בו כח להצילנו אחר שקצף בנו הא-ל יתברך כי חטאנו לו וזה יתוודו ישראל בגלותם, עכ"ל.

^ח ועיין ברבינו בחיי (דברים י, טו) וז"ל, אין רצונו של הקדוש ברוך הוא שיהיה מלך בישראל אלא הוא, כי הוא יתעלה המלך ההולך בתוך מחניהם משגיח על פרטיהם, אין להם צורך במלך אחר, כי העם הנבחר אשר אדון הכל מלכו מה יעשה במלך בשר ודם, ולכך הקשה בעינו יתעלה כששאלוהו לשמואל הנביא, עכ"ל.

^ט ועיין באברהם יגל (שם) וז"ל, וגרסינן בפ"ב דסנהדרין (ע"ז) [עמי הארץ] שאלו שלא כהוגן ופירש"י ז"ל משום דתלו עליו מלחמותיהם נ"ל דרבינו מפרש כיון דאמרו דיעשה מלחמה בכל הגוים והיינו להרבות להם ממון ע"י ביות המלכים שעושינו, אבל אין המלך עושה מלחמה אלא כדי שתפרסם אלהותו יתברך ויתעלה שמו דהיינו מלחמת ה' דכתב רבינו ז"ל ועיין בס' מקראי קודש ז"ל דף כ"ד ע"א, עכ"ל.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז"ב)

עמוד א'

וירא תשפ"ה 019

אִישׁ מִלְחָמָה

במבט הפנימי הנוכחי נעמוד על פירוש שם תואר 'איש מלחמה', וכן שורשו למעלה בקודש.

כתיב (שמואל א טז, יח) וַיֵּצֵן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הֲנֵה רָאִיתִי בֶן לְיִשָׁי בֵּית הַלְּחָמִי יָדַע נַגַּן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנִבּוֹן דְּבָר וְאִישׁ תָּאֵר וְהוּא עָמוּד: ועוד כתיב (ישעיהו ג, ב) גִּבּוֹר וְאִישׁ מִלְחָמָה.

הובא בדברי רבותינו כמה פירושים לשם תואר 'איש מלחמה', ונמנה כמה מהם; א. בתלמוד מצאנו (חגיגה יד. ובסנהדרין צג:): זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה. ב. במדרש (רות רבה, (לרנר) פרשה ד' ד"ה איש גבור חיל), בתלמוד. ג. ועוד אמרו (אוצר מדרשים (אייזנשטיין) חופת אליהו, עמוד 163) שיודע לפלפל.

בתחבולות תעשה לך מלחמה

אמנם כפשוטו, 'איש מלחמה' קאי על מלחמה בפועל – בעולם המעשה. וכן פירש הרד"ק (שמואל שם) וז"ל, יודע בעיניני המלחמה, והורגל בה עכ"ל. ויתר על כן 'איש מלחמה', אינו רק מכח גבורתו הגופני, אלא מי שהיותו איש בעל תחבולות, כדברי הרלב"ג (שמואל שם) וז"ל, איש מלחמה; מי שהוא יודע להמציא תחבולות עם אויביו וינצחם, עכ"ל^א. ומקרא מלא דיבר הכתוב (משלי כד, ו) בתחבולות תעשה לך מלחמה. והיינו איש מלחמה בשורשו, במחשבה.

וכח תחבולה זו שורשה בתחבולתה של תורה, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין דף מב.) על הפסוק (משלי כד, ו) בתחבולות תעשה לך מלחמה וז"ל, אמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: במי אתה מוצא מלחמתה של תורה – במי שיש בידו חבילות של משנה, עכ"ל^ב. ומשם משתלשל הדבר למלחמה בפועל עם הרע^ג.

^א וכ"כ המלבי"ם (שמואל א טז, יח), וז"ל, ואיש מלחמה, יודע בתחבולות מלחמה. וע"ע בפירושו למשלי (כד, ו), וז"ל, כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ותשועה ברוב יועץ, כבר הזכרתי (שם יב, יד) שלמלחמה אין די בעצה אחת לבד כי גם האויב יש לו עצה, וצריך תחבולה שהוא קישור עצות רבות זאח"ז, שנגד כל עצה שיעמיד האויב היה לו עצה אחרת כנגדו, עכ"ל.

^ב מהרש"א (מסכת חגיגה יד.) וז"ל, ואיש מלחמה כו' היינו גם שאין בידו ובכחו גבורתו, מ"מ אחרי שיודע בתחבולות מלחמה הוא מנצח חבירו, כן מי שיודע לישא וליתן כו' גם שאין בידו שמועות, מתוך חריפתו שיודע במלחמתה של תורה יבא על אמתתה.

^ג עין זוה"ק (ויצא קס ע"א) וז"ל, אמר ר' חזקיה במה, פתח ואמר (משלי כ"ד) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וגו' מאן מלחמה דא מלחמה דהוא סטרא בישא דאצטריך בר נש לאגחא ביה קרבא ולשלטאה עלוי ולאשתובא מניה וכו' עיי"ש. והיינו תחבולות – ערמומיות, וזהו שורש המלחמה ע"י הנחש שהיה ערום ערמומי, וכנגדו נצרך להלחם בתחבולות.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

עמוד ב'

ירא תשפ"ה 019

ומטעם זה נקרא מנהיג הספינה - רב חובל, היות שהוא נלחם בתחבולות עם גלי הים הסוערים. כמ"ש בפסיקתא רבתי (אחרי מות פסיקא מז) וז"ל, פתח רבי תנחומא ברבי אבא, כי בתחבולות תעשה לך מלחמה (משלי כד, ו), התחבולות מיתרגם (יונה א, ו) ויקרב אליו רב החבלה, עכ"ל.^ה

ה' איש מלחמה

וביתר עומק, שורש כח 'איש מלחמה' הוא ממנו יתברך, ומקרא מלא הוא; (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה, ועוד (שמואל א יז, מז) כי לה' המלחמה. ונגלה שם תואר זה בים בפרט, כפי שהורחב במדרש (תנחו-מא (בובר) פרשת יתרו סימן טז) וז"ל, שנראה להם הקדוש ברוך הוא בים כגבור עושה מלחמה, עכ"ל. ובדקות בקרית ים סוף נגלה הוא יתברך לא רק כגבור - איש מלחמה, אלא יתר על כן התגלה ב'בתחבולות תעשה לך מלחמה', כמפורש בפרשת בשלח כל התחבולות שנעשו במלחמה זו, והבן מאוד.

גבור - הכובש את יצרו ואיש מלחמה - בתורה

ועל מנת להלחם במלחמה כראוי, נצרך להיות, איש מלחמה בשורשו בתורה. מלחמתה של תורה (כפי שהובא לעיל); בתלמוד, בפלפול, ובעל תחבולות בחבילות של משנה. וכן גיבור בנפשו, כמ"ש (אבות פ"ד מ"א) איזהו גבור הכובש את יצרו, בחוזק ותחבולה. וכן גבור ורגיל במלחמות מנעוריו ובעל תחבולות בדרכי המלחמה. אולם במקביל בעל נפש עדינה ודקה.^ה וכן יש בכוחו ללחום ע"י אמונה ותפלה. כמשה, שנלחם בתפלה במלחמת עמלק.^ט

^ד וכן פירש האבן עזרא (יונה א, ו) ויקרב, רב החובל - הגדול שהיו חובלי' הוא מרימי החבלים חבלי התורן, ורבי משה אמר מגזרת תחבולות.

^ה וזולת כך נקראת מלחמה תחבולה, כי הדרך במלחמה להרוג ולחבול.

^ו עיין בפסיקתא זוטרתא (ולקח טוב) שמות טו, ג) וז"ל, יש גבור ועליו כלי זיין, אבל אין בו כח, ולא טכסיס מלחמה, אבל מי שאמר והיה העולם הוא איש מלחמה והכל נאה לו. ובמלבי"ם (שם) וז"ל ה' איש מלחמה ה' שמו. בזה חתם דבריו שבמה שסוס ורוכבו רמה בים, וע"כ נכנסו מצרים אל הים בזה הראה איש מלחמה, ר"ל שידוע תכסיסי מלחמה ותחבולותיה, אולם הכלי זיין אשר בידו שבם נצח אינו ע"י מסובבי הטבע (שהנהגתו ע"י אמצעים יכונה בשמות אלהים שדי צבאות וכדומה) רק ה' שמו ע"י שם הויה שבו יעשה נסים גלויים ונפלאות אשר לא נבראו.

^ז עיין הכתב והקבלה (אחרי מות טו, כט) וז"ל, כל עובד את ה' הוא תמיד במלחמה פנימית, כי תאוות נפש הבהמית מש' תוקקות תמיד למלא תאוותם בבעילות ומאכלות אסורות וכדומה, ומצד נפש המשכלת הרוחנית יתגבר עליהם עפ"י התורה וכובש אותם כל ירצו לעשות כחפצם, לכן מתוארים הצדיקים בשם גבורים, ה' עמך גבור החיל (שופטים ו), עכ"ל.

^ח עיין תפארת ישראל (בועז, קידושין פ"ד אות א) וז"ל, כנראה בכל העוסק במלאכה דקה ונקייה, יהיה גם הרגשתו דקה, כמנגן וצייר וכדומה, טבעו רך ורחמני, וכו'. משא"כ טבח, ציד, ואיש מלחמה, טבעם אכזרי מדעוסקים במלאכת אכזרי, וכדאמרינן [במשנתין] רוב טבחים שותפו של עמלק, ר"ל אכזריים, עכ"ל. ובדוד המלך מצאנו שהיה בו שילוב של שניהם, כדברי המלבי"ם (שמואל שם) עיי"ש.

^ט פסיקתא זוטרתא (ולקח טוב) שמות יז, יב) וז"ל ויהי ידיו אמונה. שב' ידיו שוות כאחת, עומדות ומתאמצות בתפלה, עכ"ל. ע"ע נועם אלימלך (בראשית פרשת ויגש ד"ה דאיתא במדרש) וז"ל, הגשה למלחמה הגשה לתפילה וכ"ו צג, ו), יש לומר הפירוש דהנה הצדיק תגור אומר ויקם (איוב כב, כח), הקדוש ברוך הוא גזור והצדיק מבטל. ובאיוה סיבה יכול לבטל, הוא מחמת הגבורה שבו, שהוא גבור ואיש מלחמה ללחום מלחמת ד', עיי"ש.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

שאלות ותשובות

חבלי משיח כעת

שאלה: אמרו לי שלאחרונה הרב אמר שעד עכשיו היו צירי הלידה של חבלי משיח, וכעת אנו נמצאים ביציאת ראש הולד. האם הרב יכול להרחיב קצת בהגדרה זו, האם זה אומר שעכשיו התחילה הגאולה בפועל ולא שייך הפלה של העובר כיוון שהתחילה הלידה ולא שייך 'נפל', והאם זה אומר שהגאולה תהיה בקרוב ממש ולא בזמן רחוק כיוון שהתחילה הלידה, והאם זו חזרה ממה שהרב כתב לאחרונה שיכולה הגאולה להתאחר כמה עשרות שנים? **תשובה:** להריון של תשעה חודשים, לידה יכולה לקחת כמה שעות, או כמה ימים. להריון של 'שית אלפי שנין' [ששת אלפים שנה], יכולה לקחת לידה גם עשרות רבות של שנים, אולם התחילה הלידה! הלידה שעת סכנה לחיים או למוות, וכן השתא לחיים או ח"ו להיפך! ותחילת המלחמה ע"י משיח בן דן, וזה שאמרו (מגילה יז ע"ב) שביעית מלחמות, והוא הגאולה ע"י משיח בן דן. והתחיל בחושים בן דן שהרג את עשו, ונמשך בשמשון, ויושע ע"י שריה, כמ"ש בזוה"ק (בלק, קצד, ע"ב). [ובעז"ה שבוע הבא תובא הרחבה על עניינו של משיח בן דן]

עניינו של משיח בן דן

שאלה: האם הרב יכול להרחיב קצת בענין של משיח בן דן, מה מהותו ותפקידו, יש הרבה דיבורים על משיח בן יוסף ועל משיח בן דוד, הן על תפקידם וגילויים והתגלותם בנפש, וכן הרבה דיבורים על בחינת משה שהוא איחוד התרי משיחין, אבל מה עניינו של משיח בן דן? **תשובה:** אמרו (ילק"ש, בראשית, מט, רמז קס) דן גור אריה, אמר רב חמא בר חנינא, זה משיח בן דוד, שיצא משני השבטים, אביו משבט יהודה, ואמו משבט דן, ובשניהם כתיב גור אריה. והשורש של משיח מצד אמו, הוא בנו של דן, חושים בן דן, חושים בלי וא"ו אותיות משיח. עיין בן יהוידע (סוטה, יג, ע"א). וקהלת יעקב (ערך משיח) בשם כנפי יונה (ח"ד, סימן כט). ומאה קשיטה (סימן עו). והובא בילקוט ראובני (מקץ, ובערך משיח, אות ו'). ועיין פרדס יוסף (בראשית, מו, כג) בשם ספר זכר צדיק. וכתב בספר הגימטריות לר"י החסיד (פקודי, אות ו') וז"ל, יהיה דן נחש עלי דרך (בראשית, מט, יז), (בגימט') משיח, עכ"ל.

ועבודתו, אמרו (זוה"ק, ח"ג, קצד, ע"ב) הנושך עקבי סוס, דא עירה דהוה בהדיה דוד, דהוה אתי מדן, ובגיניה תליא גבורתיה בדוד, דכתיב (שמואל, ב, ח) ויעקר דוד את כל הרכב ויפול רכובו אחור, דא שריה, שעתיד לבא יחד עם משיח בן אפרים, והוא משבט דן, ועתיד הוא לעשות נקמות וקרבות בשאר העמים, וכשזו יקום אז תחכה לגאולת ישראל, שכתוב לישועתן קויתי ה', ע"כ. והוא ניצוץ משיח הגנוז בנחש גימט' משיח, וזהו דן יהיה דן נחש, נחש לעומת נחש. ועיין היכל הברכה (ויגש, ד"ה חשים), כמו שנתבאר כאן. וכתב בספר הליקוטים (ויקהל, לה, ד"ה ענין ראייה) וז"ל, ולעתיד משיח מיהודה, ושריה משבט דן, כנזכר פרשת בלק (קצד, ע"ב) וכו', בסוד יאהדונה"י, עכ"ל. והבן שיש חיבור שריה עם משיח בן דוד מיהודה, גור אריה יהודה, ויש חיבור שריה עם משיח בן יוסף - אפרים. והוא בסוד וענתה בי ה"שירה" הזאת לעד, והוא כח שבט דן שמאסף

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז"ב)

שאלות ותשובות

לכל המחנות, משה חיבור בשורש של תרי משיחין, קו אמצעי, ודן - שריה, חיבור מדין כלי, מלכות, מאסף לכל המחנות. וסוד מלכות שנמצאת בהוד, בסוד איהו בנצח ואיהי בהוד, ושם נמצא משיח בן יוסף, ושם נמצא גם משיח ששורשו מדין, שריה. עיין פרי צדיק (חנוכה, אות כה). וקהלת יעקב (ערך משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, וערך זיתים).

ויתר על כן, משיח ששורשו מדין - שריה, גימט' תקט"ו, מנין תפלות שנתפלל משה להיכנס לארץ ישראל, ובעומק נתפלל להתחבר עם שריה. כי משה סוד דעת עליון בדוכ', ושריה סוד דעת תחתון דנוק', כמ"ש באוצר החיים (דברים, מצות ל"ת שלא ירא הדיין מהבעל דין).

והרי ששריה, משיח מדין, מצורף הן ליהודה, גור אריה יהודה, הן ליוסף בהוד, והן למשה. ועיין רמח"ל (אוצרות רמח"ל, ישעיה, ט, ה-1).

ומכח משיח מדין יבנה בית המקדש, עיין ספר הליקוטים הנ"ל. משיח - דן, גימט' בית. והשתא שאנו נמצאים בבחינת מלחמה אתחלתא דגאולה, זהו מכח שריה משיח מדין, ותחילת המלחמה על ידו, כמ"ש ר' צדוק.

יש להאריך במדרגה שריה, מלשון שררה, ומלשון שירה.

[ועיין עוד רמח"ל, אוצרות רמח"ל (ישעיה, ט, ה). וקנאת ה' צבאות (עמוד צח). ועיין ב"ר (צח, יד) שסבר יעקב על שמשון שבא מדין שיהיה משיח].

שאלה:

האם משיח בן דן הוא כח בתוך משיח בן דוד או אדם נפרד ממשיח בן דוד?

תשובה:

יהודה - רישא

דן - סיפא

איחודם יחוד רישא וסיפא

אלו הם ב' כוחות אולם לא

נפרדים אלא מאוחדים.

יחוד רישא וסיפא !

כה תאמר לבית יעקב

(שאלות שנשאלו לאחרונה עבור בנות ישראל)

שאלה:

א. האם אנחנו צריכים להיות מושפעים מהמלחמה?

ב. במה עלינו להתחזק לאחר שנה של מלחמה מתמשכת?

ג. כיצד עלינו להכין עצמינו לגאולה?

ד. כיצד כל אחת יכולה להתחבר לנקודה היהודית שבה?

תשובה:

א. בוודאי ובוודאי שמאורע כל כך גדול צריך שיהיה לו השפעה על כל אחד ואחת.

ב. אנו רואים שהקב"ה סיבב שאנו נמצאים במלחמה מכל הצדדים של ארץ ישראל, וזו הוראה פנימית שיש לנו מלחמה חיצונית ופנימית מכל הצדדים. מלחמה החיצונית מלמדת על המלחמה הפנימית, שכשם שהמלחמה החיצונית היא מכל הצדדים, כן המלחמה הפנימית היא מכל הצדדים, וכלשונו של המסילת ישרים, "נמצאת המלחמה פנים ואחור". זו הוראה שכח הרע הנמצא בכריאה ובדור זה בפרט, מקיף את האדם מכל צדדיו, והיינו

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ב)

שאלות ותשובות

שהרע גנזו ומתגלה היום בכל דבר, הן של חולין והן של קדושה. ולכך נצרך להכיר את מהות המלחמה ולהדבק בטוב שממלא את הבריאה, ולברוח מכל הרע שנמצא סביבותינו, הן בענייני חולין, והן באצטלא של קדושה. ובכל ענין ועינן לחפש את הזך הטהור והנקי. זו דרכה של תורה, זו הדרך לכו בה!

ג. לימדו אותנו רבותינו (גמ' מגילה י"ב): שמלחמה היא התחלת הגאולה. המלחמה באה לברר את אמונותינו, לברר במי אנו מאמנים, ועל מי אנו סומכים. אנו רואים ברור שכח הצבא כשל כשלון חרוץ להגן על יושבי ארץ ישראל בשמחה תורה, ואין בכחו להילחם עם כל אויבינו מסביב, ולכך נמשכת מלחמה זו כשנה, ועל פי דרך הטבע לפי דרכי צבא אמורה להמשך לפחות עוד כמה שנים, ה"י.

מחד זה מוליד חשש מן העתיד, חוסר יציבות נפשית, כלכלית, ביטחונית, ועוד ועוד. אולם מאידך זה הזמן הנכון לברר את אמונותינו, לברר את האמונה במי אנו מאמנים, ולברר את 'מדרגת הלב', האם הוא חש את אמונה זו, לא רק ידיעה שכלית אלא 'הרגשה בלב' שעל ידי זה נעשה לבו שלו ורגוע. זוהי בדיקה פנימית אמיתית מאוד!

לצורך כך ראוי לכל תושבי ארץ ישראל לקבוע זמן ללימוד אמונה והפנמתה למעשה! זו חובת השעה! כשהכל כל כך לא יציב, הקב"ה טובע שיהיה לנו יציבות עליונה יותר, על ידי אמונה זכה וטהורה בו ית"ש. זה תענוגן של נשמות ישראל אמונה טהורה בו ית"ש שהנפש האלוקית מתענגת עליה, כמו מה שכתוב "אז תתענג על ה'". ד. על מנת שכל אחד ואחת יכלו להתחבר חיבור עמוק לנקודה היהודית שבהם, נצרך לכל אחד ואחת ללמוד להכיר את נפשו, ולחפש בתוך נפשו הפרטית איזו נקודה ביהדות חזקה אצלו באופן גלוי וניכר יותר משאר נקודות, נקודה זו משתנה מנפש לנפש. יש והנקודה החזקה זו היא 'אמונה בקב"ה', יש שהנקודה החזקה היא 'אהבת ה', או 'ראתו', ויש שהנקודה החזקה היא 'דיבור עם הקב"ה', וכן עוד אפשרויות נוספות. אולם הצד השווה אצל כולנו שיש לנו נקודה חזקה אחת יותר משאר נקודות, שבנקודה זו אנו חשים יותר קשר להקב"ה, כל אחד ואחת לפי מדרגתו.

כאשר ברור לכל אחד מאיתנו מהי נקודתו הפרטית, עליו להקדיש לה זמן בכל יום לפי יכולתו, ולפתח נקודה זו, נקודה זו היא היסוד שעליו שיש לבנות על גבה לעת עתה את הקשר לקב"ה, וממנה להתרחב לנקודות נוספות. אולם תחילה יש לחזק נקודה זו בכמות ואיכות איש איש לפי ענינו. נקודה זו היא השורש של הקשר שלו לקב"ה ועליו להוקירה מכל הון שבעולם. על כל אחד ואחת מאתנו לבסס ולחזק את הנקודה זו, קשר מעשי ונפשי לקב"ה, ובעזרת השם כל מי שיזכה לכך, יזכה לחיי אושר בעולם הזה, לחיי נצח בנועם ה' והדרו.

"ואני קרבת אלוקים לי טוב"

מה זה אתחלתא דגאולה עכשיו?

שאלה:

למה המצב דהשתא נקרא "מלחמה - אתחלתא דגאולה" בכתבי הרב שליט"א, איך שייך אתחלתא דגאולה ע"י מלחמה שהתחילה על ידי הציונים הערב רב?

ומ"ש חז"ל מלחמות אתחלתא דגאולה זה קאי על מלחמות שנעשו ע"י שאר האומות אבל לא ע"י הערב רב, כי לא שייך גאולה ע"י רשעים, כי זה היה טענת הציונים והמזרחים בהקמת המדינה הטמאה שקראו לזה אתחלתא דגאולה וכבר אמרו לנו הגדולים הצדיקים שאין זה אתחלתא דגאולה אלא עיכוב הגאולה.

עוד קשה, שהלא עברנו שביעית וכמעט נגמר מוצאי שביעית, וא"כ כל מאמר חז"ל הזה של שביעית מלחמות ובמוצאי שבת בן דוד לכאורה אינו נוגע עד שמיטה הבאה, ועל אף שברור ופשוט שהמאמר חז"ל הנ"ל הוא לאו דוקא באופן הפשוט אלא הכוונה להתלבשות פנימית של הדבר (ולדוגמא, החזון איש אמר שבן דוד בא במוצאי שביעית אין הכוונה שהגאולה צריכה לבוא דוקא במוצאי שביעית אלא הכוונה שמכח האמונה שיש לנו במוצאי שביעית אז תבוא הגאולה

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה יז ע"ב)

שאלות ותשובות

מכח כך גם בשנה ג' או ד' מ"מ לאחר שכל כתבי הרב עכשיו על המצב בנוי על מאמר חז"ל הנ"ל המשמעות מזה הוא שעכשיו אנו אנו מצפים לגאולה בפועל של מוצאי שביעית (ויש לנו א"כ עד ר"ה ואולי גם עד מוצאי שמחת תורה של שנה הזו שהוא הגמר של הגמר של השנה), וזה לכאורה קשה כי תמיד אמר הרב שלעולם שייך שכל הדברים האלו יתלבשו באופן פנימי ולא בפשטות של הדברים בזמן מסוים וכו' וא"כ למה באמת הרב משתמש במאמר חז"ל הנ"ל כאילו שאנו

נמצאים באמת באותו זמן של שביעית מלחמות ובמוצאי שביעית.

עוד קשה, כי הרב כתב בפירוש שעל ידי מלחמה זו יבוא משיח בן יוסף ועכשיו הרב כתב ש"השתא" אנו נמצאים במלחמה הזו מתחיל על ידי משיח בן דן - אבל מלחמה זו בא"י התחילה ע"י הערב רב, וכן כתב הרב להדיא בזמן החורף שעבר.

תשובה:

מכח עמלק, המהות העדר.

ולכך המצוה "מחה תמחה זכר עמלק" מכח שאר הערב רב, זהו תערובות שסותרת חלקיה אלו את אלו, ועי"ז הרע מכלה את עצמו.

עמלק מתנגד בפרט לשבט דן, "ויזנב בך כל הנחשלים אחריך" [שזהו בשבט דן בסוף המחנה] כמ"ש חז"ל. וכנגדו, משיח בן דן.

שורש הערב רב, דעת דקלקול, כנודע ערב רב גימטריא דעת, וכנגדם משיח בן יוסף, יסוד, מקום גילוי הדעת, יסוד של עליון הופך להיות דעת של תחתון כנודע, ולכך פעולת היסוד נקרא דעת, והאדם 'ידע'.

והעדר קודם להויה, וזהו אתחלתא דגאולה, גילוי העדר. וזה נעשה ע"י הערב רב. ומאיר אור המשיחים ומתפשט בתוכם, כנשמה בתוך גוף עכור ומזוהם. ועי"ז יתגלה העדר, הן מכח עמלק והן מכח ערב רב. וז"ש שביעית, בחינת שביטה - העדר. וכשיושלם ההעדר, זהו מוצאי שביעית.

^א עיין בשיעור 'בלבביפידה-מחשבה', בנושא 'ביצה' (תשפ"ד).

בתמצית, שם נתבאר שכל מלחמה מגלה מצב של העדר, וכל העדר קודם להויה, לכן מלחמות אתחלתא דגאולה, שהמלחמה היא ההעדר קודם להויה שהיא המציאות שיתגלה בהגאולה.

ובדרך העבודה, נתבאר בשו"ת אחר השיעור שהחיבור למדרגת העדר קודם להויה בדרך עבודה בנפש הוא, להתחבר לאמונה, שמתגלה בתוך מלחמה, שהיא היא תכלית המלחמה - גלות אמונה בבורא.

הערת העורך ע"פ מהלך הדברים שנתבאר בדברי הרב: בחינת 'קליפה הקודמת לפרי', עמלק הוא תפיסת ההעדר בצד הקליפה, למנוע את הגילוי של תפיסת ההעדר בצד הקדושה העומד להתגלות. וכל המלחמות שורשם במלחמת עמלק, ולכן בכל מלחמה מתגלה העדר דקלקול שזה כפירה בבורא. וכנגדו בקדושה יש את כח של ההעדר קודם להויה, שזה בעצם אמונה בבורא, וזהו כל תכלית המלחמה, לגלות יותר אמונה בבורא, זה לעומת זה כנגד ההעדר דקלקול של עמלק.

מלחמה אתחלתא דגאולה

ה	שורש מְלַחֶמֶת – מְשִׁיחַ
ו	מְלַחֶמֶת ה'
ז	קול מְלַחֶמֶה
ח	סֵפֶר מְלַחֶמֶת ה'
י	מְלַחֶמֶת עֶמְלֵק
יג	עֲמוּד הָעֵנָן נֶלְחַם לְיִשְׂרָאֵל
טז	חֲצִצְרוֹת בְּמְלַחֶמֶה
יט	מְלַחֶמֶת סִיחֵן וּמוֹאָב
כא	מְלַחֶמֶת עוּג – גוּג
כד	בְּלָעַם – מְלַחֶמֶה בְּפֹהַ
כז	שׁוֹתְפוֹת בְּמְלַחֶמֶה
ל	נִיצְחוֹן בְּמִלְחָמָה בְּדֶרֶךְ טַבַּע וּבְדֶרֶךְ נֶס
לג	רוּחַ לֵבָב וּגְבוּרָה בְּמְלַחֶמֶה – שְׁלוֹה נַפְשִׁית
לו	שְׁלוֹם בְּשַׁעַת מְלַחֶמֶה
לח	מְלַחֶמֶה – הַשְׁחָתָה
מ	אִשֶׁת יִפְתָּח־תַּאֲרַ
מב	שׁוֹרֵשׁ מְלַחֶמֶה
מד	מְלַחֶמֶה עַל יְדֵי מַלְאָךְ
מו	אִישׁ מְלַחֶמֶה
מח	שְׁאֵלוֹת וְתִשׁוּבוֹת